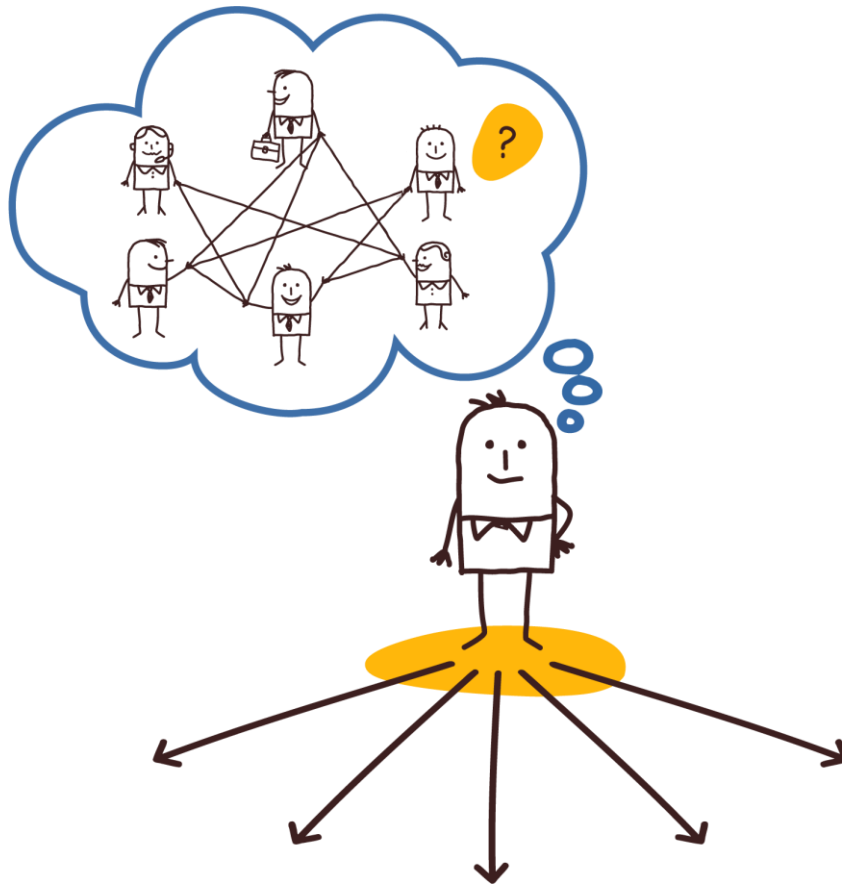

BOUWEN AAN EEN NETWERK VAN INTERCULTURELE CHRISTELIJKE GELOOFSGEMEENSCHAPPEN

RELEVANTIE VAN ICP NEDERLAND VOOR DE INTERCULTURELE
GELOOFSGEMEENSCHAPPEN UIT HAAR NETWERK DIE DE FASE VAN
KERKPLANTING VOORBIJ ZIJN

Auteur: Judit Blom - Visky

Afstudeeronderzoek Godsdienst Pastoraal Werk CHE

Afstudeerbegeleider: A. Roor

Beoordelaar: H.J. Terwel

Opdrachtgever: ICP Nederland

Datum: 28/11/2018

“HET ECOSYSTEEM VOOR HET EVANGELIE
BESTAAT UIT ORGANISATIES, INDIVIDUELE
CHRISTENEN, IDEEËN EN GEESTELIJKE EN
MENSELIJKE KRACHTEN DIE VAN ELKAAR
AFHANKELIJK ZIJN”

Timothy Keller

INHOUDSOPGAVE

INHOUDSOPGAVE	2
Voorwoord	3
Samenvatting	4
Begrippenlijst	5
1 Inleiding	7
1.1 Aanleiding en context van het onderzoek	7
1.2 Onderzoeksvragen	8
2 Afbakening en methode van het onderzoek	10
3 Theoretisch kader	17
4 Antwoord op de deelvragen	32
4.1 Deelvraag 1	32
4.2 Deelvraag 2 & 3	32
4.3 Deelvraag 4	41
6 Conclusie	43
Verantwoordingsdocument	45
Literatuurlijst	47
Bijlage 1: Ontwerp QuickScan zoals gepubliceerd	49
Bijlage 2: Uitleg & waardedring producten en diensten van ICP op basis van de Quickscan en de interviews	51
Bijlage 3: Uitslag QuickScan in tabellen per vraag	63
Bijlage 4: Uitslag QuickScan per gemeenschap & geanonimiseerde antwoorden op de Vragen 4 tot en met 8	68
Bijlage 5: Schriftelijke weergave van de interviews met korte beschrijving van de geloofsgemeenschappen	78
Bijlage 6: Labels & topics van de interviews	79

Dit afstudeeronderzoek is tussen februari en december 2018 uitgevoerd in het kader van de afronding van mijn studie Godsdienst Pastoraal Werk op de CHE, in opdracht van Intercultural Church Plants Nederland (ICP), een christelijke netwerkorganisatie waar bijna dertig interculturele geloofsgemeenschappen uit het land bij aangesloten zijn.

Interculturele gemeentestichting en multi – etnisch kerkzijn in Nederland zijn in toenemende mate belangrijke thema's. De samenleving is onderhevig aan secularisatie en wordt door de toestroom van migranten en asielzoekers steeds veelkleuriger. De christelijke kerk en de gelovigen staan voor de opgave om mensen van verschillende culturele, etnische en sociale achtergronden met het evangelie te bereiken en hen in praktische zin dienstbaar te zijn. In de afgelopen decennia zijn in dit kader tal van missionaire pioniersinitiatieven ontstaan, met name in de grote steden. ICP als netwerkorganisatie heeft de missie om de aangesloten christelijke geloofsgemeenschappen – die bijna zonder uitzondering in een grootstedelijke, multiculturele setting gesticht zijn – in hun bediening te ondersteunen. Zij wil naast het trainen en begeleiden van beginnende pioniersinitiatieven ook de geloofsgemeenschappen versterken die de eerste fase van kerkplanting voorbij zijn. Op welke manier ICP dit het beste zou kunnen doen is het onderwerp van dit onderzoek.

Ik wil in de eerste plaats Hans en Carolien Euser, netwerkleiders van ICP Nederland bedanken voor hun steun, hulp en enthousiasme tijdens het proces van onderzoeken en schrijven. Zij hebben mij altijd het gevoel gegeven dat de uitkomsten er werkelijk toedoen. Ook komt dank aan de leiders van de aangesloten geloofsgemeenschappen toe die, ongeacht hun volle agenda's, de moeite hebben genomen om de vragenlijst in te vullen. Een speciaal bedankje voor degenen die bereid waren geïnterviewd te worden.

Anneloes van Geerenstein - Beudeker als mentor en Bert Roor als afstudeerbegeleider vanuit de CHE hebben er mede voor gezorgd dat ik het op moeilijke momenten niet opgaf. Dank jullie wel! Het ICP – team, mijn Bijbelstudiekring, vrienden en familie, bedankt voor jullie gebeden, die waren essentieel in het proces.

Als laatste hartelijk dank aan mijn man en drie kinderen die soms met minder, maar vaak met veel geduld samen met mij op dit moment hebben gewacht. Köszönöm!

Judit Blom - Visky

28 november 2018, Ede

In dit onderzoek heb ik door middel van een kwantitatieve vragenlijst (QuickScan) en een achttal verdiepende interviews antwoord gezocht op de vraag op welke manier ICP als netwerkorganisatie met een interculturele focus dienstbaar kan zijn aan de aangesloten geloofsgemeenschappen die de fase van kerkplanting voorbij zijn.

In verband met de hoofdvraag is er vanuit de theorie aandacht besteed aan de thema's pionieren, interculturaliteit en netwerken binnen de kerkelijke context in Nederland. Daarna is de behoefte van de geloofsgemeenschappen uit het ICP - netwerk die de fase van kerkplanting voorbij zijn in beeld gebracht.

Bij het beantwoorden van de deelvragen is er aandacht besteed aan mogelijke strategieën die ICP als christelijke netwerkorganisatie – in harmonie met haar visie en missie – kan inzetten om haar relevantie voor deze geloofsgemeenschappen te waarborgen. Relationeel werken, interculturaliteit als kwalitatief hoge unique selling point en een vraag -gestuurd aanbod in producten en diensten vormen de belangrijkste pijlers van de uitkomsten van dit onderzoek. Op de volgende bladzijden leest u een uitgebreid verslag over de verschillende stappen die tot dit resultaat hebben geleid.

Pionieren: In dit onderzoek wordt de term pionieren met een betekenis van ‘nieuwe vormen van kerk ontwikkelen’ (Verburg, 2017) als synoniem gebruikt voor de begrippen ‘kerkplanting’ en ‘gemeentestichting’ in een christelijke setting. Binnen het onderzochte netwerk van ICP Nederland is ‘pionier’ een gangbare benaming voor kerkplanters die betrokken zijn bij het opstarten van nieuwe geloofsgemeenschappen.

Een bruikbare definitie van gemeentestichting die eveneens de lading van deze begrippen dekt en aansluit bij de onderzochte (en zeer diverse) praktijk is: ‘het voorbereiden en uitvoeren van activiteiten – in welke vorm dan ook – die als doel hebben een nieuwe, zelfstandige, christelijke geloofsgemeenschap te doen ontstaan.’ (Vellekoop, 2008, p. 12). De PKN hanteert een dergelijke definitie als het gaat om pionieren. Kerklab.nl gebruikt voornamelijk het begrip kerkplanting. Overeenkomsten in definities in verband met het planten van nieuwe geloofsgemeenschappen zijn: contextueel, gemeenschapsvorming, nieuw of vernieuwend kerk - zijn en missionair. Deze kenmerken worden in het onderzoek verder uitgediept.

Intercultureel, multicultureel, crosscultureel, monocultureel: Interculturaliteit gaat uit van een samenleving of gemeenschap waar diverse culturen met en naast elkaar bestaan en elkaar wederzijds beïnvloeden, zonder elk op zich te verdwijnen (Marien & De Smet, 2011). Dit zou dus verder moeten gaan dan multiculturaliteit, waarin de verschillende culturen naast elkaar bestaan, maar elkaar niet per definitie zichtbaar beïnvloeden en waarbij meestal een cultuur dominant is ten opzichte van de andere culturen. ICP Nederland zet zich vanuit haar visie in voor het vormen en versterken van interculturele christelijke gemeenschappen, waarin de inbreng van alle aanwezige culturen gestimuleerd en gewaardeerd wordt.

Monocultureel betekent eenvormig in cultuur, met crosscultureel wordt bedoeld: tussen de culturen¹.

Medelander: volgens het woordenboek Van Dale is een medelander ‘een in Nederland wonende allochtoon’². Omdat het vandaag de dag ongewenst en politiek beladen is om de term “allochtoon” te gebruiken, is medelander een mogelijk alternatief. ‘Niet – Nederlander’ of ‘Nederlander met een migratieachtergrond’ zijn ook vaak gebruikte termen. In dit onderzoek zijn deze drie benamingen afwisselend gebruikt.

¹ Wat multiculturaliteit inhoudt en hoe het maatschappelijke debat zich hieromheen ontwikkeld heeft is o.a. te lezen in de inaugurele rede van dr. Lucy Kortram over ‘Multicultureel competent samen(-)leven’ (Kortram, 2004). Een bruikbare uiteenzetting over wat deze termen inhouden in een kerkelijke context is te vinden op <http://www.fmcic.ca/wp-content/uploads/Developing-Multicultural-Churches-Sheffield-2016.pdf>

² <https://www.vandale.nl/gratis-woordenboek/nederlands/betekenis/medelander#.W8hpt2gzZhE>

Gemeenten³ of geloofsgemeenschappen uit het netwerk van ICP: In het netwerk van ICP zijn bijna dertig christelijke ⁴ (geloofs)gemeenschappen aangesloten die in veel opzichten behoorlijk van elkaar verschillen. Dat betekent dat ze strikt genomen niet allemaal (in theologisch – ecclesiologische zin) als een kerkelijke gemeente gekwalificeerd kunnen worden. In feite kunnen we in het netwerk over geloofsgemeenschappen ⁵ praten die vanuit hun missie, binnen verschillende sociologische en geografische contexten, vanuit verschillende motivaties en op verschillende, praktische manieren voor hun doelgroep (met name randkerkelijken of buitenkerkelijken) van betekenis willen zijn. “Wel worden ze verbonden door bepaalde kernwaarden, die ze gezamenlijk onderschrijven. Deze kernwaarden zijn interculturaliteit, ‘missionair zijn’, een gezonde Bijbelse theologie en vermenigvuldiging” (Euser, ICP 2.0, 2017). Ook kan hier opnieuw gewezen worden op de brede definitie van gemeentestichting en pionieren zoals eerder aangegeven. Ondanks dat de begrippen kerk, gemeente, geloofsgemeenschap in strikt ecclesiologische zin niet uitwisselbaar zijn, worden ze in de praktijk en vaak ook in de literatuur door elkaar heen gebruikt. Dit onderzoek heeft de betrokken gemeenschappen verder niet onder een “ecclesiologische loep” genomen. Wel werden de gemeenschappen op methodisch verantwoorde wijze bij het onderzoek betrokken. De termen ‘(interculturele) geloofsgemeenschap’ of ‘gemeenschap’ werden in dit document het meest gebruikt om de betrokkenen aan te duiden.

Netwerk: “Een netwerk is een patroon van sociale relaties tussen een set objecten. Dat kunnen onder anderen personen, groepen of organisaties zijn. De organisaties hebben vaak een algemeen doel.” Belangrijke kenmerken zijn dus het hebben van een gemeenschappelijk doel en het ontbreken van hiërarchie/ machtsrelatie tussen de betrokkenen (Netwerkorganisaties, 2018). Dit begrip is in het theoretische kader (hoofdstuk 3) van het onderzoek verder uitgediept.

Fasen van gemeenteontwikkeling/ levenscyclus: “Geloofsgemeenschappen zijn, doordat zij zich verhouden tot ontwikkelingen in hun context, maar ook doordat zij gevoelig zijn voor invloeden vanuit hun traditie, in beweging.” (Brouwer, De Groot, De Roest, Sengers, & Stoppels, 2007, p. 17). Theorieën van gemeenteopbouw die zich bezighouden met deze ontwikkelingen staan niet los van theorieën rondom organisatieprocessen. Deze theorieën, met name uitgewerkt door Miller en Friesen, spreken over de vijf fasen in organisatieontwikkeling: geboorte, groei, rijpheid, krimp en revival. In verband met de levenscyclus van geloofsgemeenschappen kiest het boek “Levend Lichaam” voor de 5 fasen van geboorte, groei, continuïteit, revitalisering en sterven/ doorstart (Brouwer, De Groot, De Roest, Sengers, & Stoppels, 2007, p. 17). In paragraaf 2.1 wordt uitvoeriger ingegaan op de kenmerken van de verschillende cycli.

³ In het projectplan werd voornamelijk de term ‘gemeente’ gebruikt. Bij nader inzien en n.a.v. het theoretische kader is er binnen dit document veelal voor de term ‘interculturele geloofsgemeenschap’ of de kortere benamingen ‘geloofsgemeenschap’ en ‘gemeenschap’ gekozen.

⁴ Er is binnen de PKN een gesprek gaande over de vraag of een te vormen gemeenschap per se expliciet christelijk moet zijn of gaat het met name over het vormen van relaties en gezien en gekend worden (Verburg, 2017, p. 42). Omdat ICP in haar visiedocument de Bijbelse theologie als gezamenlijke kernwaarde benoemt voor de aangesloten gemeenschappen – hoe verschillend die ook zijn – kunnen we deze gemeenschappen expliciet als christelijk benoemen.

⁵ Een relevant en lopend onderzoek rondom de vorming van geloofsgemeenschappen en het begrip ‘geloofsgemeenschap’ zelf is van Marinka Verburg – Janssen (Verburg, 2017).

Fase van kerkplanting: In dit onderzoek ligt de focus op christelijke geloofsgemeenschappen uit het netwerk van ICP Nederland die de fase van kerkplanting voorbij zijn. In de literatuur wordt de eerste fase van de levenscyclus van een gemeenschap kerkplanting en/ of pionieren genoemd. Het woord zelf heeft een ‘pionierskarakter’ en betekent met name het vestigen van een gemeente op een plek waar deze nog niet te vinden is (Noort, Paas, De Roest, & Stoppels, 2008, p. 13). Kerkplanting vindt vandaag de dag echter in verschillende situaties plaats (Brouwer, De Groot, De Roest, Sengers, & Stoppels, 2007, pp. 72-76), maar er zijn ook verschillen in inbedding en vormgeving (Brouwer, De Groot, De Roest, Sengers, & Stoppels, 2007, pp. 77-78). Deze verschillen komen in hoofdstuk 2 en 3 uitgebreid aan de orde.

Unique selling point: “Een unieke eigenschap van een product of dienst ten opzichte van andere producten of diensten. Het betreft een uniek voordeel, waardoor een product of dienst aantrekkelijker wordt en meer waarde biedt. Hierdoor kan een product of dienst zich onderscheiden...dit kan van alles zijn, zoals een uniek onderdeel van service of een unieke kwaliteitseigenschap” (Eelants, 2013). Zo wil ICP vanuit haar visie zich op het gebied van interculturele gemeenschapsvorming onderscheiden. Zij wil interculturele christelijke gemeenschappen ten dienste zijn door trainingen, coaching en empowerment aan te bieden gericht op interculturaliteit. Dit onderzoek vormt een aanzet om de kracht en unique selling point van ICP te concretiseren met oog voor de specifieke behoeften van de aangesloten geloofsgemeenschappen.

1 INLEIDING

1.1 AANLEIDING EN CONTEXT VAN HET ONDERZOEK

ICP Nederland werd in 2005 opgericht door voorganger en gemeentestichter Theo Visser. Zijn verlangen was om het evangelie van Jezus Christus bekend te maken onder de vele bevolkingsgroepen die Nederland rijk is, maar die niet door de bestaande kerken - met overwegend Nederlandse leden - aangesproken of bereikt worden.

ICP Nederland als organisatie is naar eigen zeggen geen eigenaar van kerkplantingsinitiatieven en is geen nieuwe denominatie. De doelstelling en missie van ICP is om “nieuwe interculturele kerkplantingen te initiëren”, “bestaande interculturele kerkplantingen te versterken”, “kerkplanters te scouten, trainen en te begeleiden”, “kerkplanting op de agenda van de kerk te plaatsen” en “een stevige organisatie te bouwen die visionair en proactief faciliteert” (ICPnetwork.nl, 2018). Er zijn op dit moment bijna dertig interculturele christelijke geloofsgemeenschappen aangesloten bij het netwerk.

Hans & Carolien Euser zijn sinds 1 juli 2017 de nieuwe netwerkleiders van ICP. ICP Nederland is als organisatie in een volgende fase van ontwikkeling terechtgekomen en wil verkennen wat haar concrete betekenis kan zijn voor de betrokken geloofsgemeenschappen. Tegelijkertijd wil ICP- in samenwerking met onder andere de PKN en het City to City netwerk – nadrukkelijk inzetten op het stichten van nieuwe interculturele pioniersplekken, omdat “de kerk wordt geroepen tot grenzeloos getuigen in woord en daad. Er zijn enorm veel missionaire kansen. Ieder mens wil

gezien, gekend en geliefd zijn. Juist bij nieuwe Nederlanders is daaraan een sterke behoefte” (Euser & Euser, 2017/18).

Volgens het document “ICP 2.0” ligt de expertise waarmee ICP zich als landelijke, christelijke netwerkorganisatie onderscheidt van andere, vergelijkbare organisaties vooral op het gebied van gemeentestichting en gemeenteontwikkeling in een interculturele context (Euser, ICP 2.0, 2017).

Er zijn de afgelopen jaren een tweetal kleine onderzoeken uitgevoerd binnen het netwerk om de hoofdthema's die bij de verschillende gemeenschappen spelen en waarin ICP Nederland mogelijk van betekenis kan zijn, te onderzoeken. Het eerste onderzoek in 2015 laat zien dat er veel vragen leven over onderwerpen op het gebied van intercultureel leiderschap, theologische doordening van verschillende actuele thema's over cultuur en context, relatie tussen evangelisatie en diaconale activiteiten, financiële uitdagingen van kerkplantingsinitiatieven, grotere betrokkenheid van gemeenteleden met een buitenlandse achtergrond (eigenaarschap) en de verschillende behoeftes die jonge tegenover 'oudere' kerkplantingen⁶ hebben (Euser & Van der Toorn, 2015).

Het tweede onderzoek uit 2016 borduurt met name voort op dit laatste onderwerp. Naar aanleiding van een aantal evaluerende gesprekken met de gemeenteleiders uit het netwerk, het bestuur en met andere betrokkenen bleek dat in de nabije toekomst een aantal doelstellingen bijzondere aandacht verdienen. Een speerpunt die de meerwaarde van ICP als landelijke interculturele netwerkorganisatie raakt is het ontwikkelen van relevante producten en diensten. Deze zijn met name gericht op interculturaliteit, passend in de context en fase van ontwikkeling waar de verschillende geloofsgemeenschappen zich momenteel in bevinden (Euser, ICP 2.0, 2017). De te ontwikkelen producten en diensten vallen in het huidige meerjarenplan van ICP Nederland onder de drie noemers van “Inspireren”, “Trainen” en “Ondersteunen” (Euser & Euser, 2017/18). Dit onderzoek zoemt in op de behoeften van de aangesloten gemeenschappen die de fase van kerkplanting voorbij zijn.

1.2 ONDERZOEKSVRAGEN

1.2.1 HOOFDVRAAG

ICP Nederland wil als landelijke, christelijke netwerkorganisatie met een focus op interculturaliteit (haar 'unique selling point') relevant zijn voor interculturele geloofsgemeenschappen uit haar netwerk. Deze relevantie vormt als het ware haar bestaansrecht. De huidige herbezinning op de visie en missie van ICP als organisatie is geen doel op zich. Zij wil duurzaam haar focus blijven houden op het inspireren, trainen en ondersteunen van startende en 'oudere' geloofsgemeenschappen (Euser & Euser, 2017/18). Onder deze noemers wil ICP specifiek interculturele diensten en producten ontwikkelen die in de behoefte voorzien van deze interculturele gemeenschappen, met speciale aandacht voor gemeenschappen die de fase van kerkplanting voorbij zijn. De doelstelling van dit onderzoek is om de relevantie van ICP Nederland voor deze interculturele gemeenten te verkennen en te versterken, door vraag (vanuit het netwerk) en aanbod (vanuit ICP Nederland) in kaart te brengen en op elkaar af te stemmen.

⁶ Met “oudere kerkplanting” worden in de documenten gemeenten bedoeld die weliswaar destijds als pioniersinitiatief waren begonnen, maar inmiddels de fase van pionieren/ kerkplanting voorbij zijn.

Hoofdvraag van dit onderzoek is als volgt:

Wat kan ICP, vanuit haar kracht als interculturele netwerkorganisatie, bieden aan de geloofsgemeenschappen uit haar netwerk die de fase van kerkplanting voorbij zijn?

1.2.2 DEELVRAGEN

1/ Welke geloofsgemeenschappen uit het netwerk van ICP zijn de fase van kerkplanting voorbij?

De “leeftijd” van een gemeente of geloofsgemeenschap zegt niets over de ontwikkelingsfase waarin die gemeenschap zich bevindt (Brouwer, De Groot, De Roest, Sengers, & Stoppels, 2007). Bij deze deelvraag werden de gemeenschappen uit het netwerk van ICP - op methodische wijze, met een kwantitatieve vragenlijst - in kaart gebracht die zich in de fase van groei, continuïteit, revitalisering of kerksluiting bevinden en zodoende in aanmerking komen voor het kwalitatief onderdeel van dit onderzoek.

Het blijkt dat in de informele wandelgangen van het netwerk van ICP vrijwel elk gemeenschap dat bij het netwerk behoort aangeduid wordt als ‘kerkplanting’ en hun voorgangers als ‘kerkplanters’ of ‘pioniers’. Dit ongeacht hoe lang de desbetreffende gemeente bestaat of in welke ontwikkelingsfase de gemeente is. Ook verschillen de gemeenten uit het netwerk onderling sterk van elkaar (geografische- en sociologische context; doelgroep; bezoekersaantallen; samenstelling leidinggevende team; wel of niet gelieerd aan een bestaande kerk etc.).

In de kwantitatieve vragenlijst werden de verschillende definities van de fasen van gemeenteontwikkeling vanuit de relevante literatuur bepaald. Ook diende deze scan als een voorzet voor het bepalen van de thematiek en de topics van de interviews.

2/ Wat zijn de specifieke behoeften van de geloofsgemeenschappen die deze fase voorbij zijn?

Om deze deelvraag te beantwoorden zijn op basis van de QuickScan uit deelvraag 1 verdiepende (half – gestructureerde) interviews afgenomen met de voorgangers/ leiders van een aantal gemeenschappen die de doelgroep vormen. In deze interviews werden de behoeften en verwachtingen van de gemeenschappen richting ICP in kaart gebracht.

3/ Welke bestaande producten en diensten van ICP op het gebied van interculturaliteit sluiten aan bij deze specifieke behoeften en wat zijn hierbij de strategische prioriteiten van ICP als organisatie vanuit haar visie en missie?

Om deze deelvraag te beantwoorden zijn de behoeften vanuit het netwerk die in deelvraag 2 zijn verkend en het huidige aanbod vanuit ICP bij elkaar gebracht. Vanuit de interviews bleek waar vraag en aanbod elkaar ontmoeten en op welke gebieden de hiaten zitten waar ICP in de toekomst van betekenis kan zijn voor deze geloofsgemeenschappen. Ook werd in de interviews aandacht besteed aan de vraag op welke manier de expertise op het gebied van interculturaliteit die aanwezig is bij de verschillende gemeenschappen ingezet kan worden tot versterking en opbouw van het gehele netwerk.

4/ Welke concrete aanbevelingen kunnen gegeven worden voor het ontwikkelen van producten en diensten die enerzijds voortkomen uit de behoeften van deze geloofsgemeenschappen en anderzijds aansluiten bij de visie, missie en strategische prioriteiten van ICP als organisatie?

Het ontwerpen van concrete producten en diensten die de behoeften van het netwerk beantwoorden maakt geen onderdeel uit van dit onderzoek. Tegelijkertijd zijn er op het snijvlak van (urgente) vraag en (mogelijke) aanbod concrete aanbevelingen geformuleerd zodat ICP op strategische wijze, op korte termijn en door het verzilveren van de expertise die aanwezig is binnen het netwerk, relevante producten en diensten kan ontwikkelen, met name op het gebied van interculturaliteit.

2 AFBAKENING EN METHODE VAN HET ONDERZOEK

De eerste verkenning van behoeften en relevante thema's die binnen het netwerk bij de verschillende geloofsgemeenschappen leven heeft plaatsgevonden door het afnemen van een kwantitatieve vragenlijst, de QuickScan. De uitkomsten van de vragenlijst zijn gebruikt om de topics te bepalen voor de verdiepende interviews, want als we echt willen weten wat er leeft en speelt, zullen we onder de oppervlakte moeten kijken (Stoppels, 2009, p. 43).

2.1 QUICKSCAN – KWANTITATIEVE VRAGENLIJST

Omdat dit onderzoek zich richt op geloofsgemeenschappen uit het netwerk van ICP die de fase van kerkplanting voorbij zijn, was het noodzakelijk om op methodisch verantwoorde wijze een selectie te maken uit de betrokken gemeenschappen. Dit om te bepalen welke geloofsgemeenschappen in aanmerking komen voor het kwalitatieve, verdiepende gedeelte van het onderzoek. Naast het verzamelen en analyseren van relevante data volgens de richtlijnen vanuit de literatuur is er ook gebruik gemaakt van digitale bronnen, met name van de website voor theologisch onderzoek (TheologischOnderzoek, 2018).

Voor het beantwoorden van de onderzoeksvraag, en met name deelvraag 1 en 2, werd in dit onderzoek in het voorjaar/ zomer van 2018 een QuickScan uitgezet onder 28 gemeenschappen die betrokken zijn bij het ICP - netwerk. Bij een onderzoekspopulatie van 28, met een betrouwbaarheidsniveau van 95% en een foutmarge van 7%, waren er in totaal 25 reacties nodig voor een juiste steekproefgrootte. Uiteindelijk zijn de nodige 25 responses binnengekomen, waaruit in het vervolg, op basis van vastgestelde criteria, een selectie werd gemaakt voor het verdiepende onderdeel (zie 2.2). Drie van de respondenten gaven aan dat hun gemeenschap in de fase van kerkplanting zit. Deze drie gemeenschappen vormden daarom geen onderdeel van het verdere onderzoek⁷.

Ten eerste werden er vanuit de literatuur beknopte definities met betrekking tot de levenscycli van geloofsgemeenschappen opgesteld. Deze definities vormden de basis voor het opstellen van werkdefinities die in de QuickScan gebruikt werden.

⁷ Voor de volledigheid waren alle resultaten van de QuickScan in de tabellen bij Bijlage 2 opgenomen en verwerkt

Men kan zich terecht afvragen of het gebruik van de taal van management wel past bij het wezen en de roeping van de gemeente van Christus. Een mogelijke conclusie is dat met de juiste combinatie tussen “gedrevenheid” en “bedrevenheid” – het beste uit twee werelden – sprake kan zijn van wat “spiritueel gemeentemanagement” genoemd kan worden (Stoppels, 2009, p. 22). In de praktijk van christelijke organisaties en geloofsgemeenschappen in een Westerse context komen we regelmatig deze spirituele toepassing van ‘seculiere’ managementprincipes tegen.

Er is wel een fundamenteel verschil tussen het functioneren van een christelijke geloofsgemeenschap en een seculiere organisatie: in een geloofsgemeenschap is Gods Geest aan het werk. Hij zorgt voor echte verandering, in de eerste plaats in de harten van mensen. Aan de opbouw van de gemeenschap - het bepalen van de visie, missie, structuren etc. - mogen mensen vanuit hun specifieke talenten bijdragen (Grievink, 2011, p. 98). Systemen en methoden vanuit de bedrijfskunde kunnen niet een op een in de kerk overgenomen worden, wel kunnen er waardevolle inzichten opgedaan worden als men, met een gezonde dosis onderscheidingsvermogen, openstaat om van ze te leren (Grievink, 2011, p. 99).

In een interculturele setting – dit bleek later ook uit de interviews – kan er door het gebruik van Westerse management terminologie een gevoel van vervreemding ontstaan. Kun je vanuit een niet – Westers oogpunt “het heilige” en “het profane” op deze wijze bij elkaar brengen? Door dit spanningsveld op te merken en te benoemen kan naar mijn mening een eerlijker gesprek ontstaan over de uitdagingen van interculturele gemeenschapsvorming binnen de Nederlandse context, waar ook op het christelijke erf (kerken, geloofsgemeenschappen, organisaties, onderwijsinstellingen) in hoge mate gebruik gemaakt wordt van ‘seculiere’ managementprincipes.

Bij het formuleren van werkdefinities voor de vragenlijst was niet alleen helderheid een vereiste, maar ook compactheid, waardoor een definitie geschikt was om als onderdeel van een vragenlijst te fungeren, waar nadere toelichting of uitleg niet aan de orde is.

Jan – Willem Grievink onderscheidt vijf fasen van wat hij ‘geestelijke groei in kerk of christelijke organisatie’ noemt: vision casting, vision sharing, processing, process failure en renew (Grievink, 2011, p. 165). Bepaalde kenmerken van deze door hem beschreven fasen werden gebruikt bij het bepalen van de werkdefinities van de fasen van gemeenteontwikkeling in de QuickScan (zie verder in dit hoofdstuk).

De gekozen benamingen van de vijf levenscycli (kerkplanting, groei, continuïteit, revitalisering, kerksluiting) zijn echter ter wille van de eenduidigheid en herkenbaarheid overgenomen uit het boek ‘Levend Lichaam’ (Brouwer, De Groot, De Roest, Sengers, & Stoppels, 2007).

Na het verzamelen van de belangrijkste kenmerken van de verschillende fasen zijn er onderstaande bondige werkdefinities geformuleerd om deze in de QuickScan over te nemen:

1/ Belangrijkste kenmerken fase van kerkplanting

- De fase van pionieren. De oprichter is – meestal samen met een team - “meewerkend voorman” die nog bij alle aspecten van de bediening direct betrokken is. Er bestaan weinig procedures en organisatieafspraken (Grievink, 2011, pp. 165-166).

- Er is potentieel veel enthousiasme en betrokkenheid vanbinnen en van buiten de gemeenschap. De bediening begint gestaag te groeien, het werk is vruchtbaar (Grievink, 2011, p. 166).
- De zoektocht naar adequate (organisatie)vormen en structuren komt op gang, met een sterke focus op de vraag hoe de doelgroep binnen de eigen context met het evangelie bereikt kan worden (Stoppels, 2009, pp. 77-78).

Werkdefinitie van de fase van kerkplanting: De fase van pionieren. De oprichter is – meestal samen met een team - “meewerkend voorman” die bij alle aspecten van de bediening direct betrokken is. Er bestaan weinig procedures en organisatieafspraken. De focus ligt sterk op de vraag hoe de doelgroep binnen de eigen context met het evangelie bereikt kan worden. Er is veel enthousiasme en betrokkenheid binnen en buiten de gemeenschap.

2/ Belangrijkste kenmerken fase van groei

- De gemeenschap is nog relatief jong (Brouwer, De Groot, De Roest, Sengers, & Stoppels, 2007, p. 110).
- Er is sprake van (getalsmatige/ geestelijke/ organisatorische/ incarnatorisch⁸) groei (Brouwer, De Groot, De Roest, Sengers, & Stoppels, 2007, pp. 106-107).
- De visie waarmee de gemeenschap is opgericht wordt steeds breder gedragen (Grievink, 2011, p. 166).
- De visie blijft sterk in de focus van de bediening, procedures en structuren blijven ondersteunend. Met name de pionier/ voorganger voelt de spanning tussen roeping/ visie en de behoefte vanuit de gemeente om ‘gemanaged’ te worden (Grievink, 2011, p. 166) (Brouwer, De Groot, De Roest, Sengers, & Stoppels, 2007, p. 128).
- De groep van betrokkenen/ vrijwilligers groeit sterk (Grievink, 2011, p. 166).
- De organisatie werkt vaker met procedures, er is meer behoefte aan structuur en professionalisering. Afspraken worden gemaakt over de taakverdeling, zowel binnen het team van leidinggevend als met de vrijwilligers (Grievink, 2011, p. 166).
- Soms moeten er “impopulaire” maatregelen genomen worden dat voor spanningen zorgt (Grievink, 2011, p. 166).
- Toename van middelen die ter beschikking staan. Er kan behoefte ontstaan aan een eigen (kerk)gebouw (Brouwer, De Groot, De Roest, Sengers, & Stoppels, 2007, pp. 106-107).

Werkdefinitie van de fase van groei: De gemeenschap is nog relatief jong. De groep van betrokkenen en vrijwilligers groeit sterk. Ook is er sprake van organisatorische en geestelijke groei. De gemeenschap wordt zichtbaarder in de maatschappelijke context waar zij betekenisvol wil zijn. Er is in de organisatie meer behoefte aan structuur, procedures en professionalisering, maar de visie blijft in de focus van de bediening. Met name de pionier - voorganger ervaart soms de spanning tussen de oorspronkelijke doelstellingen en de vraag vanuit de gemeente om management⁹. Er kan door de groei meer behoefte ontstaan aan een eigen (kerk)gebouw.

⁸ Zichtbaarheid in de maatschappelijke context waar zij betekenisvol wil zijn (Brouwer, De Groot, De Roest, Sengers, & Stoppels, 2007)

⁹ Management betekent hier met name behoefte aan interne opbouw van de gemeenschap.

3/ Belangrijkste kenmerken fase van continuïteit

- Fase van optimaliseren. De gemeenschap is al een aantal jaren onderweg. Er kan sprake zijn van wisseling van leiderschap. De doelstellingen en de manier van werken zijn geoptimaliseerd (Grievink, 2011, p. 166).
- Er is geen sprake meer van dynamische veranderingen (Brouwer, De Groot, De Roest, Sengers, & Stoppels, 2007, p. 132).
- Veel betrokkenen hebben de oprichting niet meegemaakt. Ze dragen de bediening een warm hart toe, tegelijkertijd zien ze zichzelf meer als 'werknemers'. De leidinggevende zit daardoor vaker in de rol van 'werkgever'. De bediening groeit enigszins, doelstellingen en resultaten zijn in jaarplanningen, begrotingen en taakomschrijvingen gegoten. Er is een bestuur dat toezicht houdt op de activiteiten (Grievink, 2011, p. 166).
- Er zijn voldoende financiële reserves aanwezig (Brouwer, De Groot, De Roest, Sengers, & Stoppels, 2007, p. 132).

Werkdefinitie van de fase van continuïteit: De gemeenschap is al een aantal jaren onderweg. Er kan sprake zijn van wisseling van leiderschap. De doelstellingen en de manier van werken zijn geoptimaliseerd, veranderingen zijn minder dynamisch. De bediening groeit enigszins, doelstellingen en resultaten zijn in jaarplanningen, begrotingen en taakomschrijvingen gegoten. Het bestuur houdt toezicht op de activiteiten en er zijn voldoende financiële reserves aanwezig¹⁰.

4/ Belangrijkste kenmerken fase van revitaliseren

- Fase van reorganiseren. De gemeenschap maakt mogelijk een crisis mee. Vanuit de achterban is er meer afstand ontstaan tot de bediening. De visie en de doelstellingen worden ook binnen de gemeenschap ter discussie gesteld. Ondanks vernieuwingen in de bediening (muziek/ liederen, werkgroepen, activiteiten voor verschillende doelgroepen etc.) haken betrokkenen sneller af. In geestelijke zin stagneert de groei, men spant zich meer in rondom processen en strategieën. Getalsmatige groei wordt het primaire doel. De organisatie lijkt belangrijker dan de visie, de oorspronkelijke doelstelling is 'geïnstitutionaliseerd' (Grievink, 2011, p. 167).
- Men is op zoek naar manieren om de gemeenschap - in overeenstemming met de oorspronkelijke visie - nieuw leven in te blazen (Brouwer, De Groot, De Roest, Sengers, & Stoppels, 2007, pp. 165-167).

Werkdefinitie van de fase van revitaliseren: De gemeenschap maakt mogelijk een crisis mee. Vanuit de achterban is er meer afstand ontstaan tot de bediening. De visie wordt binnen de gemeenschap ter discussie gesteld. Ondanks vernieuwingen in de bediening haken betrokkenen sneller af. In geestelijke zin stagneert de groei. Men is op zoek naar manieren om de gemeenschap - in overeenstemming met de oorspronkelijke visie - nieuw leven in te blazen.

¹⁰ Uit de praktijk blijkt dat kerkplantingen – ongeacht de fase van hun ontwikkeling – juist op het gebied van financiën voortdurend met uitdagingen te maken hebben.

5/ Belangrijkste kenmerken fase van kerksluiting¹¹

- Een proces van rouw, omdat er een eind gekomen is aan de “kerkplek” zoals oorspronkelijk opgericht, dat vaak ook het verlaten van het gebouw van de gemeenschap inhoudt (Brouwer, De Groot, De Roest, Sengers, & Stoppels, 2007, pp. 201, 214, 232).
- De pogingen om de gemeenschap nieuw leven in te blazen zijn niet (volledig) gelukt (Brouwer, De Groot, De Roest, Sengers, & Stoppels, 2007, pp. 109-201).
- Betrokkenen laten de gemeente los en sluiten zich aan bij andere gemeenschappen (Brouwer, De Groot, De Roest, Sengers, & Stoppels, 2007, pp. 201-203).

Werkdefinitie van de fase van kerksluiting: Een proces van rouw, omdat er een eind gekomen is aan de “kerkplek”. Dit houdt vaak ook het verlaten van het gebouw van de gemeente in. De pogingen om de gemeenschap nieuw leven in te blazen zijn niet gelukt. Betrokkenen sluiten zich aan bij andere gemeenten.

2.2 KWALITATIEF ONDERZOEK – DE VERDIEPENDE INTERVIEWS

Bij kwalitatief onderzoek zijn dataverzamelmethode flexibel, wat een juiste introductie bij het veld des te belangrijker maakt (Baarda, De Goede, & Teunissen, 2001, p. 36). De introductie van dit onderzoek heeft deels plaats gehad tijdens ICP-netwerkdagen en teamtrainingen in 2017 – 2018, waar een deel van de pioniers van de gemeenschappen uit het ICP-netwerk aanwezig was. Een kwalitatief onderzoek is volgens de literatuur interpretatief en inductief, waar de beleving van de ondervraagden centraal staat. Om de benodigde informatie voor dit onderzoek op te halen (om met name de deelvragen 2 en 3 te kunnen beantwoorden) werden in het najaar van 2018 half-structureerde interviews gehouden. Gegevens werden verzameld aan de hand van een beperkt aantal globale onderwerpen (Verhoeven, 2014, p. 173). De onderwerpen kwamen deels uit het tweetal onderzoeken die eerder binnen het netwerk werden uitgevoerd¹², maar voornamelijk uit de QuickScan (zie 2.1). De onderwerpen zijn in een logische volgorde bepaald op basis van de vragen 6 en 7 uit de QuickScan. De hierbij gegeven antwoorden van respondenten waren de basis voor de opgestelde topiclijst. (Baarda, De Goede, & Teunissen, 2001, pp. 133-134). De antwoorden op de open vraag (vraag 8) uit de Scan werden gebruikt om de respondenten de ruimte te geven hun persoonlijke bevindingen en eventuele aanbevelingen te motiveren¹³. Tijdens de interviews werden er de volgende twee vaste vragen aan de respondenten gesteld:

1/ Bij Vraag 6 van de QuickScan heb je aangegeven dat je geloofsgemeenschap in het verleden gebruik heeft gemaakt van een aantal producten en diensten van ICP (opsomming van de door respondent gegeven antwoorden). Zou je meer over de ervaringen met deze producten en diensten willen vertellen en deze willen waarderen?

¹¹ Bij deze fase moet worden opgemerkt, dat hoewel de omschrijving een definitief ophouden van bestaan suggereert, er ook sprake kan zijn van bijvoorbeeld een herbezinning op de visie en een mogelijke herstart. Vandaar dat Grievink deze fase “vernieuwen” noemt (Grievink, 2011, p. 167). Om verwarring te voorkomen werd er echter voor bovenstaande summiere beschrijving gekozen. Er wordt binnen de kaders van dit onderzoek verder geen aandacht besteed aan deze fase van ontwikkeling.

¹² Zie Inleiding

¹³ Zie Bijlagen

2/ Bij Vraag 7 van de Quick Scan heb je een aantal thema's geselecteerd die op dit moment relevant zijn binnen je gemeenschap. Zou je hier wat meer over willen vertellen en aangeven op welke manier ICP als netwerkorganisatie met een focus op interculturaliteit jullie gemeenschap hier concreet bij zou kunnen helpen?

Verder kwamen er onderwerpen aan de orde die op een logische manier voortvloeiden uit de antwoorden van de respondenten, zoals met name:

- *ICP wil graag de expertise die binnen het netwerk bij de verschillende gemeenschappen aanwezig is - met name op het gebied van interculturaliteit – inzetten ten bate van het gehele netwerk om diensten en producten te ontwikkelen in co – creatie met deze gemeenschappen. Op welke manier zie je jouw gemeenschap bijdragen aan deze co – creatie?*
- *Op welke manier zorg je er in het kader van interculturaliteit voor dat je dingen niet voor de ander doet (dat wil zeggen voor mensen uit andere culturen), maar met hen?*

De kracht van een kwalitatief onderzoek ligt onder andere in het feit dat de onderzochten opgezocht worden in hun eigen, bestaande situatie (Baarda, De Goede, & Teunissen, 2001, p. 36). De interviews met de leiders van de gemeenschappen die de fase van kerkplanting voorbij zijn werden individueel en (op een na) op locatie afgenomen en kunnen daarom voor de respondent als gebruikelijk of routinematig aangemerkt worden (Baarda, De Goede, & Teunissen, 2001, p. 89). Om een keuze te kunnen maken vanuit de 22 respondenten van de QuickScan die in aanmerking kwamen voor het interview, zijn een aantal selectiecriteria opgesteld. Op basis van deze criteria zijn acht gemeenschappen geselecteerd voor een interview. De selectiecriteria houden rekening met de diversiteit van de gemeenschappen in verband met de van de fase van ontwikkeling (groei, continuïteit, revitaliseren), de geografische ligging (relatief hoge of lage kerkelijke betrokkenheid), de achtergrond van de voorganger (Nederlands of niet – Nederlands) en het type gemeenschap (serving – first, worship – first).

Selectiecriteria met inachtneming van de numerieke verhoudingen uit de 22 gemeenschappen die de fase van kerkplanting voorbij zijn en zodoende in aanmerking komen voor het kwalitatieve onderzoek:

- **Fase van ontwikkeling:**
 - ➔ Vier uit de fase van groei
 - ➔ Drie uit de fase van continuïteit
 - ➔ Een uit de fase van revitaliseren
- **Geografische spreiding met betrekking tot kerkelijke betrokkenheid:**
 - ➔ Vijf gemeenschappen uit een stedelijk gebied met laag – kerkelijke betrokkenheid
 - ➔ Drie gemeenschappen uit een stedelijk gebied met relatief hoog – kerkelijke betrokkenheid
- **Achtergrond voorganger/ kartrekker in verband met interculturele focus:**
 - ➔ Zes gemeenschappen waarvan de voorganger/ pionier Nederlands is
 - ➔ Twee gemeenschappen waarvan de voorganger/ pionier een niet – Nederlandse achtergrond heeft

- **Belangrijkste motief/ focus bij oprichting** (vaak beide motieven in wisselende verhoudingen aanwezig)¹⁴:
 - ➔ Zes gemeenschappen met een ‘worship – first journey’
 - ➔ Twee gemeenschappen met een ‘serving – first journey’

Matrix van de selectie:

Fase van ontwikkeling	Geografische spreiding met betrekking tot kerkelijke betrokkenheid		Achtergrond voorganger/ kartrekker		Belangrijkste focus/ motief bij oprichting	
	Laag	Relatief hoog	Nederlands	Niet - Nederlands	Worship-first	Serving-first
Groei 1 (G ₁)		x	x			x
Groei 2 (G ₂)		x	x			x
Groei 3 (G ₃)	x			x	x	
Groei 4 (G ₄)	x		x		x	
Continuïteit 1 (C ₁)		x	x		x	
Continuïteit 2 (C ₂)	x		x		x	
Continuïteit 3 (C ₃)	x		x		x	
Revitaliseren 1 (R ₁)	x			x	x	

Na de uitwerking van de interviews (zie Bijlage 4) zijn de transcripties per e-mail naar de respondenten gestuurd ter verificatie.

2.3 THEORETISCH KADER

In Hoofdstuk 3 wordt in samenhang met de hoofdvraag en de deelvragen nagedacht over welke Bijbels – theologische thema’s en maatschappelijke ontwikkelingen relevant zijn om tot een adequate formulering van het antwoord op de onderzoeksvragen te kunnen komen. Het theoretische kader werd opgezet rondom de meest bepalende begrippen vanuit de vragen van dit onderzoek: pionieren, interculturaliteit en netwerken.

¹⁴ De begrippen ‘worship – first journey’ en ‘serving – first journey’ worden in Hoofdstuk 3, paragraaf 3.2 uitgebreid toegelicht

3.1 INLEIDING

Dit onderzoek heeft als het ware een dubbele lens. ICP Nederland als christelijke netwerkorganisatie met een interculturele focus verleent haar bestaansrecht aan haar relevantie voor de verschillende geloofsgemeenschappen uit haar netwerk. Deze gemeenschappen zijn in een pionierssetting ontstaan en hebben met uitdagingen rondom interculturaliteit te maken, maar ze verschillen op bepaalde punten sterk van elkaar.

Om de juiste strategische keuzes te kunnen bepalen bij het bouwen aan een toekomstbestendige organisatie wil en moet ICP Nederland nadrukkelijk inspelen op de verschillende behoeften die gaandeweg bij deze gemeenschappen zijn ontstaan. Wat deze behoeften zijn vormt de eerste vraag van dit onderzoek. Om hier een antwoord op te kunnen geven, moet er aandacht besteed worden aan de theologische- en maatschappelijke context waarin de gemeenschappen zich tot op heden ontwikkeld hebben. Deze context bepaalt in grote mate de actuele (culturele, theologische, praktische, organisatorische etc.) situatie van deze geloofsgemeenschappen en de vragen die daarmee samenhangen.

De eerste lens richt zich dus op de behoeftes van de geloofsgemeenschappen uit het netwerk. De tweede lens richt zich op de vraag langs welke lijnen ICP bepaalde strategische keuzes moet maken om haar relevantie en toekomstbestendigheid als netwerkorganisatie te kunnen waarborgen.

Voor het bepalen van het theoretische kader van het onderzoek zijn er verschillende Bijbels - theologische boeken geraadpleegd over missionaire initiatieven en kerkplanting in het algemeen. Verder is er een antwoord gezocht op de vraag waarom het interculturele aspect relevant kan zijn bij het planten van christelijke geloofsgemeenschappen met name in grote steden. Ook is er aandacht besteed aan de toegevoegde waarde van netwerken in de Nederlandse maatschappelijke- en kerkelijke context.

In dit hoofdstuk zijn in samenhang met deze thema's de volgende vragen onderzocht:

- ➔ Waarom pionieren?
- ➔ Waarom intercultureel?
- ➔ Waarom netwerken?

3.2 WAAROM PIONIEREN?

“Kerkplanting is niet alleen iets voor ver weg of in heidense maatschappijen die we christelijk willen maken. In samenlevingen waar kerken aanwezig zijn, moet ijverig gewerkt worden aan het planten van kerken, om christelijk te blijven.”¹⁵

In deze paragraaf besteden we aandacht aan de vraag waarom pionieren in een kerkelijke context opnieuw van betekenis kan zijn in onze geseculariseerde, Westerse maatschappij. Ook wordt er onderzocht op welke manier en met welk doel kerkplantingen tot op heden vorm hebben gekregen in Nederland.

Pionieren in de Bijbel

In het Nieuwe Testament, in het boek Handelingen, lezen we over het stichten van nieuwe geloofsgemeenschappen. De apostelen, en met name Paulus, waren pioniers bij uitstek die het evangelie met een gevoel van urgentie eerst naar de Joden in de diaspora en later naar de heidenen brachten. Hun focus lag op grote, dichtbevolkte stedelijke gebieden zoals Antiochië en Efeze, met een enorme religieuze, etnische en culturele diversiteit van de inwoners (Keller, 2012). Barnabas, Silas, Timotheüs, Apollos en anderen werkten mee om nieuwe gemeenschappen te stichten en levensvatbaar te maken. Dit vroeg niet alleen om een groot geloof, maar ook om veel geduld, inzicht, creativiteit, doorzettingsvermogen en onderwijs om ervoor te zorgen dat het verspreiden van het evangelie onder moeilijke en vaak vijandelijke omstandigheden voortgezet kon worden.

Pionieren in Nederland – een zichtbare trend van de laatste decennia

Pionieren is in kerkelijk Nederland de laatste jaren weer ‘hot and happening’. Nieuwe christelijke geloofsgemeenschappen lijken overal in het land als paddenstoelen uit de dorre, seculiere grond te schieten. Alleen al vanuit de PKN zijn de afgelopen jaren meer dan honderd pioniersplekken ontstaan. De diversiteit is zowel qua context als qua vorm heel groot. Het kan gaan om monastieke vormen, het organiseren van maaltijden, diaconale- en kunstzinnige activiteiten of vieringen in de breedste zin van het woord. Niet alleen in de grootstedelijke context, maar ook vanuit dorpskerken worden nieuwe initiatieven in het leven geroepen¹⁶. Hoewel de diversiteit in verschijningsvormen groot is, het verlangen achter pionieren is – volgens de PKN – eenduidig: “een netwerk of gemeenschap vormen waar mensen kunnen ontdekken dat God liefde is en nabij wil zijn”. Het is het omzetten van ‘missionair verlangen naar actie’, hoe klein ook (PKN, Pionieren, 2018). De PKN wil zich daarbij nadrukkelijk richten op duurzaam en contextueel gemeenschapsvorming voor mensen die niet of niet meer naar een kerk gaan.

Naast de PKN zijn ook andere, grotere of kleine kerkelijke denominaties – soms in samenwerking met elkaar – actief bezig met kerkplanting, zoals de Unie van Baptisten, de CGK of de Zevende – dags Adventisten. Er zijn ook verschillende initiatieven ontstaan om de missionaire krachten op landelijk en internationaal niveau te bundelen. Waar het volgens Kerklab – een mooi voorbeeld van dergelijke, brede samenwerking – bij kerkplanting om gaat is ‘nieuwe en vernieuwende’ kerkplekken starten in Nederland. Kerklab legt in zijn visie de nadruk op vernieuwing van

¹⁵ Citaat van Tim Keller (Keller, Centrum kerk, 2014, p. 335)

¹⁶ Voor een uitgebreid overzicht van pioniersplekken binnen de PKN zie het verdiepende rapportage <https://www.lerenpionieren.nl/wp-content/uploads/2017/01/Rapportage-onderzoek-pioniersplekken.pdf>

bestaande kerken, omdat de context waarin de kerk staat niet statisch is en op verschillende manieren op vernieuwing vraagt. Daarbij is Europa zelf door de secularisatie en toenemende kerkverlating tot zendingsgebied geworden. Er groeien generaties op die helemaal niet meer in aanraking komen met het evangelie (Kerklab, 2018). Als gevolg van de secularisatie worden mensen in afnemende mate lid van een kerk, ze bezoeken steeds minder vaak een kerkdienst en ze zijn in mindere mate godsdienstig (Rademaker, 2007, p. 110).

Tim Keller gaat nog een stapje verder als hij onze maatschappij niet alleen seculier noemt, maar heidens, vol valse goden (Keller, Centrum kerk, 2014, p. 36), vergelijkbaar met de Nieuwtestamentische tijden.

De context en het doel van hedendaagse kerkplanting

Kerkplanting kan in het algemeen in vier verschillende situaties plaatsvinden:

- De eerste is de pionierssituatie of *'pioneer planting'* in gebieden waar een christelijke gemeenschap afwezig is (zie het voorbeeld van de apostel Paulus). In onze Nederlandse context zijn er vanuit een historisch perspectief in feite geen onontgonnen gebieden, toch kan er over een pionierssituatie gesproken worden in bijvoorbeeld een nieuw stadsdeel of wijk. Het bereiken van nieuwe doelgroepen, zoals bij het planten van een migrantenkerk, kan ook aangemerkt worden als pionierssituatie (Brouwer, De Groot, De Roest, Sengers, & Stoppels, 2007, pp. 72-73).
- De tweede is volgens de literatuur *'replacement planting'* om verdwenen of verzwakte gemeenschappen te vervangen. In Nederland zijn hier vanaf de jaren '90 voorbeelden van te zien (Brouwer, De Groot, De Roest, Sengers, & Stoppels, 2007, pp. 73-74).
- De derde situatie komt tot stand door het ontstaan van onbehagen met de geïstitutionaliseerde kerk (*'sectarian planting'* – in verband met vernieuwing en opwekking, op inhoudelijke gronden dus) (Brouwer, De Groot, De Roest, Sengers, & Stoppels, 2007, pp. 75-76).
- De laatste categorie is kerkplanting ter verzadiging (*'saturation planting'*), waar de insteek kwantitatief en niet per se inhoudelijk van aard is. Hierbij is het verlangen om aan elk mens die niet bereikt wordt door bestaande kerken, ongeacht afkomst of maatschappelijke positie, het evangelie te verkondigen (Brouwer, De Groot, De Roest, Sengers, & Stoppels, 2007, p. 76)¹⁷.

Het planten van nieuwe gemeenschappen vandaag de dag kan verschillende doelen hebben:

- Het eerste is *'kerkelijke belangenbehartiging'* (*'combative presence'*) die te maken heeft met de herovering van de maatschappelijke positie en status van de kerk als instituut (Brouwer, De Groot, De Roest, Sengers, & Stoppels, 2007, p. 91).
- De tweede is kerstening (*'christianiseren of 'converting presence'*), zodat mensen zich bekeren en zich aansluiten bij een geloofsgemeenschap (Brouwer, De Groot, De Roest, Sengers, & Stoppels, 2007, p. 90).
- Een derde motivatie kan *'maatschappelijke transformatie'* zijn (*'milieu transformation'*), in de brede betekenis van het woord. Door het benoemen van onrecht en misstanden in de verhoudingen binnen de maatschappij kunnen er structurele politieke en sociaal –

¹⁷ Zie ook Research Program van Stefan Paas (Paas, sd)

economische veranderingen in gang gezet worden (Brouwer, De Groot, De Roest, Sengers, & Stoppels, 2007, p. 90) .

- Als laatste kunnen we speken over *‘individu - gerichte solidarisering’ (passive solidarity)*. Hierbij gaat de aandacht uit naar de menselijke waardigheid van elk individu, vaak dwars door het lijden en moeilijke omstandigheden heen (Brouwer, De Groot, De Roest, Sengers, & Stoppels, 2007, p. 90).

Wat verder opvalt is dat wat kerkplanting motiveert nauw verbonden staat met de theologische context waaruit het initiatief ontkiemt. Met name in een orthodox-protestantse en evangelicale context speelt bijvoorbeeld de vraag rondom het heil van de mens een centrale rol bij het hoe en waarom van missionaire kerkplanting (Brouwer, De Groot, De Roest, Sengers, & Stoppels, 2007).

De context en de noodzaak van kerkplanting

Een andere benadering gaat sterk uit van de combinatie van de context en noodzaak waarin een nieuw initiatief geboren wordt. Het model dat als richtlijn (en niet als wet) wil dienen kijkt naar kerkplantingen als ondernemingen, waarbij de pioniers ware ondernemers (*‘entrepreneurs’*) zijn. Deze versimpelde zienswijze dekt naar eigen zeggen misschien niet de veelkleurige werkelijkheid, maar kan helpen om strategieën en interventies te bepalen, in elke fase van de ontwikkeling van een geloofsgemeenschap (Moynagh, 2012, pp. 205-206).

Het eerste model is het *‘worship – first journey’*. De kerkplanting biedt om te beginnen een vorm van – meestal laagdrempelige – kerkdienst of samenkomst aan. Hierbij worden activiteiten, zoals presentaties, discussieavonden etc. uitgezet, zodat betrokkenen en mensen uit hun vrienden – en kennissenkring de kans krijgen nieuwe inzichten op te doen, zich in het geloof te verdiepen. Deelname in een kleinere groep biedt verder kans voor eenieder om zich aan de gemeenschap te committeren. Deze benadering zien we met name terug in traditionele kerkplanting. Na de *‘conceptie’* en *‘ontwikkeling’*, wordt de *‘geboorte’* van de gemeenschap gemarkeerd door het houden van een openbare dienst of samenkomst (worship, letterlijk vertaald *‘aanbidding’*). De volgende fases van het levenscyclus zijn groei, rijping of volwassenheid en reproductie. Deze associatie tussen geboorte en worship benadrukt het planten van een gemeenschap met in het centrum de (kerkdienst van) aanbidding. Nadeel van het model kan zijn dat er mensen buiten de kring van betrokkenen niet of nauwelijks bereikt worden (Moynagh, 2012, pp. 206-207).

Om mensen die niet – of randkerkelijk zijn te bereiken kan het model *‘serving – first journey’* worden toegepast. Dit model werd vanuit de *‘Fresh Expression’* beweging¹⁸ ontwikkeld, waarin men eerst gericht wil zijn op het luisteren naar, liefhebben en dienen van de ander, alvorens te beginnen aan het bouwen van een gemeenschap van aanbidding (Moynagh, 2012, p. 208). Als voorbeeld wordt vaak de apostel Paulus aangehaald. Hij ging niet alleen *‘evangeliseren’* (preken) in de synagogen, maar verrichte ook werk door het uitoefenen van zijn beroep en onderhield vriendschappelijke contacten met lokale mensen (Moynagh, 2012, pp. 18-19).

Dit concept van *‘belonging before believing’* wordt in Nederland vaak bewust gekozen bij het planten van nieuwe initiatieven (Centrum kerk, 2014, p. 266).

Bij de *‘serving – first journey’* wordt de nadruk gelegd op het bouwen van de gemeenschap en op een – op – een investeren in mensen. De tijd wordt ruimschoots genomen om de weg van

¹⁸ In het Verenigd Koninkrijk

discipelschap te bewandelen en er wordt toegewerkt naar (of gebouwd aan) de totstandkoming van eerst kleinere, later wellicht grotere groepen van betrokkenen. Kerk-zijn begint dus bij fellowship en kan uitgroeien tot een vorm van kerkelijke gemeenschap die op haar beurt weer investeert in de oprichting van nieuwe cellen en groepjes (Moynagh, 2012, pp. 208-210).

Missionair in de breedste zin van het woord

Het woord 'missionair' is al een aantal keren gevallen. Wat kunnen we hieronder verstaan? De MISSIO Dei, de missie van God, omvat het geheel van de geschapen wereld en alle volkeren. De christelijke kerk maakt hier onderdeel van uit (Wright C. J., 2011, p. 23). Zij is noch het enige doel, noch de exclusieve eigenaar van deze missie. Wel is zij geroepen om een krachtig instrument en een middel te zijn in het volbrengen van de missionaire opdracht van God (Wright C. J., 2011, p. 5). Eerst en vooral is de kerk bestemd tot lofprijzing en aanbidding van God dat aanstekelijk zou moeten werken voor alle volken (Wright C. J., 2011, p. 274). Daarom is in de eerste plaats missie een manier van 'zijn'. Het doen, het actieve, missionaire uitgaan is een natuurlijk en noodzakelijk gevolg van een leven tot eer van God. Wright noemt dit een geïntegreerde, holistische visie op zending, waar alles bij hoort wat de kerk - het lichaam van Christus - geestelijk levend en gezond houdt (Wright C. J., 2011, p. 285).

Een dergelijke holistische benadering horen we eigenlijk klinken achter de visie van de PKN of Kerklab. Gelovigen in de wereldwijde kerk zijn geroepen om God te aanbidden, Jezus te volgen en als zijn leerlingen te getuigen in de wereld over Zijn liefde. Dat betekent dat vernieuwing niet enkel gericht is op zelfbehoud van de kerk, maar juist op het bereiken van mensen, zodat ze de kracht van het evangelie mogen ontdekken om daaruit te leven (Kerklab, 2018). Langs welke (organisatorische) weg en in welk vorm dit uiteindelijk gebeurt is hieraan ondergeschikt.

In de Visienota Kerk2025 van de PKN wordt expliciet aandacht besteed aan de 'fresh expressions of church' die mensen bereiken die anders, om welke reden dan ook, buiten de 'kerkelijke boot' vallen (PKN, Visienota Kerk2025, 2016).

Samenvatting

Kerkplanting is niet alleen een antwoord op of een gevolg van maatschappelijke ontwikkelingen op lokaal en mondiaal niveau. Het is met name een vrucht van de allesomvattende visie op de MISSIO DEI, waarin de kerk een krachtig instrument mag zijn, tot heil van de gehele schepping. Het uitleven van het grote gebod van liefhebben en het gehoorzamen van de grote opdracht van de verkondiging van het evangelie gaan hier hand in hand.

3.3 WAAROM INTERCULTUREEL?

“The church is the one political entity in our culture that is global, transnational, transcultural... and the tribalism of nations occurs most viciously in the absence of a church able to say and to show, in its life together, that God, not the nations, rules the world.”¹⁹

In deze paragraaf besteden we aandacht aan de uitdagingen van een steeds multicultureler wordende samenleving. Daarna kijken we op welke manier de kerk en de gelovigen vanuit hun missionaire roeping hiermee om kunnen gaan.

De realiteit van een multiculturele samenleving

De kerk in Nederland verliest terrein in geestelijke en in letterlijke zin en wordt geconfronteerd met nieuwe vragen die om een andere (missionaire) aanpak vragen. Ditzelfde zien we op mondiaal niveau gebeuren.

Door migratie worden de groepen op ons continent steeds diverser, aanhangers van andere religies – met name van de Islam – nemen in aantallen toe. Volgens de officiële cijfers wonen mensen met een niet – Westerse achtergrond voornamelijk in grootstedelijke gebieden (Amsterdam, Rotterdam, Den Haag enz.), waar inmiddels meer dan de 30% van de lokale bevolking een niet – Westerse achtergrond heeft. Naast de Turkse, Marokkaanse en Surinaamse medelanders²⁰ zijn relatief grote groepen Afghanen, Syriërs, Eritreeërs, Iraniërs en Irakezen naar Nederland gekomen, veelal als vluchtelingen uit oorlogssituaties (CBS, 2016).

Voor een lange periode dacht men vanuit een Westers - georiënteerd wereldbeeld door zending en ontwikkelingswerk iets naar anderen te brengen. Nu is de ‘ander’ naar ons toegekomen, waardoor de verhoudingen in de maatschappij veranderen en op scherp zijn komen te staan. Niet zelden treedt er in de praktijk segregatie tussen de etnisch- en religieus verschillende groepen op. Er is over en weer veel achterdocht en angst. Inwoners met een niet – Nederlandse achtergrond komen bijvoorbeeld opvallend vaker op de periferie van de maatschappij terecht (Rademaker, 2007, p. 222).

Verschillen in culturen

De veelkleurigheid brengt een rijkdom aan tradities en gewoontes mee, maar er ontstaat ook wrijving tussen wat men ‘koude’ en ‘warme’ culturen noemt. Warme culturen zijn meer relatiegericht, bij communicatie gaat het in de eerste plaats om een goede sfeer. Verreweg de meeste nieuwkomers in Nederland komen uit een warme cultuur. Koude culturen, zoals de meeste Westerse culturen, zijn taakgericht. Efficiëntie, juistheid van informatie en accuraatheid staan hoog in het vaandel en symboliseren respect voor de ander (Lanier, 2012, p. 32). In warme culturen communiceren mensen in het algemeen indirect en het belang van de groep gaat boven het individueel belang. Bij koude culturen brengt men de boodschap direct en de groepsidentiteit is ondergeschikt aan het belang van de individu. Daardoor krijgen privacy en inclusiviteit een

¹⁹ Een prikkelende uitspraak van S. Hauerwas en W. Willimon op <http://www.fmcic.ca/wp-content/uploads/Developing-Multicultural-Churches-Sheffield-2016.pdf> pg. De vraag of de kerk een politieke entiteit is, is natuurlijk discutabel.

²⁰ Volgens woordenboek Van Dale een medelander is ‘een in Nederland wonende allochtoon’. Omdat het vandaag de dag ongewenst en politiek beladen is om de term “allochtoon” te gebruiken, is medelander een mogelijk alternatief. <https://www.vandale.nl/gratis-woordenboek/nederlands/betekenis/medelander#.W8hpt2gzZhE>

totaal andere lading, die dan weerslag heeft op hoe men bijvoorbeeld over gastvrijheid denkt (Lanier, 2012, pp. 33-88).

Er is verschil tussen culturen wat context betreft. In lage - context culturen (zoals in het Westen) kijkt men vooral naar wat iemand zelf weet en kan, de sfeer is informeel of zelfs nonchalant, zonder respectloos te willen zijn. In hoge - context culturen is het doorslaggevend in welke context je staat, waar je vandaan komt en wie je kent. Formeel gedrag en kleding worden als respectvol beschouwd. Ook zijn er verschillen hoe men naar planning of afspraken kijkt (Lanier, 2012, pp. 89-132).

Multiculturele samenleving – wat heeft de kerk daarmee te maken?

Onze samenleving is de laatste decennia onmiskenbaar multicultureel geworden, met alle positieve en negatieve gevolgen van dien. Dat de multiculturele samenleving in Nederland als mislukt bestempeld is²¹, creëert vandaag de dag juist nieuwe missionaire kansen voor de kerk. De weduwe, de wees en de vreemdeling zijn immers bij uitstek aan de zorg van de gelovigen toevertrouwd²².

Toch gaat het er in de eerste plaats niet om de kerk maatschappelijk (of politiek) relevant te maken door aandacht te besteden aan armoedebestrijding of etnische gelijkheid (DeYmaz, 2010, p. 38). De Bijbel roept op tot eenheid binnen de kerk als het lichaam van Christus, omdat er een geweldig getuigenis van die eenheid uitgaat. Het grote gebod – hebt God lief en de naaste als uzelf – en de grote missionaire opdracht van Jezus – gaat heen en maakt alle volkeren tot discipelen – kunnen alleen vervuld worden als er ondanks de uitdagingen van de verscheidenheid bijvoorbeeld in taal en cultuur gestreefd wordt naar eenheid (DeYmaz, 2010, pp. 39-40).

Een cultureel - en etnisch diverse samenleving is geen modern verschijnsel. In het Nieuwe Testament lezen we over zulke veelkleurige steden, waarin nieuwe geloofsgemeenschappen werden gesticht. De gemeente in Antiochië geldt als een van de meest invloedrijke christelijke gemeenschappen van de vroege kerk²³. Niet alleen werden de volgers van Jezus als eerste in Antiochië christenen genoemd, ook werd het evangelie met grote snelheid vanuit de stad verspreid. Deze gemeente had de kenmerken van een multi-etnische gemeenschap met Joden en heidenen uit verschillende sociale klassen die samen God en de mensen om hen heen dienden. Een ongekend fenomeen in die tijd (DeYmaz, 2010, p. 42).

De gemeente in de Griekse stad Efeze was eveneens geen homogene gemeenschap²⁴. Toch hamert de apostel Paulus er herhaaldelijk op de eenheid van de gelovigen, waarvan een samenbindende kracht en een overtuigende getuigenis van liefde uitgaat²⁵. Zo wordt het goede nieuws over Jezus Christus kracht bijgezet door de eenheid van de gelovigen met uiteenlopende culturele, religieuze en etnische achtergronden (DeYmaz, 2010, pp. 43-44)²⁶.

In de Bijbel treffen we op een aantal plekken verwijzingen naar een eschatologisch toekomstbeeld waarin een veelkleurige menigte uit alle volken en talen in eenheid God looft en aanbidt (Daniël 7:14, Openbaring 7:9 en 21:26).

²¹ (Rademaker, 2007) p.224

²² Zie bijvoorbeeld Lev.19:9-10, Deut. 27:19, Psalm 68:6 etc.

²³ Handelingen 11:19-26

²⁴ Handelingen 20:21

²⁵ Efezebrief 4:1-6

²⁶ Meer over missionaire principes in het Nieuwe Testament en met name in Handelingen zijn te lezen in het boek 'Forming Multicultural Partnerships' (Hardy & Yarnell, 2015, pp. 218-233)

Als de kerk in het prille begin van haar ontstaan veelkleurig was en de eschatologische toekomst eveneens vele talen en volken omvat, wat staat de kerk dan in de tussentijd te doen?

Intercultureel kerk zijn – hoe dan?

Mark DeYmaz, intensief betrokken bij christelijke, interculturele – of zoals hij het noemt ‘multi – etnische’ – gemeenschappen in de VS, formuleert zeven kernwaarden die volgens hem bij interculturele kerkplanting van belang zijn. De eerste is afhankelijkheid van het werk van Gods Geest. Er is geen weg van het minste weerstand, er zijn geen instant oplossingen. Alleen het hobbelige pad van toegewijd ‘gebed, geduld en volharding’ is begaanbaar in de specifieke interculturele bediening (DeYmaz, 2010, p. 44).

Ten tweede zijn een duidelijke visie op interculturaliteit en intentioneel handelen onmisbaar. Een houding van ‘wij voor hen’ blijkt hierbij onhoudbaar. In plaats van de intentie om de andere cultuur te willen assimileren moet er de intentie tot accommodatie zijn die rekening houdt met de (noden van) de ander (DeYmaz, 2010). Hier moet nogmaals de wederkerigheid benadrukt worden. Gelijkwaardige crossculturele relaties staan niet alleen in het teken van geven, maar ook van ontvangen.

Ten derde is er de noodzaak tot het kweken van interculturele leiders en leiderschapsteams, in alle lagen van de gemeenschap, van kinderwerkers tot oudsten enzovoorts. Dit is geen passieve houding van afwachten, maar een actief benaderen en uitnodigen (DeYmaz, 2010, p. 46).

Het vierde aspect is het ontwikkelen van crossculturele relaties. Relaties bouwen is een sleutelwoord in de benadering van andere culturen, waarbij lange termijn investeren van tijd en aandacht een must zijn (DeYmaz, 2010, p. 47).

Ten vijfde kan men spreken over het verwerven van een crossculturele competentie. Competentie is theoretische kennis over bijvoorbeeld taal en cultuur, aangevuld met ervaring in een multiculturele setting. Leren en den lijve ervaren gaan hier hand in hand, waarbij openheid naar en waardering voor de ander verondersteld zijn (DeYmaz, 2010, p. 48).

Als zesde noemt DeYmaz het aspect van geestelijke inclusie binnen de gemeenschap. Een open houding richting andere vormen van gebed of lofprijzing werken inclusie in de hand, net zoals aandacht voor meertaligheid in de verschillende vormen van bijvoorbeeld interne en externe communicatie. Wel is het zo dat er eenduidigheid moet zijn in wat men als onopgeefbare Bijbelse geloofswaarden beschouwt (DeYmaz, 2010, pp. 49-50).

Als laatste spreekt DeYmaz over beïnvloeding. Eenheid binnen een interculturele geloofsgemeenschap is zoals eerder opgemerkt geen doel op zich. Het dient in de eerste plaats tot eer te zijn van God, de Schepper van een veelkleurige, cultureel diverse mensheid. In de tweede plaats zal eenheid tot zegen zijn voor de christelijke geloofsgemeenschap zelf en voor de tot op de bot verdeelde samenleving.

Er bestaat een bijbels mandaat tot het streven naar eenheid binnen de wereldwijde kerk en de lokale gemeente van Christus die de culturele veelkleurigheid van de maatschappij weerspiegelt (DeYmaz, 2010, p. 127).

Dit streven houdt niet stand als het beeld van een intercultureel geloofsgemeenschap enkel op idealistische, laat staan op romantische verwachtingen gebaseerd is. Degenen die betrokken zijn bij interculturele gemeenschapsvorming weten als geen ander wat de uitdagingen zijn.

Een aantal kanttekeningen

De afgelopen jaren zijn in Nederland diverse (vaak monoculturele) migrantenkerken ontstaan die een geestelijk thuis bieden aan christenen uit andere landen die hun plek niet binnen de gevestigde, eveneens veelal monoculturele Nederlandse kerken konden vinden.

Het is belangrijk om hierbij op te merken dat monoculturele kerken niet als onbijbels bestempeld mogen worden (DeYmaz, 2010).

Wat te denken van de – weliswaar controversiële – Homogeneous Unit Principle (HUP) van missioloog Donald McGavran? Volgens zijn onderzoek is evangelisatie het meest succesvol onder en tussen mensen met een vergelijkbare socioculturele achtergrond. Monoculturele geloofsgemeenschappen groeien daardoor sneller. De discipelen van Jezus waren Joden, de eerste gemeenten bestonden bijna allemaal uit Joodse groepen betoogt McGavran. Migrantkerken in Nederland ontstaan juist ook vaak langs monoculturele – en mono-etnische lijnen (Kumbi, 2017, pp. 96-97).

Voor de apostel Paulus behoorden de gelovigen vanaf hun bekering bij een nieuwe mensheid die de etnische lijnen overstijgt. Zelfs binnen de zogenaamde homogene Joodse gemeenschappen konden fricties ontstaan tussen de Grieks sprekende en Aramees sprekende gelovigen. De apostel bestrijdt deze spanningen expliciet en roept op tot eenheid, ondanks de verschillen (Kumbi, 2017, pp. 98-99). De Homogeneous Unit principe klopt sociologisch gezien wel en is mede daardoor een bruikbare tool voor evangelisatie (*bonding*). Wat het bouwen van een gemeente (de zogenaamde *bridging*) betreft, klinkt vanuit het Nieuwe Testament echter een ander geluid: het evangelie overstijgt barrières van economische, geografische en culturele grenzen (Kumbi, 2017, p. 113). De gelovigen die Jezus willen volgen vormen tezamen een nieuwe mensheid, met een geheel nieuwe cultuur (Kumbi, 2017, pp. 115-116). Een interessante gedachte die uitdaagt tot bezinning over wat we onder interculturaliteit binnen de kerk kunnen verstaan.

Tot op zekere hoogte lijken de dilemma's rondom intercultureel gemeente – zijn een Westerse aangelegenheid. De vragen van dit onderzoek zijn onlosmakelijk verbonden met de Nederlandse context en zijn ontstaan uit een Westers - theologisch perspectief. Een mooi voorbeeld van een ander perspectief vinden we op de website van Samuel Lee, afkomstig uit een islamitisch land, nu migrantenpastor in Amsterdam. Hij beschrijft bijvoorbeeld de spanningen die in een multi – etnische gemeente op basis van taalgebruik kunnen ontstaan. Want mag een Arabische christen God Allah noemen en mag hij Allah Akbar roepen om God groot te maken (Lee, 2014)? Vragen die niet te onderschatten zijn in de Nederlandse context. Tegelijkertijd legt Lee juist bijzonder nadruk op gelijkheid en gerechtigheid. Voor hem is een persoon eerst mens (Adam) en daarna pas christen (Lee, *Before Being a Christian*, 2014). Hij wil streven naar een rechtvaardige samenleving en geeft voorbeelden van een mogelijke strategie, waarbij de stichting van interculturele geloofsgemeenschappen niet expliciet genoemd wordt (Lee, 2009).

Tim Keller beschrijft vrij summier de noodzaak om interculturele gemeenschappen te vormen. Hij komt niet verder dan de wenselijkheid ervan, omdat er bij een monoculturele kerk al gauw sprake kan zijn van “een gebrek aan culturele flexibiliteit en nederigheid vanuit het evangelie”, al dan niet uit (verborgen) racistische motieven (Keller, 2014, p. 341). Een uitspraak die zeker binnen de Amerikaanse context controversieel is.

Intercultureel kerk – zijn in de praktijk

Een van de allereerste interkerkelijke initiatieven in Nederland om anderstaligen (met name in het Engels) met het evangelie aan te spreken was International Christian Fellowship (ICF) te Rotterdam, opgericht in 2000. Vanaf 2001 was er in toenemende mate aandacht gekomen voor de veelkleurigheid in het stadsdeel Tarwewijk waar de gemeente gesitueerd was. ICF Rotterdam nam de zendingsopdracht van Jezus in Mattheus 28:18 om alle volkeren met het evangelie te bereiken dan ook heel letterlijk. Hun verlangen was om een huis van gebed te zijn voor alle volkeren (Jesaja 56:7, Marcus 11:17 (Noort, Paas, De Roest, & Stoppels, 2008, pp. 147-149). Vanuit hun visie wilden ze de reformatische en evangelische tradities op een vruchtbare manier bij elkaar brengen (Van der Molen, 2008, pp. 36-37).

Sinds de oprichting is de gemeente gegroeid, missionaire activiteiten werden naast evangelisatie uitgebreid met verschillende diaconale- en sociale initiatieven. Binnen het kerkverband van de CGK waar ICF Rotterdam nu bij hoort, is er juist door de komst van deze plek meer aandacht gekomen voor de vraag op welke manier Nederlandse gemeenten een geestelijk thuis kunnen bieden aan medelanders (Noort, Paas, De Roest, & Stoppels, 2008, pp. 150-151).

Vandaag de dag noemt ICF zichzelf een interculturele familie, waarin meer dan veertig verschillende nationaliteiten in al hun verscheidenheid rondom de Bijbel als centrale punt samenkomen²⁷.

Inmiddels zijn er talloze voorbeelden te noemen van vergelijkbare interculturele geloofsgemeenschappen overal in het land die duidelijk in een groeiende behoefte voorzien.

Brandende vragen

Naast de theologische lijn die uitgestippeld is kunnen we stellen dat intercultureel gemeente zijn een uitdaging is om meerdere redenen. Het vraagt herbezinning van de eigen Nederlandse cultuur en kerkelijke traditie. Welke gewoontes en rituelen hebben sterke Bijbelse papieren en welke zijn met name cultureel gekleurd? Waar kunnen we ruimte creëren voor de inbreng van de ander en wat beschouwen we als absoluut onmisbaar in onze christelijke geloofsbeleving en -uiting? Zijn we bewust van het feit dat de Bijbel zelf geen Westers boek is, maar is ontstaan binnen een Midden – Oosters context en cultuur? Een cultuur waar het belang en de eer van de gemeenschap altijd prevaleert boven dat van de individu. Waar relatie en verbinding sleutelwoorden zijn. De meeste nieuwkomers zijn afkomstig uit vergelijkbare ‘warme’ culturen. Spanningen met onze eigen Westers - individualistisch wereldbeeld ontstaan dan snel, zelfs binnen een geloofsgemeenschap. Wat zijn we bereid uit liefde op te offeren omwille van een veelkleurige kerk?

Samenvatting

Er is een verscheidenheid in perspectieven en meningen over interculturaliteit met betrekking tot gemeente – zijn in Nederland en daarbuiten. Het is nodig dat de (theologische) context en de (maatschappelijke) relevantie van interculturaliteit in samenhang met elkaar bevraagd worden. De samenleving waarbinnen de verschillende christelijke geloofsgemeenschappen staan wordt veelkleuriger, steeds meer Nederlanders worden geboren met een niet - Westerse achtergrond. Zeker in de stedelijke gebieden wordt de populatie in rap tempo multicultureler.

²⁷ <https://icfrotterdam.nl/language/nl/missie-en-visie>

Bij het ontstaan van de vroege kerk zijn overtuigende voorbeelden te noemen van multi – etnische gemeenten in steden als Efeze of Antiochië. Verder schetst de Bijbel een kleurrijke eschatologische toekomst waarin alle volkeren in een verscheidenheid aan talen samen God zullen aanbidden. Deze veelkleurigheid van de schepping weerspiegelt de Schepper zelf die Zijn gemeente in de wereld plaatst als drager van Zijn missie.

Als de kerk medelanders wil bereiken met het evangelie, dan zal ze ruimte moeten bieden voor de christelijke geloofsuitingen van de verschillende – ‘warme’ en ‘koude’ – culturen binnen haar muren. Dit vraagt niet alleen om een nuchtere theologische doordenking, maar ook om barmhartig handelen in een onbarmhartige samenleving.

3.4 WAAROM EEN NETWERK?

“Het ecosysteem van het evangelie bestaat uit organisaties, individuele christenen, ideeën en geestelijke en menselijke krachten die van elkaar afhankelijk zijn”

(Keller)

In deze paragraaf onderzoeken we welke verschillende ladingen de term netwerk kan hebben en op welke manier netwerken kunnen functioneren. Verder besteden we aandacht aan netwerk – denken in een christelijke/ kerkelijke context.

Netwerk in samenleving en organisatie

Het woord netwerk komen we in verschillende contexten tegen, waarin de betekenis steeds een andere lading blijkt te hebben.

De samenleving is de laatste jaren horizontaler geworden. Mensen kunnen zich vrijer bewegen door de vele verschillende netwerken die binnen de maatschappij bestaan. Hiërarchie staat onder druk, gezag is minder vanzelfsprekend, door de individualisering hecht men meer waarde aan de eigen ervaringen en meningen die hij graag – digitaal of anderszijds – etaleert (communicatietrends, sd).

De dynamiek van de sociale en economische netwerken kan voor een individu vaak in een gevoel van onzekerheid resulteren. We leven in een ‘informationele’ samenleving, met informatie als belangrijkste gegeven. De term ‘netwerksamenleving’ heeft in de praktijk in mindere mate te maken met de binding of inclusie die we gewoonlijk met het woord ‘netwerk’ associëren. De werkelijkheid laat juist zien dat mensen (met of zonder een stigmatiserend etiket van armoede, afkomst of achterstand) in toenemende mate buiten de maatschappelijke boot vallen. Dit heeft voor velen niet alleen sociale, maar ook negatieve economische gevolgen (Van Beek, 2017). Er is dus meer vrijheid, maar de druk met name op individuen om voor het eigen ‘geluk’ te zorgen is veel groter geworden. Daardoor kunnen mensen in een netwerksamenleving – in tegenstelling tot wat de term suggereert – massaal op de marge komen te staan. In de praktijk zien we dat individuen en groepen door hun afkomst, maatschappelijke positie en/ of economische status in toenemende mate geïsoleerd raken.

In een netwerkorganisatie draait het volgens de literatuur om de sociale relaties tussen personen, groepen of organisaties die een gemeenschappelijk doel hebben, waarin hiërarchie tussen de betrokkenen ontbreekt. Zij zijn dan niet alleen op een betekenisvolle manier met elkaar

verbonden, maar ook en vooral met hun eigen context, waarin ze dagelijks opereren (Netwerkorganisaties, 2018). Bij netwerk - denken zijn zelfsturende processen van de betrokkenen belangrijker dan centraal aangestuurde processen (Roose, 2002, p. 175).

De balans tussen de vrijheid en de verbinding/ betrokkenheid van de verschillende onderdelen van een dergelijk netwerk zorgt juist voor een optimaal resultaat.

Een netwerk van geloof

Geloven doe je als christen niet alleen. Paulus gebruikt het beeld van het menselijke lichaam om te laten zien dat het functioneren van de gemeente van Christus door de samenwerking van de verschillende delen die elkaar nodig hebben gewaarborgd kan worden. De delen kunnen eenvoudigweg niet zonder elkaar²⁸.

Gemeentestichting in een stedelijke, cultureel- en etnisch diverse context heeft Bijbelse papieren (zie paragraaf 3.1.). Het lijkt vanaf het prille begin de bedoeling om deze jonge, missionaire vruchten van de zending niet los van elkaar te laten bestaan. Een kerkplanting – ontstaan in een veelal heidense en vijandelijke omgeving - kon alleen levensvatbaar blijven binnen een levend netwerk van vergelijkbare geloofsgemeenschappen, op velerlei manieren met elkaar en met de “moedergemeente” in Jeruzalem verbonden (Keller, 2014)²⁹. Hier zien we het beeld van de wereldwijde kerk als het lichaam van Christus weerspiegelen waarin de verschillende leden – in elk geval spiritueel – onlosmakelijk met elkaar in verbinding staan.

De dynamiek van een (missionaire) beweging

Een christelijke kerkplanting ontstaat in feite altijd in een ‘web’ van personen, kerken, organisaties uit haar context die in verbinding met haar staan, met als kern de gedeelde waarden en geloofsovertuigingen. Alles wat de geplante gemeenschap in geestelijke en materiele zin van deze partners ontvangt, zal ze weer uit kunnen delen aan de mensen die ze dient (Moynagh, 2012). Deze definitie van een ‘web’ lijkt in grote mate op hoe een netwerk functioneert.

Een gezonde geloofsgemeenschap zou men tegelijkertijd meer als een “beweging” dan als een “instituut” kunnen beschouwen. Dit veronderstelt een vruchtbare dynamiek van zelfvoorziening, zelfbesturing en vermenigvuldiging. Niet alleen is er numerieke groei van leden, maar ook groei van creativiteit, middelen en het aantal bekwame leiders (Keller, 2014, p. 315). Wat een beweging in dit geval moet hebben is een visie die aanstekelijk werkt en intrinsiek motiverend is voor alle betrokkenen. Hierdoor kan een cultuur ontstaan van “offerbereidheid” en van hoge mate van eigenaarschap. Als groei en motivatie van binnenuit komen, zal de beweging in staat zijn bekwame leiders voort te brengen die de visie verder kunnen delen (Keller, 2014, pp. 317-318). Zo blijft het effect niet binnen het eigen erf, maar breidt zich uit en brengt anderen ook in beweging. Wat Wright over de MISSIO Dei en Tim Keller over dynamiek en beweging schrijft, gaat niet alleen op voor de kerk. Ze wijzen allebei nadrukkelijk op de rol van de individuele gelovige om het evangelie in het dagelijkse leven en werk uit te leven, of beter gezegd, zelf het evangelie te zijn. Christelijke organisaties die zich met een specifiek onderdeel van deze missie bezighouden hebben eveneens veel baat bij hun bediening in de brede context van MISSIO Dei te zien. Dit voorkomt niet alleen een beperkte en naar binnen gerichte visie, maar stimuleert een vruchtbare

²⁸ I Korintiërs 12:12-31

²⁹ Timothy Keller behandelt dit onderwerp uitgebreid in Hoofdstuk 29 van het boek Centrum Kerk (Keller, Centrum kerk, 2014).

samenwerking met andere (christelijke) organisaties, kerken en bijvoorbeeld onderwijsinstellingen. Verder is het behulpzaam om deze organisaties eveneens als een dynamische beweging, onderdeel van een groter plaatje te zien, in plaats van een onbeweeglijk instituut op het eigen eiland van expertise en doelstellingen.

Christelijk netwerk – denken

Het woord ‘ecosysteem’ dat Tim Keller gebruikt illustreert mooi de dynamiek, creativiteit en wederkerigheid die naar mijn mening bij christelijke netwerk - denken hoort. In een ecosysteem zijn alle onderdelen belangrijk in het genereren van input en ‘energie’ dat uiteindelijk ten goede komt van het gehele systeem.

Dit dynamisch netwerk – denken is in de context van de stichting van nieuwe geloofsgemeenschappen geen business – denken, het mag niet in de eerste plaats bepaald worden door economische modellen of strategische principes. Een kerkplanting is geen vestiging van een succesvol bedrijf of organisatie. Het gaat juist om het opgeven van zekerheden en controle, zodat de Geest van God het werk kan doen, met alle “risico’s” van dien (Keller, 2014, pp. 352-353).

Een mooi voorbeeld is netwerk - zendingsorganisatie Urban Expression die werkt met kernwaarden in plaats van met een strategisch business – model. Hierin verwoorden ze doorleefde Bijbelse waarden die zij fundamenteel achten in het stichten van christelijke gemeenschappen in een binnenstedelijke context. Elkaar bevragen en scherp houden rondom de missie gebeurt niet op basis van jaarplannen en jaarverslagen, maar vanuit deze gedeelde waarden (Kilpin & Murray, 2007, p. 8).

We komen dus opnieuw de spanning tussen ‘geestelijk’ en ‘zakelijk’ denken tegen. Als we het ‘onzakelijke evangelie van Jezus’ als een omheining beschouwen waarbinnen we gebruik mogen en kunnen maken van verschillende inzichten van organisatieontwikkeling (Stoppels, 2009, p. 22) biedt dat een breder perspectief. Binnen deze omheining kan dan ook het werk de verschillende organisaties met een christelijke signatuur gepositioneerd worden. Vanuit de eerder beschreven MISSIO Dei blijkt dat de omheining naast een gezonde begrenzing ook vooral veel vrijheid geeft en creativiteit toelaat om de roeping van christelijke gemeenschappen en organisaties vorm te geven.

Een ander voorbeeld van het netwerk – denken binnen een missionaire, kerkelijke context is ICP Nederland. In de beginjaren van de eeuwwisseling waren er ongeveer tien gemeenschappen die als pioniersinitiatief vanuit de Reformatorische kerken ontsproten en zich voegden bij de door Theo Visser opgerichte netwerk International (later Intercultural) Church Plants. ICP wilde nadrukkelijk geen nieuwe denominatie vormen of eigenaar van interculturele pioniersinitiatieven worden (Euser & Euser, 2017/18). De oprichters wilden vanuit hun visie op en persoonlijke ervaring met interculturele gemeentestichting nieuwe initiatieven, met name in de uitdagende opstartfase helpen (Van der Molen, 2008, pp. 238-239, 36-37). Mede door de oprichting van ICP Nederland in 2007 is er in het bijzonder aandacht gekomen voor interculturele gemeenschapsvorming in de Nederlandse context. In de visie van ICP is het vormen (van een netwerk) van dergelijke gemeenschappen, met name in grote steden, niet een optie, maar een noodzaak dat voortkomt uit de sterk veranderde maatschappij en het geestelijke klimaat (Noort, Paas, De Roest, & Stoppels, 2008, p. 106).

ICP biedt expertise aan op het gebied van intercultureel pionieren, waarbij de gemeenschappen uit haar netwerk uitgenodigd worden om knowhow en expertise bij te dragen ter verrijking en opbouw van alle betrokken gemeenschappen (Euser & Euser, 2017/18). Dit resoneert mooi met het beeld van het ecosysteem en ook met de definitie van netwerk: 'sociale relaties tussen personen, groepen of organisaties die een gemeenschappelijk doel hebben en die op een betekenisvolle manier met elkaar en met hun eigen context verbonden zijn' (Netwerkorganisaties, 2018). ICP legt geen centraal aangestuurde processen op, maar wil de gemeenschappen vooral in hun zelfsturende processen ondersteunen (Roose, 2002, p. 175).

Inmiddels is ICP Europa opgericht om een vergelijkbaar netwerk te vormen tussen interculturele gemeenschappen op het continent³⁰.

Delen is leren, leren is delen

Een van de voordelen van het bestaan van netwerken is wat de literatuur "learning by sharing", "leren door delen" noemt. Het proces van leren gebeurt doorgaans op drie niveaus: door onderzoeken, experimenteren en oefenen (Poorthuis, 2006). Dit proces wordt pas echt vruchtbaar als het geleerde niet binnenshuis blijft, maar onderling uitgewisseld wordt³¹. Wederkerigheid is daarbij belangrijk. Een netwerk is niet hiërarchisch is opgebouwd, iedereen staat zowel aan de gevende, als aan de ontvangende kant. In de sociologie spreekt men over 'betekenisvolle samenhang', binnen alle denkbare sociale relaties en interacties. Omdat er een voortdurende uitwisseling van informatie plaatsvindt en omdat de sociale samenhang waarbinnen dit gebeurt zich constant ontwikkelt, kan er geen sprake zijn van stilstand of vastgestelde uitkomsten (Poorthuis, 2006, p. 76).

In het geval van christelijke geloofsgemeenschappen die in een snel veranderende (stedelijke) context als pioniersinitiatieven zijn gestart is lenigheid, creativiteit, het adaptieve vermogen en kunnen omgaan met 'verrassingen' een vereiste (Poorthuis, 2006). Een vruchtbaar netwerk van zulke gemeenschappen zal daarom moeilijk als een statisch instituut kunnen bestaan.

Samenvatting

Het woord 'netwerk' roept verschillende associaties op. In het licht van recente maatschappelijke ontwikkelingen kunnen we over horizontalisering spreken die aan de ene kant (meer) vrijheid en bewegingsruimte voor mensen suggereert. Anderzijds komt de nadruk op de individuele verantwoordelijkheid te liggen, waardoor kwetsbare groepen het risico lopen om verder te marginaliseren. Tegelijkertijd lijkt een netwerk – binnen dit onderzoek met een focus op de christelijke context – op een web van personen, kerken, organisaties, nieuwe kerkplantingsinitiatieven die in verbinding met elkaar staan. Bij de kern van de verbinding horen gedeelde waarden, geloofsovertuigingen en doelen (Moynagh, 2012). De dynamiek binnen zo'n netwerk is als een ecosysteem dat vrucht voortbrengt vanuit de samenwerking van de verschillende onderdelen. Elk onderdeel leert door onderzoek, experiment en oefenen. Het geleerde wordt vermenigvuldigd door het delen met anderen (Poorthuis, 2006) en heeft eveneens een positief - transformerende invloed buiten het 'systeem'.

³⁰ <https://www.icpnetwork.eu/>

³¹ Een beschrijving van het concept 'learning by sharing' in de context van bijvoorbeeld wetenschappelijk onderwijs vind je op <https://www.fons-vernoot.nl/documenten/learning-by-sharing.pdf>. Andere mooie voorbeelden zijn te vinden in het boek 'De kracht van netwerkbenadering' onder redactie van Anne- Marie Poorthuis.

3.6 SAMENVATTING

We kunnen constateren dat kerkplanting meer is dan een trend die overwaait. Uit de praktijk blijkt dat het in de eerste plaats gehoorzaamheid is aan de Bijbelse mandaat voor het verspreiden van het evangelie en het uitleven van het grote gebod van liefde voor God en de naaste.

Een meer pragmatisch argument voor het stichten van nieuwe, christelijke geloofsgemeenschappen komt simpelweg uit de huidige ontwikkelingen op lokaal en mondiaal niveau voort. Deze gemeenschappen zijn in de regel beter in staat om niet – kerkelijken en nieuwe groepen (zoals immigranten) te bereiken, dan bestaande kerken. Tegelijkertijd heeft het ontstaan van nieuwe initiatieven een revitaliserende werking op de kerk van Christus (Keller, 2012). De kerkplantingen en bestaande kerken kunnen in een wederzijdse uitwisseling van krachten, inspiratie, knowhow en middelen elkaar vitaler maken (Keller, 2014, p. 335). Er ontstaat iets nieuws waardoor het bestaande ook vernieuwt³².

Bewust blijven van de verscheidenheid in perspectieven en meningen over interculturaliteit met betrekking tot gemeente – zijn in Nederland en daarbuiten is geen overbodige luxe. Integendeel, het kan het gesprek juist scherp en actueel houden, doordat de context en relevantie van interculturaliteit in samenhang met elkaar bevraagd worden. Een bepaalde mate van nuchterheid is eveneens nodig. De samenleving waarbinnen de verschillende christelijke geloofsgemeenschappen staan wordt veelkleuriger, steeds meer Nederlanders worden geboren met een niet - Westerse achtergrond. Zeker in de stedelijke gebieden wordt de populatie in een rap tempo multicultureler. Er kan sprake zijn van segregatie en spanning tussen de verschillende bevolkingsgroepen. Als de kerk ook medelanders wil bereiken met het evangelie, dan zal ze ruimte moeten bieden voor de geloofsuitingen van de verschillende – koude en warme – culturen binnen haar muren.

Bij het ontstaan van de vroege kerk zijn overtuigende voorbeelden te noemen van multi – etnische gemeenten in steden als Efeze of Antiochië en de Bijbel schetst een kleurrijke eschatologische toekomst. Deze veelkleurigheid van de schepping weerspiegelt de Schepper zelf die Zijn gemeente in de wereld plaatst als drager van Zijn missie.

Het woord ‘netwerk’ kan verschillende associaties oproepen, zeker in de context van recente maatschappelijke ontwikkelingen. Horizontalisering zorgt aan de ene kant voor meer vrijheid en bewegingsruimte. Anderzijds wordt de verantwoordelijkheid voor het eigen geluk van individuen erg groot. Kwetsbare groepen lopen de risico om in toenemende mate langs de zijlijnen te komen te staan. Tegelijkertijd kan een netwerk binnen een christelijke context gezien worden als een web van personen, kerken, organisaties, nieuwe kerkplantingsinitiatieven die in verbinding met elkaar staan. Bij de kern van die verbinding horen gedeelde waarden, geloofsovertuigingen en doelen (Moynagh, 2012). De dynamiek binnen zo’n netwerk lijkt op een ecosysteem dat vrucht voortbrengt vanuit de samenwerking van de verschillende onderdelen. Elk onderdeel leert door onderzoek, experiment en oefenen. Het geleerde wordt vermenigvuldigd door het delen met anderen (learning by sharing) (Poorthuis, 2006). Alles wat binnen dit ecosysteem ontstaat verrijkt zo de leden en heeft een positief - transformerende invloed buiten het ‘systeem’.

³² Hier zijn inmiddels in de praktijk mooie voorbeelden van te zien, zoals in de geschiedenis van ICF Rotterdam en de CGK (hierover zie paragraaf 3.3) of de samenwerking tussen de ICF – gemeente en andere kerken in Veenendaal, die in de vorm van een klankbordgroep betrokken zijn bij de bediening van ICF. Beide gemeenschappen zijn vanaf hun oprichting betrokken bij het ICP – netwerk. Zie ook <http://icfveenendaal.nl/over-ons/>.

4 ANTWOORD OP DE DEELVRAGEN

4.1 DEELVRAAG 1

Welke gemeenschappen uit het netwerk van ICP zijn de fase van kerkplanting voorbij?

Zoals eerder vastgesteld zegt de “leeftijd” van een gemeente of geloofsgemeenschap niets over de ontwikkelingsfase waarin die gemeenschap zich bevindt (Brouwer, De Groot, De Roest, Sengers, & Stoppels, 2007). Bij deze deelvraag werden de gemeenschappen uit het netwerk van ICP op methodische wijze, met een QuickScan in kaart gebracht. Gemeenschappen die zich in de fase van groei, continuïteit, revitalisering of kerksluiting bevinden kwamen in aanmerking voor het kwalitatief onderdeel van het onderzoek.

Voor deze vragenlijst werden de verschillende definities van de fasen van gemeenteontwikkeling vanuit de relevante literatuur bepaald (zie paragraaf 2.1).

In totaal hebben 25 respondenten de vragenlijst ingevuld. Daar is de volgende indeling uit voortgekomen wat de fasen van ontwikkeling betreft:

- Fase van kerkplanting: 3 gemeenschappen
- Fase van groei: 12 gemeenschappen
- Fase van continuïteit: 9 gemeenschappen
- Fase van revitaliseren: 1 gemeenschap
- Fase van kerksluiting: 0 gemeenschap

22 gemeenschappen van de fase van groei, continuïteit en revitalisering zijn de fase van kerkplanting voorbij en zijn zodoende relevant voor dit onderzoek.

De volgende bijlagen bevatten meer informatie over de QuickScan en de door respondenten gegeven antwoorden (anonieme weergave):

- Bijlage 1: de QuickScan zoals uitgezet via SurveyMonkey
- Bijlage 3: de tabellen met de uitkomsten van de QuickScan
- Bijlage 4: de geanonimiseerde antwoorden van alle 25 respondenten

4.2 DEELVRAAG 2 & 3

Wat zijn de specifieke behoeften van de gemeenschappen die deze fase voorbij zijn?

Welke bestaande producten en diensten van ICP op het gebied van interculturaliteit sluiten aan bij deze specifieke behoeften en wat zijn hierbij de strategische prioriteiten van ICP als organisatie vanuit haar visie en missie?

De behoeften vanuit het netwerk zijn in dit onderzoek op twee manieren in beeld gebracht. In de vragenlijst is verkend welke bestaande producten en diensten van ICP gebruikt zijn (geweest) door de gemeenschappen die de fase van kerkplanting voorbij zijn.

In de open vraag van de vragenlijst werd gevraagd wat door de respondenten als meerwaarde van ICP als landelijke netwerkorganisatie wordt gezien, met oog op interculturaliteit. In de interviews

hebben de ondervraagde respondenten uitvoeriger op de producten en diensten gereflecteerd en zijn dieper ingegaan op de relevantie van ICP voor desbetreffende gemeenschappen uit het netwerk.

In het huidige beleidsplan van de organisatie staat dat ICP vanuit haar visie zich toe wil zetten tot het stimuleren en steunen van interculturele gemeenschapsvorming door nieuwe pioniers te inspireren en startende teams te trainen. Deze doelen richten zich nadrukkelijk op het promoten van interculturele kerkplanting en steun aan beginnende initiatieven.

In het kader van 'ondersteunen' van gevorderde gemeenschappen – waar dit onderzoek over gaat – moet er volgens het plan meer aandacht komen voor de 'ploeterende pastors' (Euser & Euser, 2017/18, p. 3).

De mogelijke manieren waarop deze ploeterende leiders en hun teams ondersteund kunnen worden, zijn hieronder beschreven.

In vraag 6 van de Quick Scan gaven de respondenten aan van welke door ICP aangeboden producten en diensten ze tot nu gebruik van hebben gemaakt. In de interviews zijn de antwoorden van de geïnterviewde respondenten op deze vraag verder uitgediept en hun waardering voor de door hen gebruikte producten en diensten gevraagd. De uitkomsten van de QuickScan en de waardering vanuit de interviews zijn per fase (groei, continuïteit en revitaliseren) en per product/dienst samengevat in Bijlage 2. Ter verduidelijking is er in dezelfde bijlage een korte uitleg over de huidige producten en diensten van ICP opgenomen.

De volgende diensten en producten kunnen – onder bepaalde voorwaarden en met inachtneming van de visie van ICP– beter aansluiten bij de behoeften van de gemeenschappen die de fase van kerkplanting voorbij zijn:

Songs2Serve website/ materiaal

32% van de respondenten van de vragenlijst geeft aan wel eens de website en materiaal Songs2Serve gebruikt te hebben. Van de geïnterviewden is dit 62%.

Als ICP het gebruik van dit product bij de gemeenschappen uit het netwerk wil stimuleren zou er bij het ontwerpen en promoten van het product aan de volgende zaken aandacht besteed kunnen worden:

- Dit product blijkt met name relevant voor gemeenschappen die een centrale (zondagse) samenkomst hebben.
- De muziketeams van de gemeenschappen kunnen veel werk en tijd besparen door het gebruiken van dit product.
- Zingen in de eigen taal in een zondagse dienst heeft een positief effect op bezoekers.
- Een interculturele gemeenschap doet er goed aan in haar visie expliciet aandacht te besteden aan meertalig zingen (en lofprijzing in het algemeen). Ontwikkel hier als ICP-visie op en bied dit als onderdeel van een mogelijke kennisbank aan. Benader voorgangers actief aan om deze visie met de lokale muziketeams en de gemeente te delen.
- Benader gemeenschappen actief en bied het product regelmatig aan, met name als er een nieuw lied op de website komt. Promoot een specifiek lied in elke maandelijkse nieuwsbrief met de link naar de website.

Songs2Serve trainingsdagen

41% van de respondenten van de vragenlijst geeft aan wel eens naar de trainingsdag van Songs2Serve te zijn geweest. Van de geïnterviewden is dit 75%.

Als ICP het gebruik van dit product bij de gemeenschappen uit het netwerk wil stimuleren zou er bij het ontwerpen en promoten van het product aan de volgende zaken aandacht besteed kunnen worden:

- Wees bewust van het feit dat dit product niet aansluit bij een groot aantal gemeenschappen die geen centrale samenkomst hebben in de vorm van een kerkdienst. Hierdoor kan de relevantie van dit product voor andere geloofsgemeenschappen beperkt zijn.
- Probeer op verschillende locaties in het land de training aan te bieden, zodat muziekteams uit meerdere gemeenschappen de kans krijgen om aan te haken. Dit vraagt een behoorlijke investering qua tijd en middelen, maar heeft veel voordelen voor het versterken van de relaties en het zichtbaar maken van ICP bij de gemeenschappen.
- Bied de training in een compacte vorm aan bij de muziekteams op de eigen locatie van de gemeenschappen. Nodig indien mogelijk andere interculturele gemeenschappen uit de buurt (van of buiten het netwerk) op deze dagen uit. Vraag hiervoor mensen/ teams uit het netwerk die ervaring hebben met training geven in intercultureel muziek maken. Daardoor zorg je voor kruisbestuiving.
- Om het product te promoten haak vaker aan bij landelijke christelijke evenementen door een optreden te organiseren. Benader gevestigde, monoculturele kerken om een vorm van een interculturele viering als onderdeel van bijvoorbeeld een kerkdienst of gemeente - dag aan te bieden.

Intercultureel zomerkamp

32% van de respondenten van de vragenlijst geeft aan wel eens naar het kamp van ICP (of een voorganger daarvan) te zijn geweest. Van de geïnterviewden is dit 50%.

Als ICP het gebruik van dit product bij de gemeenschappen uit het netwerk wil stimuleren zou er bij het ontwerpen en promoten van het product aan de volgende zaken aandacht besteed kunnen worden:

- Als intercultureel netwerk wil je je visie rondom interculturaliteit uitdragen, ook in de praktijk. Verwoord duidelijk op welke manier het kamp daar geschikt voor is en communiceer dit bij de werving (van middelen) en de promotie.
- Gemeenschappen komen van hun eiland af en hebben de kans om gelijkgezinden te ontmoeten. Je versterkt het netwerkgevoel.
- Heb als organisatie en als deelnemende gemeenschap oog voor het geestelijke aspect bij de organisatie van het kamp. Houd je doel voor ogen, wees duidelijk over de investering (tijd, mankracht) en accepteer dit.
- Voor veel deelnemers, met name met een niet – Nederlandse achtergrond is dit de enige kans om (met hun gezin) op vakantie te gaan in de zomer. Tegelijkertijd vraagt een kamp van een hele week een behoorlijke investering van de deelnemers en hun gemeenschap zowel qua financiën als qua tijd en mankracht. Denk na over het organiseren van een kamp voor een lang weekend of een midweek in plaats van een hele week.

- Gemeenschappen zien kamp als een manier om de onderlinge banden te versterken, te investeren in discipelschap en hun gemeenschap hechter te maken. Bied daar tijdens het kamp meer ruimte voor.
- Zorg voor meer ownership door gemeenschappen die mee willen doen om inhoudelijke input te vragen.

Landelijke netwerkdagen

77% van de respondenten van de vragenlijst geeft aan wel eens naar een landelijke netwerkdag van ICP te zijn geweest. Van de geïnterviewden is dit 100%.

Als ICP het gebruik van dit product bij de gemeenschappen uit het netwerk wil stimuleren zou er bij het ontwerpen en promoten van het product aan de volgende zaken aandacht besteed kunnen worden:

- Meer qua ontwikkelingsfase en thema differentiëren.
- Kartrekkers van 'gevorderde' gemeenschappen vaker betrekken bij het geven van toerusting.
- Bied van tevoren de mogelijkheid aan om een thema aan te dragen/ uit te kiezen, dan heb je meer garantie dat het aanslaat bij de wensen. Benader mensen hiervoor zoveel mogelijk persoonlijk of telefonisch. Vraag commitment door bijvoorbeeld het verzorgen van een workshop uit te besteden.
- Geef meer keuzemogelijkheid aan deelnemers door bijvoorbeeld workshops aan te bieden.
- Het sociale aspect (ontmoeting, bemoediging) van zo'n dag is nog altijd belangrijk. Om druk op de agenda's te verminderen mogelijk kortere, maar qua invulling intensievere dagdelen aanbieden.

Intervisie

45% van de respondenten van de vragenlijst geeft aan in een intervisie groep van ICP te hebben gezeten. Van de geïnterviewden is dit 75%.

Als ICP het gebruik van dit product bij de gemeenschappen uit het netwerk wil stimuleren zou er bij het ontwerpen en promoten van het product aan de volgende zaken aandacht besteed kunnen worden:

- Intervisie heeft het meeste nut als de deelnemers trouw zijn in het bezoeken van de samenkomsten. Dan ontstaat er een sfeer van vertrouwen. Is het agenda technisch haalbaar voor voorgangers om dit waar te maken?
- Voor sommigen is het persoonlijke aspect belangrijk, anderen willen vooral professioneel sparren met elkaar. Hierin kun je dus differentiëren en de indeling per regio bijvoorbeeld loslaten.
- Het platform wat je als organisatie biedt is bijzonder om twee redenen: door de pionierssetting van de betrokkenen (al zijn ze de beginfase voorbij) en door de focus op interculturaliteit. Dit is waar bij het nadenken over het (wel of niet) aanbieden van intervisie aandacht aan besteed moet worden.
- Kwaliteit is beter dan kwantiteit. Liever een of twee huddels waarvan de leden trouw komen opdagen, dan meerder groepen die niet of nauwelijks functioneren.

Bezoek door netwerkleiders

59% van de respondenten van de vragenlijst geeft aan bezoek te hebben gekregen van de netwerkleiders. Van de geïnterviewden is dit 37,5%.

Als ICP het gebruik van dit product bij de gemeenschappen uit het netwerk wil stimuleren zou er bij het ontwerpen en promoten van het product aan de volgende zaken aandacht besteed kunnen worden:

- Voor de binding met de organisatie en het netwerk is het bezoeken van pioniers belangrijk.
- Het relationele aspect is niet te onderschatten in een intercultureel context.
- Niet alleen de netwerkleiders, maar ook de ICP – teamleden kunnen ingezet worden voor het afleggen van (pastorale) bezoeken.
- Onderzoek welke voorgangers dit op prijs stellen en nodig hebben. Velen van hen krijgen voldoende aandacht en begeleiding uit hun eigen kring.

De volgende twee producten en diensten zijn volgens de respondenten met name relevant voor beginnende teams en niet voor de doelgroep van dit onderzoek (namelijk de gemeenschappen die de fase van kerkplanting voorbij zijn). Toch is het belangrijk om met oog op de strategische prioriteiten van ICP onder de noemers van ‘stimuleren’ en ‘steunen’, beknopt te kijken naar de waardering en de mogelijke verdere ontwikkeling van deze producten en diensten. Juist hier kan de expertise en knowhow vanuit de bestaande, gevorderde gemeenschappen en hun leiders optimaal ingezet worden.

Teamtraining voor beginnende initiatieven

18% van de respondenten van de vragenlijst geeft aan naar de teamtraining van ICP te zijn geweest. Van de geïnterviewden is dit 37,5%.³³

Als ICP het gebruik van dit product bij de gemeenschappen uit het netwerk wil stimuleren zou er bij het ontwerpen en promoten van het product aan de volgende zaken aandacht besteed kunnen worden:

- Een belangrijk speerpunt in de missie van ICP is om beginnende pioniersinitiatieven te steunen door o.a. een traject van twee jaar aan te bieden waar de teams getraind kunnen worden.
- Twee aspecten zijn met name belangrijk:
 - ➔ De training helpt teams om hun visie rond bijvoorbeeld missionair zijn of intercultureel kerkplanten vorm te geven.
 - ➔ Het helpt bij teamvorming.
 - ➔ Brengt verschillende pionierende teams bij elkaar (sparren, ervaringen delen)
- Op dit moment is de twee – jarige training een van de meest professionele en meest gewaardeerde producten met name door startende initiatieven. Betrek gemeenschappen die veel knowhow hebben in toenemende mate bij de invulling en de uitvoering van de training.

³³ De teamtraining in haar huidige vorm bestond niet toen de meeste gemeenschappen nog in de fase van pionieren zaten. Ook waren er respondenten die zelf pas in een latere fase van de ontwikkeling van hun gemeenschap/ team bij het pionierswerk betrokken raakten. Dat verklaart waarom in verhouding weinig gemeenschappen ervaring hebben met de training.

- Vraag teams die een training afgerond hebben om eenmalig bij een beginnend initiatief (bijvoorbeeld bij een gevestigde kerk) langs te gaan om hun (zo mogelijk) verse ervaringen over de training te delen.

Persoonlijke coaching

45% van de respondenten van de vragenlijst geeft aan coaching vanuit ICP te hebben gekregen. Van de geïnterviewden is dit 37,5%.

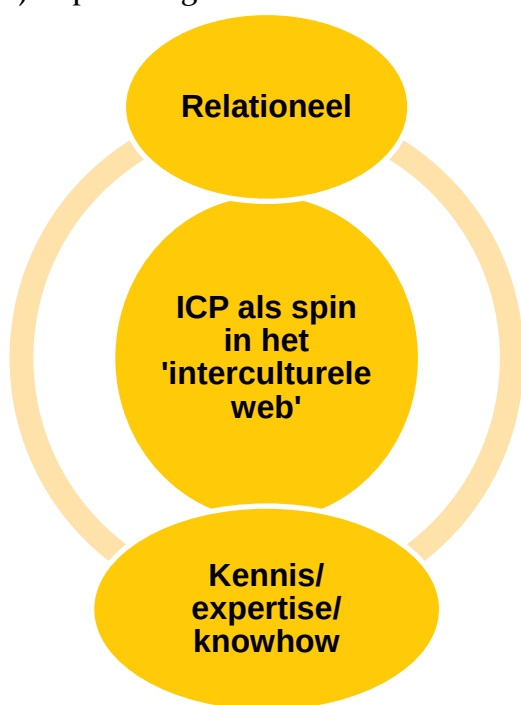
Als ICP het gebruik van dit product bij de gemeenschappen uit het netwerk wil stimuleren zou er bij het ontwerpen en promoten van het product aan de volgende zaken aandacht besteed kunnen worden:

- Met name in de startfase van pionieren blijkt persoonlijke coaching belangrijk.
- In een latere fase moet het duidelijk zijn voor de voorgangers/ leiders van de gemeenschappen dat de netwerkleider of een teamlid uit het ICP – team beschikbaar is voor persoonlijke coaching en/ of adviseren van de lokale teams. Het initiatief ligt dan bij de voorganger/ leider zelf.
- Koppel waar mogelijk voorgangers/ leiders uit het netwerk aan elkaar. Ga na welke voorgangers beschikbaar zijn voor een coachende/ adviserende rol.

Op basis van de antwoorden uit de QuickScan op vraag 8 (open vraag, zie tabel Bijlage 2), kan de meerwaarde van ICP als christelijke netwerkorganisatie met een interculturele focus en vanuit de behoefte van de gemeenschappen die de fase van kerkplanting voorbij zijn, het grootst zijn op onderstaande gebieden:

- **Delen van kennis/ knowhow/ expertise/ ervaringen (vanuit ICP als organisatie en onderling)**
 - ➔ Fase van groei: 67%
 - ➔ Fase van continuïteit: 44%
- **Training en toerusting**
 - ➔ Fase van groei: 42%
- **Persoonlijke contacten/ ontmoeting/ steun/ bemoediging**
 - ➔ Fase van groei: 33%
 - ➔ Fase van continuïteit: 33%
- **Bezinning over intercultureel gemeente zijn**
 - ➔ Fase van groei: 33%
 - ➔ Fase van continuïteit: 22%

Uit de interviews blijkt dat de behoefte van de gemeenschappen die de fase van kerkplanting voorbij zijn op de volgende manier te illustreren is:

Waarom een spin?

ICP is naar eigen zeggen geen eigenaar van de verschillende initiatieven binnen het netwerk. Uit de interviews blijkt dat er waardering is voor ICP in de rol van 'vraagbaak' en 'loket', waar de lijnen vanuit de verschillende gemeenschappen bij elkaar komen. Als ICP overziet wat er speelt bij deze gemeenschappen, welke expertise en knowhow aanwezig is, kan ze zorgen voor de nodige kruisbestuiving. Ook kan ICP het gesprek over theologische – en praktische vragen rondom intercultureel gemeente zijn in gang zetten en gaande houden. Het faciliteren en stimuleren van de ontmoeting tussen de verschillende teams op het gebied van intercultureel kinderwerk, pastoraat, vrouwenwerk etc. zorgt voor inspiratie en een breder palet aan specifieke kennis en tools.

*“Als je kruisbestuiving stimuleert,
dan heb je een schakelfunctie en
bevordert je eigenaarschap.”*

C1

Waarom een ‘intercultureel web’?

“Gelijkwaardigheid is de sleutel tot interculturele relaties. Draag het hart van Jezus die zichzelf niet boven anderen plaatste. De Geest van God beweegt vanuit jouw hart naar de ander toe. Dan ontstaat er verbinding.”

G3

In de gesprekken kwam naar voren dat het interculturele aspect als unique selling point van ICP bijzonder aandacht verdient. Of het gaat om de samenstelling van het eigen team van ICP, een teamtraining voor beginnende initiatieven, een jaarlijkse netwerkdag of het opzetten van een (digitaal) kenniscentrum, de focus moet keer op keer nadrukkelijk op interculturaliteit komen te liggen. Kwalitatief hoogwaardige trainingen, boeken, toerusting, conferenties en cursussen over bijvoorbeeld leiderschap, discipelschap of pastoraat in het algemeen zijn in Nederland genoeg te vinden. Een kwalitatief goed aanbod van events en materialen in verband met intercultureel gemeente – zijn er

daarentegen niet. Op dit terrein kan ICP zich onderscheiden, mits, nogmaals, de kwaliteit gewaarborgd is.

Respondent G1 voegde hieraan toe dat er in het netwerk meer ruimte moet komen voor een kritisch niet – Westers geluid. Dit kan volgens hem op twee manieren gebeuren. Het eerste is het gesprek zoeken met (leiders van) monoculturele migrantenkerken over bijvoorbeeld cultuurverschillen of theologische issues. Het tweede is het ‘binnenhalen’ van zulke kerken in het netwerk, zodat interculturaliteit meer zichtbaar wordt. Volgens respondent G4 kan een bezoek bij de kerken bijvoorbeeld in het Midden – Oosten de blik van het gehele netwerk vergroten.

Respondent G2 benadrukte dat er aandacht moet zijn voor de jonge niet – Westerse generatie christenen in ons land. Door met hen (in discipelschap) op te trekken en in hen te investeren kan er een nieuwe lichting leiders opstaan. Daardoor zullen in de toekomst de leiderschapsteams van geloofsgemeenschappen uit het netwerk in toenemende mate intercultureel worden.

Waarom kennis/ expertise/ knowhow?

Een belangrijk voorwaarde voor kwalitatief goede diensten en producten is een vraag - gestuurd aanbod dat voldoende differentieert wat de doelgroepen betreft. Een aantal respondenten gaf aan dat hoe langer men in het netwerk rondloopt, hoe vaker dezelfde onderwerpen en thema's aan bod komen. Deze spreken ook nog eens met name een bepaald soort (bijvoorbeeld beginnende) pioniersplek aan.

Naast de herkenning en de erkenning van de uitdagingen dat intercultureel werken op de lange

termijn met zich mee kan brengen is het essentieel dat er nieuwe (theologische) inzichten worden opgedaan. De kennis en knowhow die voor een groot deel al in het netwerk aanwezig zijn dienen op een voor iedereen toegankelijke (digitale) plek bij elkaar te komen.

Het leveren van een financiële bijdrage aan het netwerk in combinatie met een stevige, inhoudelijke inbreng verhoogt verder het gevoel van ownership bij de betrokkenen.

Een belangrijke kanttekening hierbij is dat door de grote verschillen in vorm en inbedding bij de gemeenschappen geen blueprint bestaat van hoe zo'n gemeente moet functioneren of welke

“Stel pioniers de vraag: ‘Waar heb je de afgelopen tijd een sprong gemaakt in je kennis of waardigheden? Hoe ging dat? Welke bronnen heb je geraadpleegd?’ Breng de antwoorden bij elkaar, dan heb je een schatkist aan ervaringen.”

C3

theologische keuzes gemaakt moeten worden. Het gaat dus niet zozeer om een handleiding of stappenplan. Het gesprek dat ontstaat vanuit de ervaringen in de praktijk zal de theologische bezinning rondom die ervaringen op gang brengen en stimuleren.

Waarom relationeel?

De inzichten, de kennis en de knowhow zijn dus geen schoolboekenwijsheid, maar komen met name voort uit de contacten en het gesprek onderling. Juist het interculturele aspect binnen het netwerk veronderstelt dat expertise delen niet slechts (digitaal) kennisoverdracht is. In de eerste plaats gaat het om het bouwen van relaties. Vanuit het persoonlijke, vanuit de ontmoeting ontstaat het gesprek dat zowel persoonlijk als professioneel verrijkend kan zijn. Een groot deel van de respondenten gaf aan te waarderen dat ICP een platform is waar men gelijkgezinden kan ontmoeten. Het beeld van een community in plaats van een netwerk lijkt in dit opzicht goed te illustreren waar het om gaat.

Intercultureel discipelschap of bijvoorbeeld intervisie blijken geen technische processen te zijn. De nadruk ligt op een blijvend verbondenheid van het hart, waarin men bewust is van de investering wat dit vraagt. Of zoals respondent G3 het formuleerde: men is bewust van het offer dat het werken in Gods veelkleurige Koninkrijk met zich meebrengt, zoals Jezus dit in zijn leven en offer heeft laten zien.

Hierin lijkt een sleutel voor gelijkwaardige relaties in een interculturele setting te liggen. Alleen vanuit een investering in de relatie zal duidelijk worden wat de talenten en de roeping van een ander zijn. Binnen het netwerk kan hier bewust ruimte voor gecreëerd worden door langere trajecten van discipelschap en leiderschap aan te bieden voor talenten met een niet- Westerse culturele achtergrond.

Het relationele aspect verdient eveneens vanuit ICP als organisatie richting de verschillende gemeenschappen aandacht. Het gaat niet alleen om zichtbaarheid en bekendheid van het werk van ICP bij de lokale gemeenten, al is dat zeker een bijkomend voordeel. Als ICP vanuit de relatie en met name vraag - gestuurd wil werken is het nodig dat zij weet wat er lokaal bij de gemeenschappen speelt. Respondent G4 gaf het voorbeeld van visitatie bij de traditionele kerken, waar collega - voorgangers elkaar opzoeken om het gevoel van verbondenheid en van accountability naar elkaar toe te vergroten. Pastorale en professionele aandacht gaan hier hand in hand.

“Mensen die jou liefhebben zullen beter naar je luisteren. Vanuit de liefde komt de creativiteit, het bouwen.”

R1

“Kerken zijn eilandjes geworden, ze zijn niet inclusief genoeg geweest om mensen uit andere culturen ruimte te bieden. Wij als ICF en ook ICP hebben hierin een opvoedkundige taak.”

G1

En verder...

Meerdere respondenten spraken over de verantwoordelijkheid richting de gevestigde kerken. ICP als organisatie en het gehele netwerk hebben de taak om het interculturele geluid te laten klinken binnen een christelijke context in Nederland. Respondent G1 noemde dit naast een toerustende zelfs een opvoedkundige taak naar de kerken toe.

Het stichten van nieuwe interculturele geloofsgemeenschappen en de opening van monoculturele kerken naar interculturaliteit verdienen beide stimulans. Hier kan ICP – in toenemende samenwerking met opleidingen, kerkverbanden en organisaties – het voortouw in nemen.

Het laatste en wellicht belangrijkste aspect dat ter sprake is gekomen –met name in gesprekken met niet – Nederlandse voorgangers – is het geestelijke aspect. Het fundament onder het werk van de verschillende geloofsgemeenschappen, maar ook onder het werk van ICP zelf is niet een strakke organisatie of een blinkende strategie. Het is dienstbaarheid en liefde in navolging van Jezus Christus. Zijn relatie met zijn Vader (verticale verbinding) en met zijn discipelen (horizontale verbinding) is de enige ‘blauwdruk’ die toe te passen is ongeacht de context of eigenheid van welke christelijke organisatie of geloofsgemeenschap ook.

4.3 DEELVRAAG 4

Welke concrete aanbevelingen kunnen worden gegeven voor het ontwikkelen van producten en diensten die enerzijds voortkomen uit de behoeften van deze gemeenschappen en anderzijds aansluiten bij de visie, missie en strategische prioriteiten van ICP als organisatie?

Bij de vorige deelvragen zijn in verband met de huidige producten en diensten al een aantal specifieke aanbevelingen ten opzichte van de strategie van ICP als organisatie geformuleerd. Ook is de behoefte vanuit de gemeenschappen die de fase van kerkplanting voorbij zijn beschreven en met een visueel model in beeld gebracht.

Sake Stoppels citeert J. Firet om te benadrukken dat er bij verandering in feite om een houding gaat, om bereidheid te zoeken wat relevant en opbouwend is, vaak met een flink verrassingselement. (Stoppels, 2009, p. 39).

Met oog op haar relevantie zal ICP - zowel bij het ontwikkelen van materiaal (voor theologische bezinning, toerusting etc.) als bij het aanbieden van diensten (netwerkdag, workshops, training etc.) en in samenwerking met kerken, organisaties en andere netwerken – aandacht moeten hebben voor de volgende drie aspecten:

1/ Interculturaliteit als focus

Dit betekent enerzijds een kwantitatieve versmalling van het aanbod, anderzijds een kwalitatieve stap vooruit. Bied alleen producten en diensten aan die direct met interculturaliteit te maken hebben en zorg ervoor dat je je onderscheidt wat het kwalitatieve niveau betreft.

Durf hierbij zaken die hier niet direct mee te maken hebben los te laten of uit te besteden.

Zet op projectbasis leiders uit het netwerk (als coach, adviseur of consultant) in om hun expertise op het gebied van intercultureel kerk – zijn in te zetten bij andere geloofsgemeenschappen.

Besteed meer aandacht aan het laten horen van het interculturele (geloofs)geluid bij gevestigde, monoculturele kerken. Neem deze opvoedkundige taak op je als landelijk netwerk.

Organiseer vaker interculturele vieringen en feesten bij kerken ter plekke en koppel ze aan een lopend project uit de buurt. Laat zien dat openen naar andere culturen, hoewel lange termijn commitment belangrijk is, in kleine stappen mag gaan.

2/ Vraag - gestuurd werken

De literatuur spreekt over een hoge mate van 'adaptieve lenigheid' dat nodig is voor een netwerkorganisatie om in te kunnen spelen op de snelle veranderingen binnen haar context. Tegelijk is er het 'adaptatieparadox': constante verandering is nodig om te kunnen blijven bestaan en vooruit te kunnen (Roose, 2002, p. 173) .

Vraag - gestuurd werken betekent geen reactiviteit of hyperactiviteit. ICP kan en moet innovatief zijn en initiatief nemen in het ontwikkelen van producten en diensten. Tegelijkertijd – zeker met het oog op de wenselijke 'co – creatie' bij het ontwikkelen van producten en diensten – moet de organisatie steeds de vraag blijven stellen of de onderwerpen wel of niet leven bij de gemeenschappen in het netwerk.

Verzamel concrete casussen en geleerde lessen bij de (leiders van) gemeenschappen en maak deze beschikbaar. Breng je diensten en producten ook letterlijk dichterbij, door de gemeenschappen op te zoeken en ter plekke toerusting te bieden. Nodig hierbij teams van leiderschap, kinderwerk, pastoraat etc. van andere interculturele geloofsgemeenschappen in de buurt uit. Zorg voor kruisbestuiving tussen teams en voor het spannen van draden in het web van gemeenschappen. Organiseer huddels en teams minder op regio basis en meer op basis van fase van ontwikkeling, interesse en gedeelde vragen.

Vraag input voor netwerkdagen, kamp, intervisie en trainingen. Maak deze en andere ontmoetingen qua tijd compacter, maar qua invulling kwalitatief beter en gedifferentieerder. Het relationele en het professionele aspect gaan dan hand in hand en er wordt minder druk gelegd op de volle agenda's van betrokkenen. Een cliché, maar daarom niet minder waar: less is more.

3/ Relationeel werken

Dit is een niet te onderschatten aspect binnen een interculturele bediening. De professionele vrucht komt uit de persoonlijke relatie voort en niet andersom. Betrokkenheid en ownership vergroot je niet alleen door inhoudelijke input te vragen, maar door aandacht te hebben voor het hart van de ander. Maak jezelf als organisatie zichtbaar door het gezicht van de leiders en teamleden van ICP te laten zien. Houd de vinger bij de pols bij de gemeenschappen en maak mensen verantwoordelijk voor elkaar door de uitwisseling van leiders voor preekbeurten, visitaties, coaching, advies etc.

Het voorbeeld dat men hierin volgt is het voorbeeld dat Jezus Christus gaf. Laat dit het uitgangspunt zijn voor professionalisering en ontwikkeling.

De hoofdvraag van dit onderzoek luidt als volgt:

Wat kan ICP, vanuit haar kracht als interculturele netwerkorganisatie, bieden aan de geloofsgemeenschappen uit haar netwerk die de fase van kerkplanting voorbij zijn?

Het ontwerpen van concrete producten en diensten die in verschillende behoeften van het netwerk voorzien maakt geen onderdeel uit van dit onderzoek. Tegelijkertijd zijn er op het snijvlak van urgente vraag en mogelijke aanbod concrete aanbevelingen geformuleerd, zodat ICP op strategische wijze, op korte termijn en door het verzilveren van de expertise die aanwezig is binnen het netwerk relevante producten en diensten kan ontwikkelen, met name op het gebied van interculturaliteit.

Bij het beantwoorden van de deelvragen is er uitgebreid aandacht besteed aan mogelijke strategieën die ICP als christelijke organisatie kan volgen om haar relevantie voor de geloofsgemeenschappen uit haar netwerk die de fase van kerkplanting voorbij zijn te waarborgen. In dit laatste hoofdstuk worden de grote lijnen van deze bevindingen kort samengevat om tot een antwoord te kunnen komen op de hoofdvraag.

ICP zelf als organisatie is in een volgende fase van ontwikkeling terechtgekomen. Verandering bij ICP is naar eigen zeggen geen doel op zich. De relevantie van ICP als interculturele netwerkorganisatie richting de geloofsgemeenschappen uit het netwerk die de fase van kerkplanting voorbij zijn was de focus van dit onderzoek. Deze blijvende relevantie en het versterken van het netwerk is de motivatie achter de strategische keuzes die ICP zal maken.

In de theoretische verkenning die het praktische onderzoek voorafging zijn de thema's *kerkplanting, interculturaliteit en netwerken* uitvoerig belicht (zie hoofdstuk 3).

Het planten van nieuwe geloofsgemeenschappen heeft Bijbelse papieren en is niet alleen relevant voor het bereiken van niet – gelovigen of randkerkelijken met het evangelie. De dynamiek die op gang komt door het stichten van nieuwe plekken van geloof heeft een revitaliserende werking op de bestaande kerken.

Aandacht voor interculturaliteit is eveneens geen hype. De samenleving waarin nieuwe pioniersinitiatieven ontstaan is zeker in de grote steden in toenemende mate multicultureler aan het worden. Het zou van naïviteit getuigen om te zeggen dat dit proces alleen positieve gevolgen heeft voor de maatschappij. Integendeel, er is sprake van vervreemding en afstand tussen de verschillende groepen. Dit pleit juist voor het laten horen van een ander 'multicultureel' geluid: dat van de kerk van Christus. De eenheid van de gelovigen en de liefdevolle omgang met elkaar – ondanks de verschillen in taal of cultuur – kan een geweldige getuigenis zijn van een God die in een eschatologische toekomst door alle volkeren en in alle talen aanbeden wordt.

Een netwerk kan gezien worden als een web van personen, kerken, organisaties, nieuwe kerkplantingsinitiatieven die in verbinding met elkaar staan. Bij de kern van die verbinding horen gedeelde waarden, geloofsovertuigingen en doelen (Moynagh, 2012). De dynamiek binnen zo'n netwerk lijkt op een ecosysteem dat vrucht voortbrengt vanuit de samenwerking van de verschillende onderdelen. Alles wat binnen dit ecosysteem ontstaat verrijkt zo de leden en heeft ook een positief – transformerende invloed buiten het 'systeem'.

Uit de gesprekken met de geïnterviewde respondenten kwam duidelijk naar voren dat interculturele gemeentestichting en gemeente -zijn naast geloof en geduld om een hoog creatief- en innovatief vermogen vragen. In het geval van ICP als organisatie zal dit niet anders zijn. Zij zal in grote mate 'adaptieve lenigheid' moeten laten zien om in te kunnen spelen op de snelle veranderingen binnen haar context (Roose, 2002) en om heel concreet per doelgroep te kunnen differentiëren in haar aanbod.

Dit heeft met name betrekking op *vraag – gestuurd werken*, om co – creatie en kruisbestuiving in het netwerk te bevorderen. Het 'ecosysteem' zal op deze wijze vrucht kunnen dragen tot verrijking van alle betrokkenen.

ICP Nederland beoogt de bewegingen die in het stichten van nieuwe christelijke gemeenschappen resulteren, te versterken en te ondersteunen. Zij moet vanuit haar specifieke knowhow rondom interculturaliteit kennis en ervaringen op kwalitatief hoog niveau willen delen. De kwantitatieve versmalling van de aangeboden producten en diensten gaat dan als het goed is gepaard met een kwalitatieve stap vooruit.

ICP is geen solist op het erf van Nederlandse christelijke/ missionaire organisaties. Daar zijn de samenwerking met de PKN en haar verbondenheid aan de City to City netwerk goede voorbeelden van. Ook in deze samenwerking is *het interculturele aspect de unique selling point* van ICP. Zij kan de lijnen als een spin in het web bij elkaar brengen om de reflectie op de interculturele praktijk en de theologische bezinning over interculturele gemeentestichting eerst binnen en daarna buiten het netwerk op gang brengen en houden. Zo zal ICP in staat zijn het interculturele geluid richting de kerken blijvend te laten horen.

Het *relationele aspect* is niet zozeer een praktische of intercultureel wenselijke, maar in de eerste plaats een geestelijke basis om het werk binnen het netwerk (als community) op een hoger plan te tillen. Men bewandelt de hobbelige pad van intercultureel gemeenschap -zijn in het volle besef van het offer in tijd, middelen, planningen, persoonlijke wensen etc. die dat bestaan met zich mee kan brengen. Tegelijkertijd is dit offer in navolging van Jezus de meest vruchtbare grond voor persoonlijke en professionele ontwikkeling, waarin ook ruimte is voor een waardevolle, niet – Nederlandse inbreng.

We kunnen concluderen dat de thema's kerkplanting, interculturaliteit en netwerken niet alleen naar aanleiding van de theologische doordenking aandacht verdienen. De evaluatie van de praktijk van geloofsgemeenschappen uit het ICP - netwerk benadrukt het belang van blijvende aandacht voor deze zaken. Hierin kan ICP een belangrijke rol spelen. *Relationeel werken met interculturaliteit als kwalitatief hoge unique selling point* en een *vraag gestuurd, gedifferentieerd aanbod* in producten en diensten die in co -creatie tot stand zijn gebracht, vormen de basisingrediënten voor mogelijke strategische beslissingen. Deze kunnen in de toekomst de relevantie van ICP voor de geloofsgemeenschappen in het netwerk die de fase van kerkplanting voorbij zijn waarborgen.

Ik heb de keuzes die ik gemaakt heb met betrekking tot de toegepaste methodiek of de relevante theorie tijdens het onderzoek en bij het opstellen van dit document steeds verantwoord.

Hierbij wil ik graag nog een aantal keuzes toelichten:

1/ Naar aanleiding van de bevindingen over de termen gemeente/ geloofsgemeenschap die opgenomen zijn in de begrippenlijst en als resultaat van de theoretische verkenning in hoofdstuk 3 heb ik besloten om zowel in de deelvragen als in de hoofdvraag de term 'geloofsgemeenschap' te hanteren om de gemeenschappen aan te duiden die in het netwerk van ICP betrokken zijn. Dit om te benadrukken dat er sprake is van interculturele gemeenschappen die hun missie vanuit Bijbelse motivatie vorm willen geven.

2/ Bij deelvraag 3 heb ik ten opzichte van het projectplan het woord 'hierbij' toegevoegd:

*Welke bestaande producten en diensten van ICP op het gebied van interculturaliteit sluiten aan bij deze specifieke behoeften en wat zijn **hierbij** de strategische prioriteiten van ICP als organisatie vanuit haar visie en missie?*

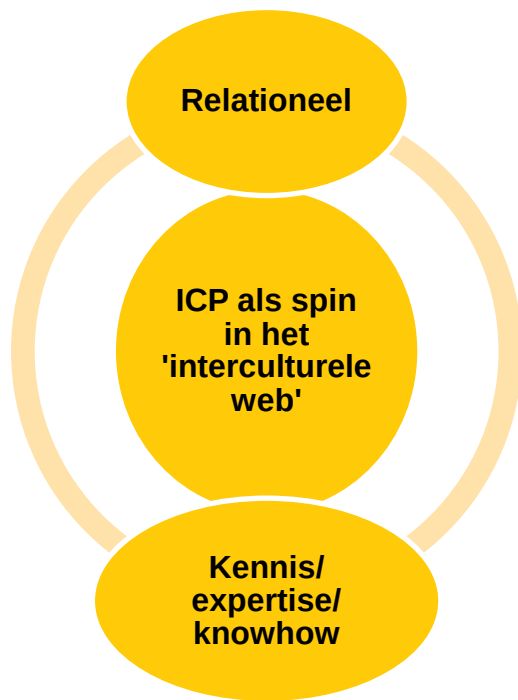
Dit was nodig om de vraag met betrekking tot de strategische keuzes van ICP als organisatie te versmallen. Bij deze vraag gaat het namelijk niet per se strategische keuzes in het algemeen, maar om keuzes die te maken hebben met de vraag of de huidige, door ICP aangeboden producten en diensten op het gebied van interculturaliteit wel of niet aansluiten bij de behoeftes van geloofsgemeenschappen die de fase van kerkplanting voorbij zijn. De diensten en producten heb ik daarna een voor een geëvalueerd door het kijken naar de kwantitatieve gegevens uit de QuickScan en de kwalitatieve uitkomsten van de interviews.

3/ Bij de verwerking van de open vraag van de QuickScan met betrekking tot de meerwaarde van ICP als landelijke netwerkorganisatie met interculturaliteit als unique selling point heb ik de antwoorden van de respondenten op de volgende manier gelabeld:

- Delen van kennis/ knowhow/ expertise/ ervaringen (vanuit ICP als organisatie en onderling in het netwerk)
- Training en toerusting
- Persoonlijke contacten/ ontmoeting/ steun/ bemoediging
- Bezinning over intercultureel gemeente zijn

4/ Bij de verwerking van de interviews heb ik de antwoorden op twee manieren verwerkt:

- De eerste stap was om de waardering voor de huidige producten en diensten te verwerken, daarop te reflecteren en aanbevelingen te formuleren (zie punt 1).
- De tweede stap was om de overige gegevens uit het interview te verwerken. Hoe ik dit gedaan heb is te zien in de tabel van Bijlage 6. Ik merkte dat de antwoorden bijna zonder uitzondering te maken hebben met zaken die gelabeld kunnen worden met de woorden 'relatie' en 'kennis/ knowhow/ expertise'. Hier kwam het visuele model uit die ik gebruikt heb om de antwoorden te ordenen:

Bij het maken van dit model ontdekte ik dat de labels die ik gebruikt heb bij de verwerking van de open vraag van de QuickScan (zie punt 2) eveneens in te passen zijn in dit model. Dat heeft mij overtuigd dat de versmalling die ik hier heb aangebracht juist is. Dit model laat op een eenvoudige en duidelijke manier zien in welke richting ICP zou kunnen denken bij het maken van strategische keuzes om haar relevantie voor de onderzochte geloofsgemeenschappen te waarborgen. Tegelijkertijd bevestigen deze uitkomsten dan de QuickScan en de interviews tezamen dat er door het houden van acht interviews voldoende verdieping is aangebracht in het onderzoek.

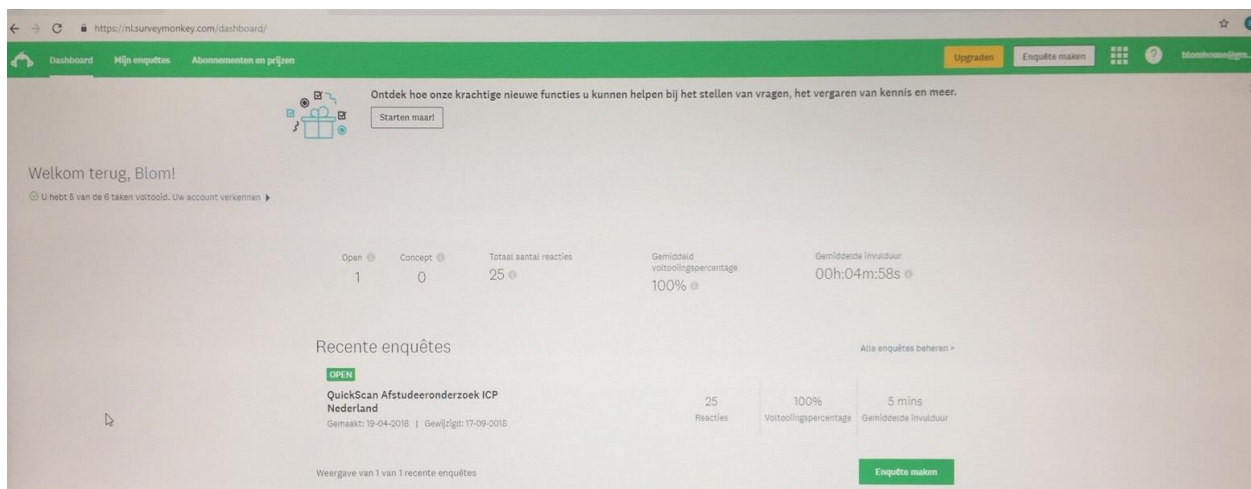
LITERATUURLIJST

- Baarda, D., De Goede, M., & Teunissen, J. (2001). *Basisboek kwaliteitsonderzoek*. Groningen: Wolters-Noordhoff.
- Brouwer, R., De Groot, K., De Roest, H., Sengers, E., & Stoppels, S. (2007). *Levend Lichaam*. Kampen: Kok.
- CBS. (2016, 11 21). *Bevolking naar migratie achtergrond*. Opgehaald van CBS.nl: <https://www.cbs.nl/nl-nl/achtergrond/2016/47/bevolking-naar-migratieachtergrond>
- communicatietrends, D. (sd). *Horizontalisering*. Opgehaald van decommunicatietrends.blogspot.nl: <http://decommunicatietrends.blogspot.com/p/derde.html>
- DeYmaz, M. (2010). *Leading a Healthy Multi - Ethnic Church*. Grand Rapids: Zondervan.
- Eelants, M. (2013, 10 24). *Unique selling point*. Opgehaald van [Marketingmodellen](http://www.marketingmodellen.com/unique-selling-point/): <http://www.marketingmodellen.com/unique-selling-point/>
- Euser, H. (2017). *ICP 2.0*. Rotterdam: ICP Nederland.
- Euser, H. (2017). *ICP 2.0 Versie 8*. Rotterdam: ICP Nederland.
- Euser, H., & Euser, C. (2017/18). *Kleurrijk kerk zijn in 2018 - Beleidsplan ICP Nederland*. Rotterdam: ICP Nederland.
- Euser, H., & Van der Toorn, R. (2015). *Conclusies onderzoek ICP Nederland '15*. Rotterdam: ICP Nederland.
- Grievink, J.-W. (2011). *Hand- & hartsboek christelijk leiderschap*. Heerenveen: Medema.
- Hardy, A., & Yarnell, D. (2015). *Forming Multicultural Partnerships*. Watford, GB: Instant Apostle.
- ICFVeenedaal. (2018, 02 20). icfveenendaal.nl. Opgehaald van <http://icfveenendaal.nl>
- ICPnetwork.nl. (2018, 01 22). *ICP Netwerk Nederland*. Opgehaald van ICP Nederland: <http://icpnetwork.nl/over-icpn/visie-missie-strategie/>
- Keller, T. (2012). *Why plant churches?* Opgehaald van Redeemer.com: http://download.redeemer.com/pdf/learn/resources/Why_Plant_Churches-Keller.pdf
- Keller, T. (2014). *Centrum kerk*. Franeker: Van Wijnen.
- Kerklab. (2018, 10 16). *Visie*. Opgehaald van [Kerklab.nl](http://www.kerklab.nl/visie/): <http://www.kerklab.nl/visie/>
- Kilpin, J., & Murray, S. (2007). *Creatieve gemeentestichting in aandachtswijken van de stad*. Den Haag: Urban Expression.
- Kortram, L. (2004, November). *Multicultureel competent samenleven*. Opgehaald van HBO Kennisbank: https://www.hbo-kennisbank.nl/details/sharekit_hu:oai:surfsharekit.nl:1cfa40dc-37eb-4cf5-9ce9-9218328a9c2f?q=multiculturele
- Kumbi, H. (2017). *The Culturally Intelligent Leader*. Watford: Intsant Apostle.
- Lanier, S. (2012). *Waarom zijn wij anders?* Almere: Ethnos.
- Lee, S. (2009). *Immigration policy in Europe*. Opgehaald van [samlee.org](http://www.samlee.org/): <https://www.samlee.org/single-post/2014/01/20/7-ways-of-getting-things-done>
- Lee, S. (2014, januari 20). *Before Being a Christian*. Opgehaald van [samlee.org](http://www.samlee.org/): <https://www.samlee.org/single-post/2014/01/20/7-ways-of-getting-things-done>

- Lee, S. (2014). *Let us be real*. Opgehaald van samlee.org: <https://www.samlee.org/single-post/2014/01/20/If-at-first-you-don%E2%80%99t-succeed-Why-failing-is-a-must>
- Marien, H., & De Smet, C. (2011). *Inetrculturaliteit*. Academic & Scientific Publishers: Amsterdam.
- Moynagh, M. (2012). *Church for Every Context*. London: scm press.
- Netwerkorganisaties. (2018, 3 5). *Netwerkorganisaties*. Opgehaald van <https://netwerkorganisaties.wordpress.com/2013/10/01/netwerkorganisaties/>
- Noort, G., Paas, S., De Roest, H., & Stoppels, S. (2008). *Als een kerk opnieuw begint*. Zoetermeer: Boekencentrum.
- Paas, S. (sd). *Church Planting in a Secular Context - Research Program*. Opgehaald van frt.vu.nl: https://www.frt.vu.nl/nl/Images/Church_Planting_in_a_Secular_Context-Research_Program_tcm238-201595.pdf
- PKN. (2016). *Visienota Kerk2025*. Opgehaald van lerenpionieren.nl: <https://www.lerenpionieren.nl/wp-content/uploads/2017/08/Visienota-2016-Kerk2025-Waar-een-Woord-is-is-een-weg.pdf>
- PKN. (2018, 10 18). *Pionieren*. Opgehaald van protestantskerk.nl: <https://www.protestantsekerk.nl/themas/missionair-werk/pionieren/wat-is-een-pioniersplek>
- Poorthuis, A.-M. (. (2006). *De kracht van netwerkbenadering*. Assen: Van Gorcum.
- Rademaker, L. (2007). *Schets van de Nederlandse samenleving*. Amsterdam: BoomOnderwijs.
- Roose, H. (2002). *Managen van een netwerkorganisatie*. Apeldoorn: Garant.
- Stoppels, S. (2009). *Voor de verandering*. Zoetermeer: Boekencentrum.
- TheologischOnderzoek. (2018, 03). *TheologischOnderzoek*. Opgehaald van <https://files.itslearning.com/data/810/c5184/index.html?>
- Van Beek, K. (2017, oktober 24). *de-netwerksamenleving-kan-ook-uitsluiten*. Opgehaald van socialevraagstukken.nl: <https://www.socialevraagstukken.nl/de-netwerksamenleving-kan-ook-uitsluiten/>
- Van der Molen, R. (2008). *Plant een kerk*. Amsterdam: Ark Media.
- Vellekoop, M. (2008). *Nieuwe kerken in een nieuwe context - Masterscriptie VU*. Opgehaald van kerklab.nl: <http://www.kerklab.nl/wp-content/uploads/2013/09/Nieuwe-kerken-in-een-nieuwe-context.pdf>
- Verburg, J. (2017). Gemeenschap in de kerk van de toekomst. *Handelingen*, 35-43.
- Verhoeven, N. (2014). *Wat is onderzoek*. Den Haag: Boom Lemma.
- Warren, R. (2008). *Handboek gezonde gemeente*. Gorinchem: Ekklesia.
- Wright, C. (2011). *De Bijbelse missie*. Barneveld: De Vuurbaak.
- Wright, C. J. (2011). *De Bijbelse missie*. Barneveld: De Vuurbaak.

BIJLAGE 1: ONTWERP QUICKSCAN ZOALS GEPUBLICEERD

Het ontwerp (zoals gepubliceerd via SurveyMonkey)

QUICKSCAN

Welkom bij deze QuickScan. Met het invullen van de vragenlijst help je ICP Nederland bij het ontwikkelen van relevante producten en diensten voor gemeenten uit haar netwerk. Het invullen van de vragenlijst kost ongeveer 5 minuten.

1 Deze vragenlijst is ingevuld door (naam en functie):

2 Telefoonnummer:

3 Naam gemeente:

4 Gemiddeld aantal bezoekers per centrale samenkomst/ activiteit:

5 Dit onderzoek richt zich met name op gemeenten uit het netwerk van ICP die de fase van kerkplanting voorbij zijn. Om te bepalen welke gemeenschappen dit zijn, zijn er een vijftal beknopte definities vanuit de literatuur opgesteld. Welke beschrijving past volgens jou het beste bij de fase waarin jouw gemeenschap zich op dit moment bevindt? Kies één van de beschrijvingen.

O Fase van kerkplanting: De fase van pionieren. De oprichter is – meestal samen met een team - “meewerkende voorman” die bij alle aspecten van de bediening direct betrokken is. Er bestaan weinig procedures en organisatieafspraken. De focus ligt sterk op de vraag hoe de doelgroep binnen de eigen context met het evangelie bereikt kan worden. Er is veel enthousiasme en betrokkenheid binnen en buiten de gemeenschap.

O Fase van groei: De gemeenschap is nog relatief jong. De groep van betrokkenen en vrijwilligers groeit sterk. Ook is er sprake van organisatorische en geestelijke groei. De gemeenschap wordt zichtbaarder in de maatschappelijke context waar zij betekenisvol wil zijn. Er is in de organisatie meer behoefte aan structuur, procedures en professionalisering, maar de visie blijft in de focus van de bediening. Met name de pionier - voorganger ervaart soms de spanning tussen de oorspronkelijke doelstellingen en de vraag vanuit de gemeente om management. Er kan door de groei meer behoefte ontstaan aan een eigen (kerk)gebouw.

O Fase van continuïteit: De gemeenschap is al een aantal jaren onderweg. Er kan sprake zijn van wisseling van leiderschap. De doelstellingen en de manier van werken zijn geoptimaliseerd, veranderingen zijn minder dynamisch. De bediening groeit enigszins, doelstellingen en resultaten zijn in jaarplanningen, begrotingen en taakomschrijvingen gegoten. Het bestuur houdt toezicht op de activiteiten en er zijn voldoende financiële reserves aanwezig.

O Fase van revitaliseren: De gemeenschap maakt mogelijk een crisis mee. Vanuit de achterban is er meer afstand ontstaan tot de bediening. De visie wordt binnen de gemeenschap ter discussie gesteld. Ondanks vernieuwingen in de bediening haken betrokkenen sneller af. In geestelijke zin stagneert de groei. Men is op zoek naar manieren om de gemeenschap - in overeenstemming met de oorspronkelijke visie - nieuw leven in te blazen.

O Fase van kerksluiting: Een proces van rouw, omdat er een eind gekomen is aan de “kerkplek”. Dit houdt vaak ook het verlaten van het gebouw van de gemeente in. De pogingen om de gemeenschap nieuw leven in te blazen zijn niet gelukt. Betrokkenen sluiten zich aan bij andere gemeenten.

6 Van welke door ICP Nederland aangeboden producten en diensten heeft je gemeenschap al eerder gebruik gemaakt?

- ☐ Songs2Serve website/ materiaal
- ☐ Songs2Serve trainingsdag
- ☐ Zomerkamp
- ☐ Teamtraining voor beginnende initiatieven
- ☐ Landelijke netwerkdagen over thema's zoals discipelschap en leiderschap
- ☐ Persoonlijke coaching vanuit het netwerk
- ☐ Intervisie voor leidinggevende teams (regioteam of huddle)
- ☐ Bezoek door netwerkleiders

7 Welke van onderstaande thema's/ onderwerpen zijn op dit moment relevant voor jouw gemeenschap?

- ☐ Interculturele missie (evangelisatie en diaconaat)
- ☐ Intercultureel discipelschap
- ☐ Intercultureel leiderschap
- ☐ Interculturele liturgie
- ☐ Theologische doordenking van thema's rondom cultuur en context
- ☐ Financiële uitdagingen
- ☐ Betrokkenheid van gemeenteleden (ownership)
- ☐ Toerusting/training voor de teams (sprekers, muziek, kinderwerk, pastoraat etc.) met de focus op interculturaliteit
- ☐ Behoeftte aan een landelijke database over (internationale) organisaties, onderzoek, literatuur, events etc. op het gebied van interculturaliteit
- ☐ Anders, namelijk:

8 Zou je kort kunnen verwoorden wat volgens jou de belangrijkste meerwaarde van een landelijke netwerkorganisatie met een focus op interculturaliteit kan zijn voor de aangesloten gemeenschappen?

Hartelijk dank voor het invullen!

Songs2Serve website/ materiaal: website met de vertaling van liederen van en naar het Nederlands om meertalig zingen en aanbidding in een interculturele gemeentesetting mogelijk te maken. Er zijn teksten, geluidsbestanden en videoclippen van liederen te vinden in het Farsi, Arabisch, verschillende Afrikaanse talen, Engels etc. Ook biedt de website handvaten bij het samenstellen van een interculturele liturgie. Zie ook <http://songs2serve.nl/songs>.

Songs2Serve trainingsdagen: op deze jaarlijkse trainingsdagen worden aanbiddingsleiders van de verschillende gemeenschappen en hun muziekteams uitgenodigd om samen God te aanbidden, over aanbidding te leren, nieuwe liederen te oefenen, over intercultureel worship na te denken, maar ook om elkaar beter te leren kennen en in hun bediening te bemoedigen.

Intercultureel zomerkamp: een keer per jaar organiseert ICP in samenwerking met een stuurgroep zomerkamp voor groepen uit de verschillende betrokken gemeenschappen. Voorwaarde is dat deze gemeenschappen en hun leden bijdragen aan de kosten, aan de organisatie en het vormgeven van de activiteiten. Er komen gemiddeld 250 deelnemers uit meer dan tien nationaliteiten op de kampen af.

Teamtraining voor beginnende initiatieven: teams die graag een gemeenschap willen stichten worden uitgenodigd om deel te nemen aan een tweejarig traject. De trainingsdagen vinden twee keer per jaar plaats. Er wordt onder andere gewerkt aan teamvorming en leiderschapskwaliteiten. Ook worden de teams uitgedaagd om hun visie en missie over interculturele kerkplanting tegen het licht te houden. Zowel de geestelijke aspecten als de praktische vragen worden onderzocht. Teams worden gestimuleerd om contacten te leggen met andere (beginnende) initiatieven, ter versterking van henzelf en het netwerk als geheel.

Landelijke netwerkdagen: twee keer per jaar organiseert ICP landelijke netwerkdagen voor alle pioniers en hun teams uit het netwerk. Naast de ontmoeting om elkaar beter te leren kennen, ervaringen uit te wisselen en de contacten te versterken worden er thema's rondom interculturele kerkplanting uitgediept.

Persoonlijke coaching: pioniers hebben de mogelijkheid om door de netwerkleider gecoacht te worden op het gebied van interculturele kerkplanting. Het doel is om zowel de geestelijke als de 'zakelijke' aspecten van pionier zijn te ontdekken. De netwerkleiders kunnen vanuit hun persoonlijke ervaring ondersteuning geven in het proces dat de pionier bij intercultureel kerkplanting doormaakt.

Intervisie: intervisie is bedoeld voor de kartrekkers van de gemeenschappen die in een regioteam of huddle van drie tot vier deelnemers een paar keer per jaar bij elkaar komen om samen te bidden, ervaringen uit te wisselen of actuele vragen van elkaar te bespreken. Zowel het persoonlijke als het professionele aspect van het werk komt hier aan de orde.

Bezoek door netwerkleiders: de netwerkleiders leggen eens in de zoveel tijd een bezoek af bij de kartrekkers en hun gezin om elkaar 'pastoraal' te bevragen en te bemoedigen. Het persoonlijke aspect staat hier voorop.

Songs2Serve website/ materiaal

	Fase van groei (12)	Fase van continuïteit (9)	Fase van revitaliseren (1)
QuickScan – aantal respondenten die aangaven van het product gebruik te hebben gemaakt	5	2	X
Interviews – gegeven antwoorden naar relevantie			
	G1 Muziekteam maakt er regelmatig gebruik van. Handig. Meerwaarde. Waardering i.v.m. hoeveelheid werk.	C1 Respondent is zelf intensief bij het werk betrokken (vertaling etc.)	R1 We gebruiken het niet (wel een ander programma).
	G2 Niet relevant i.v.m. vormgeving centrale bijeenkomst.	C2 n.v.t.	
	G3 Dit werk kun je als gemeente niet oppakken (i.v.m. hoeveelheid werk)	C3 Wordt met name door een team gebruikt. Meertalig zingen hoort bij de visie.	
	G4 Heeft onze muziek beïnvloed. Gemeenteleden vinden het super als er in hun taal gezongen wordt (sommigen komen dan echt tot leven)		

Conclusie: 32% van de respondenten van de vragenlijst geeft aan wel eens de website en materiaal Songs2Serve gebruikt te hebben. Van de geïnterviewden is dit 62%.

Songs2Serve trainingsdagen

	Fase van groei (12)	Fase van continuïteit (9)	Fase van revitaliseren (1)
QuickScan (aantal respondenten die aangaven van het product gebruik te hebben gemaakt)	5	3	1
Interviews			
	G1 Bezocht door muziekteam (was in eigen gemeente - voordeel). Geen feedback.	C1 Vrij grote groep van muziekteam gaat naar deze dagen. Ze worden geïnspireerd. Ik heb zelf een keer bij een andere gemeente (uit het netwerk) training gegeven (werd rechtstreeks benaderd) – goed voor kruisbestuiving.	R1 Team is een keer geweest.
	G2 Niet relevant i.v.m. vormgeving centrale bijeenkomst.	C2 n.v.t.	
	G3 Samen oefenen in verschillende talen. Aanbiddingsleiders uit andere gemeenten ontmoeten. Opengaan & vergroten visie	C3 Intercultureel muziek maken is meer dan meertalig zingen (is muziekstijl, gebed etc.). Dit leer je als team en daarna durf je bepaalde stappen te zetten.	
	G4 Team is naar trainingsdag geweest. We praten over interculturaliteit in de muziek, praktische uitvoering ligt bij de coördinator van het team.		

Conclusie: 41% van de respondenten van de vragenlijst geeft aan wel eens naar de trainingsdag van Songs2Serve te zijn geweest. Van de geïnterviewden is dit 75%.

Intercultureel zomerkamp

	Fase van groei (12)	Fase van continuïteit (9)	Fase van revitaliseren (1)
QuickScan (aantal respondenten die aangaven van het product gebruik te hebben gemaakt)	3	4	X
Interviews			
	G1 Minder groot verantwoordelijkheid, dan het zelf te organiseren. Massaal. Wat levert het voor de eigen groep op i.v.m. discipelschap/ bouwen aan gemeente, afgezien van de gezelligheid. Contacten met/ vrienden uit andere gemeenschappen is geen doel voor ons. Leuk voor mensen om anderen met dezelfde achtergrond te ontmoeten. Het is een kant en klaar concept. Wat kunnen wij aan inhoud bijdragen? Zorgt voor meer ownership. Wees duidelijk wat je doel is en stem daar de organisatie op af.	C1 We doen al lang mee. Goed voor gemeenschapsvorming. Met mensen die meegingen kreeg je een sterker band. Als je met meer mensen gaat is de impact groter de maanden daarna. Beginnende christenen leren veel over het geloof. Contact met andere gemeenten inspirerend. Intensief, vooral voor de dragende krachten. Ze waren dit jaar minder enthousiast. Ontspanning, maar ook investering.	R1 n.v.t.
	G2 n.v.t.	C2 n.v.t.	
	G3 Belangrijk. Je ziet waar ICP voor staat. Je ontmoet mensen met dezelfde visie op interculturaliteit. Het is speciaal.	C3 n.v.t.	

	Is meer dan vakantie. Je bent er met een doel. Gemeenteleden waren heel positief. Bij hen meer openheid naar het onbekende. Opent je hart. Angst gaat weg. Ervaring nemen ze mee naar de gemeente, dat maakt anderen enthousiast.		
	G4 Vroeger gingen we met een paar ic – gemeenten. Nu organiseren we onze eigen kamp. Belangrijk voor gemeenteopbouw. ICP-kamp duurder en te massaal. Twee keer op kamp is voor onze mensen niet haalbaar.		

Conclusie: 32% van de respondenten van de vragenlijst geeft aan wel eens naar het kamp van ICP (of een voorganger daarvan) te zijn geweest. Van de geïnterviewden is dit 50%.

Teamtraining voor beginnende initiatieven

	Fase van groei (12)	Fase van continuïteit (9)	Fase van revitaliseren (1)
QuickScan (aantal respondenten die aangaven van het product gebruik te hebben gemaakt)	3	0	1
Interviews			
	G1 n.v.t.	C1 n.v.t.	R1 Niet over gesproken.
	G2 Eerste training was erg belangrijk. Veel lessen zijn verwerkt in onze visie. Versterken van team is belangrijk. Je kunt sparren met andere teams die dezelfde dilemma's hebben. Tweede keer was thema minder relevant, ging voor ons om teambuilding.	C2 n.v.t.	
	G3 Nuttig geweest. Het geleerde veel toegepast in de gemeente. We hebben geleerd bij missionair zijn mensen vanuit de relatie te benaderen. We hebben onze grenzen daarin verlegd.	C3 n.v.t.	
	G4 Toen ik begon was er nog geen training. Vraagt ook veel van teams agenda technisch.		

	Wat ICP nu doet aan training is redelijk professioneel.		
--	---	--	--

Conclusie: 18% van de respondenten van de vragenlijst geeft aan naar de teamtraining van ICP te zijn geweest. Van de geïnterviewden is dit 37,5%.

Landelijke netwerkdagen

	Fase van groei (12)	Fase van continuïteit (9)	Fase van revitaliseren (1)
QuickScan (aantal respondenten die aangaven van het product gebruik te hebben gemaakt)	7	9	1
Interviews			
	G1 Als ik alleen ga is het minder rendabel. Ik ontmoet al mensen uit andere plaatsen. Voor teams uit mijn gemeente is het interessant om leiders van hetzelfde taakveld te ontmoeten. Locatie is belangrijk. Als het in je eigen gemeente is, neem je mensen makkelijker mee (Mobiliteit is probleem). Vraag om input vanuit het netwerk (vergroot eigenaarschap)	C1 Ontmoeting. Laatste jaren geen nieuwe dingen meer gehoord. Ik draai al lang mee, kan zelf dingen doorgeven. Er is weinig differentiatie tussen beginners en gevorderden. Ligt van je doel af of dit nodig is. Als netwerken je doel is, kunnen beginners juist leren van anderen. Dan is differentiatie niet nodig. Mensen die al langer meedraaien zie je niet meer: -de ene is daar trouwer in dan de ander -omdat ze weinig nieuws horen of -band is niet sterk met ICP, omdat ICP niet aan de gewekte verwachtingen heeft voldaan.	R1 Was bemoedigend om de successen en valkuilen van de anderen te horen. Ervaringen delen. We zijn verschillend, maar werken in dezelfde (interculturele) context. Laatst samen met mijn vrouw zelf toerusting gegeven op zo'n dag.

		Ik heb op een netwerkdag de lezing verzorgd.	
	G2 Thema's vaak gericht op een type gemeenschap. Voor ons minder interessant. Als leider kan ik er makkelijker heen, terwijl het voor mijn team belangrijk zou zijn. Ik wil geen postbode zijn.	C2 Je hoort van anderen waar ze mee bezig zijn. Hoe ze omgaan met uitdagingen. Uitwisselen van ideeën. Van je eilandje afkomen Contactpersonen bij gemeentes kennen (om mensen die verhuisd zijn te kunnen doorverwijzen).	
	G3 Ik ben eerst met mijn team geweest. Hier begon alles (m.b.t. interculturaliteit in onze gemeente). Je ziet waar ICP voor staat. We hadden contact met andere leiders. Meer dan dat was het niet. Best arm in wat je uitdraagt en overdraagt.	C3 Toen ik begon heb ik veel geleerd over interculturaliteit, de context. Atmosfeer, contacten. Anekdoten, ervaringen. Laatste jaar weinig nieuws. Ik heb laatst zelf op zo'n dag toerusting gegeven.	
	G4 Weinig geweest. Heeft met agenda te maken. Als ik ga, ga ik voor het netwerken, de contacten. Qua onderwerpen hoorde ik (als voorganger) de laatste jaren weinig nieuws. Voor teams kan het wel interessant zijn.		

Conclusie: 77% van de respondenten van de vragenlijst geeft aan wel eens naar een landelijke netwerkdag van ICP te zijn geweest. Van de geïnterviewden is dit 100%.

Persoonlijke coaching

	Fase van groei (12)	Fase van continuïteit (9)	Fase van revitaliseren (1)
QuickScan (aantal respondenten die aangaven van het product gebruik te hebben gemaakt)	6	4	0
Interviews			
	G1 n.v.t.	C1 In de eerste jaren veel aan gehad Inspiratie, betrokkenheid). Nu weer bij vertrek als voorganger. Laat pioniers zelf ontdekken wat ze willen (er is niet een manier). Verdeeldheid op theologisch vlak is in onze context een probleem. Noodzakelijk om vanaf het begin je grondslag te bepalen (werd niet gestimuleerd vanuit ICP).	R1 n.v.t.
	G2 In de eerste fase intensiever. Nu weet ik dat ik bij ICP terecht kan als het nodig is. Ik heb wel eens een voorganger uit het netwerk rechtstreeks benaderd over een vraag.	C2 n.v.t.	
	G3 n.v.t.	C3 In het begin met name coaching op het gebied van missionair zijn. Later tips, feedback gevraagd.	

		Ruimte gehad om het op mijn eigen manier te doen. Met Hans ook goed contact.	
	G4 n.v.t.		

Conclusie: 45% van de respondenten van de vragenlijst geeft aan coaching vanuit ICP te hebben gekregen. Van de geïnterviewden is dit 37,5%.

Intervisie

	Fase van groei (12)	Fase van continuïteit (9)	Fase van revitaliseren (1)
QuickScan (aantal respondenten die aangaven van het product gebruik te hebben gemaakt)	6	4	0
Interviews			
	G1 Zeker in het beging waardevol. De afweging is of het de moeite en investering wel waard is. Een wat groetere groep is beter. Expertise, ervaring, knowhow delen. Als je het meer inhoud geeft, kost het ook meer energie en tijd. Als ICP een voorzet geeft, kan zo'n groep een thema uitdiepen. Meedoen in de bezinning.	C1 Ben heel trouw in geweest. Je leert wel van elkaar, maar het gaat met name om sparren. Je hart luchten, zoals ergens anders dat niet kan (omdat de opkomst wisselend was, was ik later minder openhartig).	R1 n.v.t.
	G2 Waardevol. Laagdrempelig. Soms telefonisch. Uitverdiepen van thema is ook gebeurd.	C2 n.v.t.	

	Persoonlijke dingen delen. Herkenning. Gebed.		
	G3 Heel mooi. Door agenda's ging het niet altijd door. Bellen of skypen. Je wordt versterkt. Je weet waar de ander mee bezig is. Je voelt dat je niet alleen bent. Gebed. Je deelt dingen die je in de grote groep niet deelt. Je leert elkaar als persoon kennen, niet alleen als voorganger. Bouwt op. Er werd wel eens een thema aangedragen.	C3 Tot vorig jaar, nu intervisie binnen eigen gemeente. Meerwaarde van ICP is dat je in de context van pioniers bent. Persoonlijke en professionele steun aan elkaar. Gebed.	
	G4 Deed ik het meest bij ICP. Vee lessen geleerd. Meer contact met mensen uit de regio, dan landelijk. Delen. Herkenning. Discussie. Niet zozeer pastorale functie, dan wel professioneel. Leren van elkaar.		

Conclusie: 45% van de respondenten van de vragenlijst geeft aan in een intervisie groep van ICP te hebben gezeten. Van de geïnterviewden is dit 75%.

Bezoek door netwerkleiders

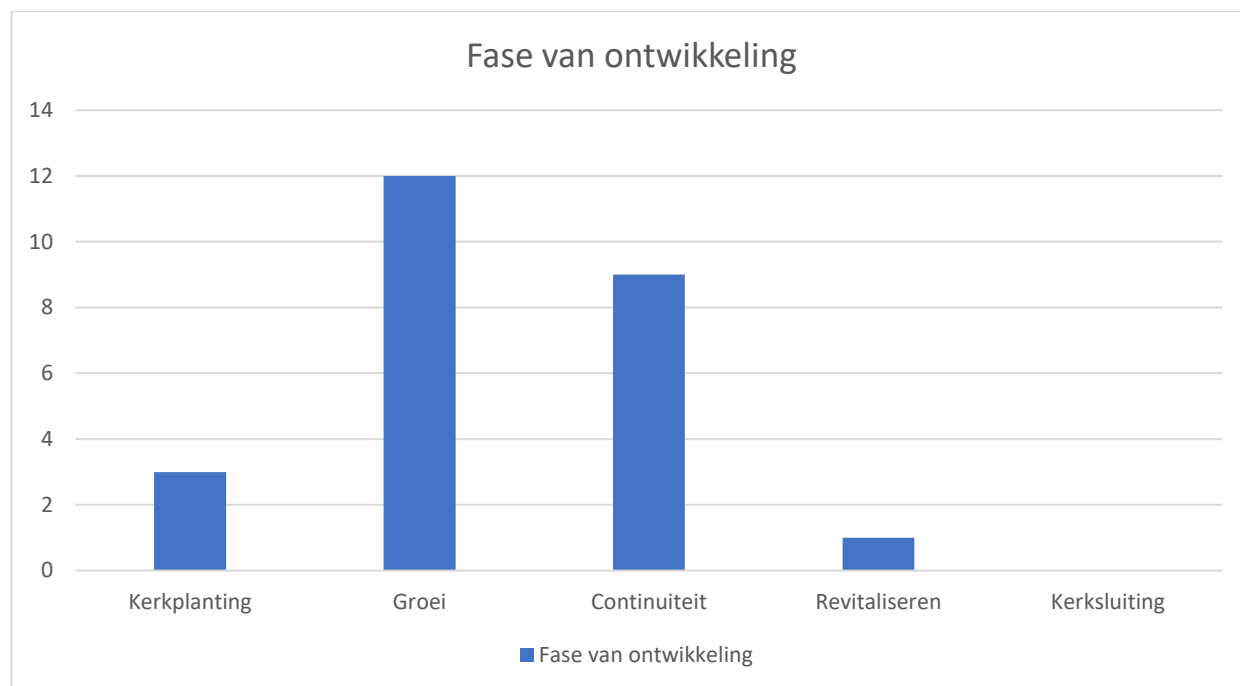
	Fase van groei (12)	Fase van continuïteit (9)	Fase van revitaliseren (1)
QuickScan (aantal respondenten die aangaven van het product gebruik te hebben gemaakt)	7	5	1
Interviews			
	G1 We hebben bij het bezoek niet meteen door gehad dat het een officieel bezoek was. Gezellig. Levert geen nieuwe inzichten op.	C1 n.v.t.	R1 We worden door de zendingsorganisatie begeleid. Ook door een voorganger – collega.
	G2 n.v.t.	C2 n.v.t.	
	G3 n.v.t.	C3 Soort pastoraal bezoek. Fijn. Met andere voorgangers vooral collegiale contacten. Netwerkleiders kennen de chaos van interculturaliteit. Wat dit werk van je gezin vraagt.	
	G4 n.v.t.		

Conclusie: 59% van de respondenten van de vragenlijst geeft aan bezoek te hebben gekregen van de netwerkleiders. Van de geïnterviewden is dit 37,5%.

BIJLAGE 3: UITSLAG QUICKSCAN IN TABELLEN PER VRAAG

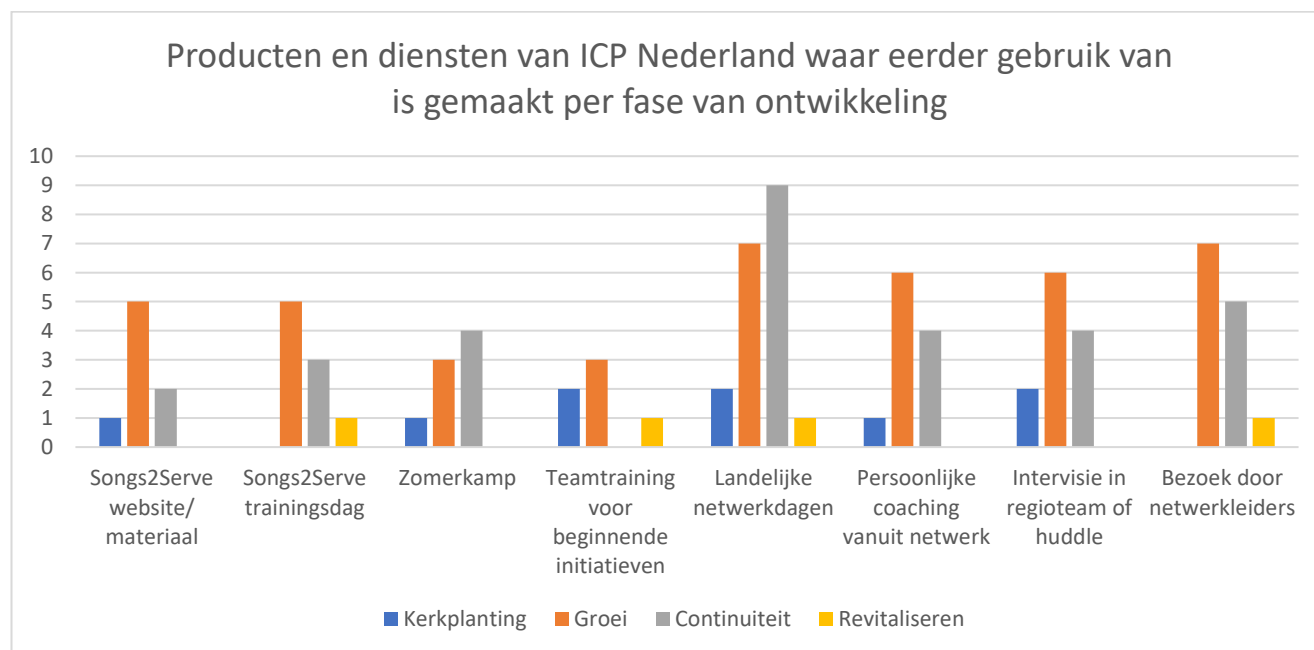
Vraag 5

De beschrijving die volgens de respondent het beste past bij de fase waar desbetreffende gemeenschap zich in bevindt

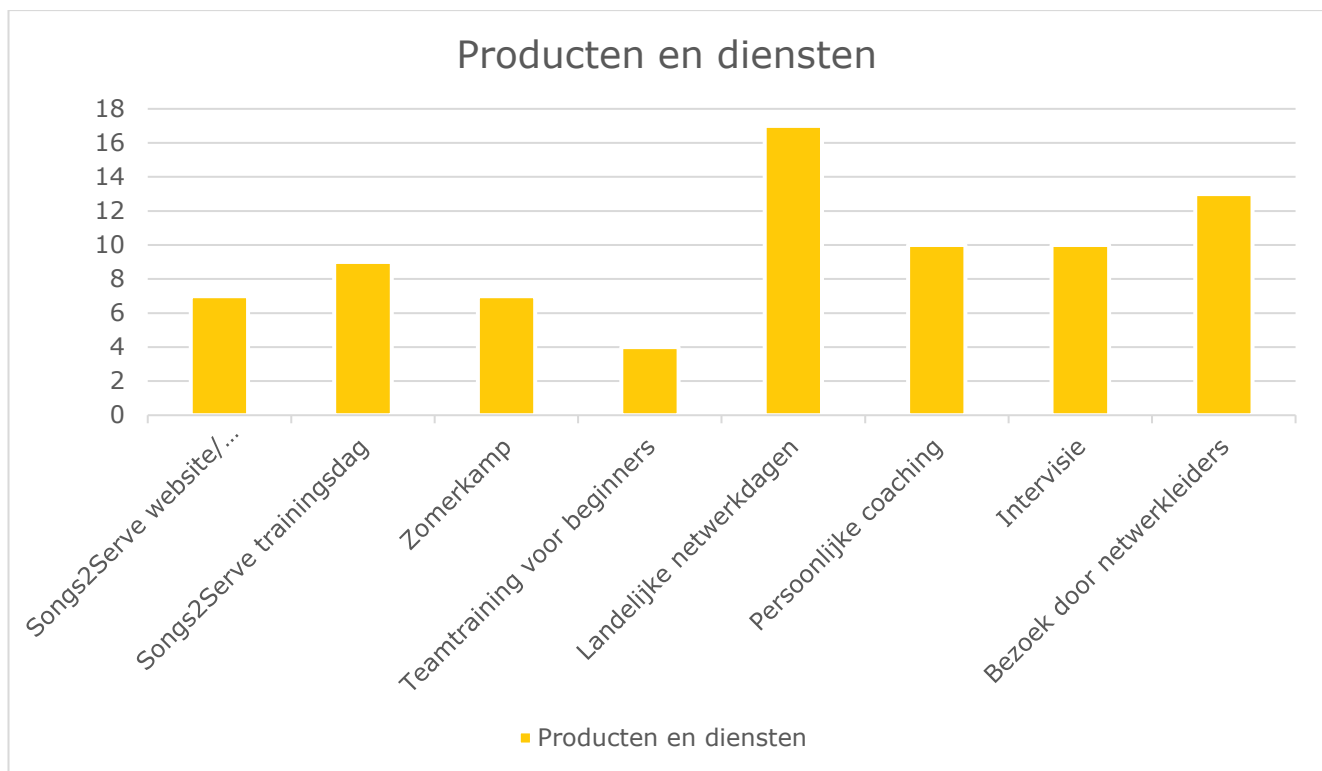

Vraag 6

1/ Producten en diensten waar volgens de respondent desbetreffende gemeenschap al eerder gebruik van heeft gemaakt, in alle fasen van de ontwikkeling, totaal 25 respondenten

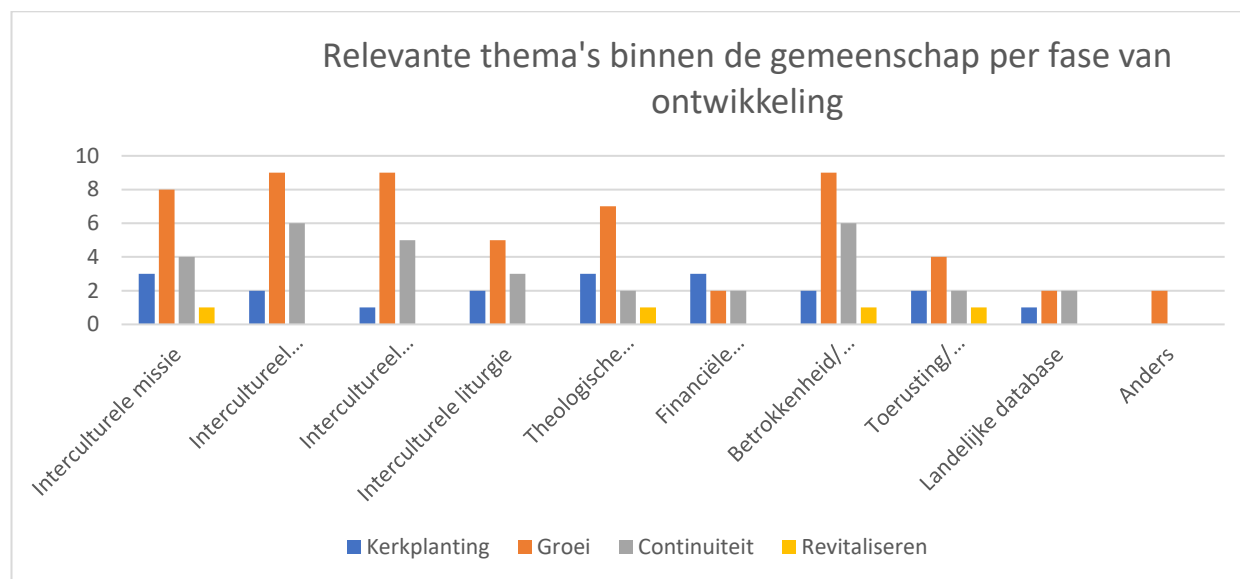

2/ Producten en diensten waar volgens de respondent desbetreffende *gemeenschap die de fase van kerkplanting voorbij* is al eerder gebruik van heeft gemaakt, *totaal 22 respondenten*

Vraag 7

Thema's en onderwerpen die volgens de respondent op dit moment relevant zijn voor desbetreffende gemeenschap, in alle fasen van de ontwikkeling, totaal 25 respondenten

Vraag 8

Meerwaarde van landelijke netwerkorganisatie met focus op interculturaliteit per fase van ontwikkeling - open vraag, totaal 25 respondenten, per fase van ontwikkeling (woordelijke weergave):

Fase van kerkplanting 3 respondenten	Fase van groei 12 respondenten	Fase van continuïteit 9 respondenten	Fase van revitaliseren 1 respondent
Leren van elkaar Kennis opdoen	Wederzijdse herkenning Expertise Intervisie Training	Support bij opstartende teams	Leden leren om verder/ breder te kijken dan hun eigen gemeente
Kennis, knowhow, advies delen Elkaar bemoedigen Elkaars netwerk delen/ gebruiken	Delen en levend houden van de visie Toerusting Beschikbaar stellen van expertise Intervisie	Gemeenschappen inspireren, motiveren, begeleiden, coachen in het proces van intercultureel gemeentegroei	
Niet – interculturele gemeenschappen worden uitgedaagd om na te denken over interculturaliteit	Ervaring, deskundigheid, kennis m.b.t. interculturaliteit samenbrengen en delen	We staan er niet alleen voor We ‘struggelen’ samen & we maken samen mooie dingen mee in intercultureel kerk zijn	

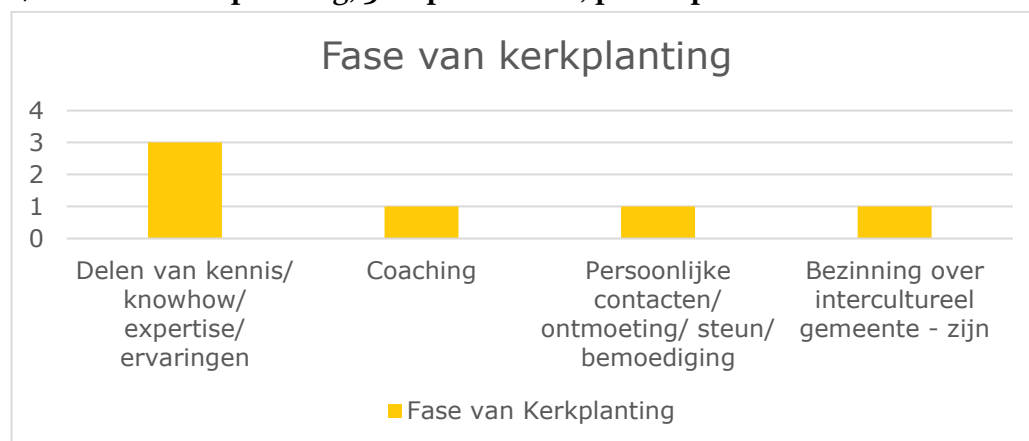
Coaching om culturele bruggen te kunnen slaan	Vraagbaak Toerusting Onderlinge steun Bemoediging	Inspiratie Doordenking van evangelie in een snel veranderende context Database van ervaringen	
	Meer eenheid binnen het lichaam van Christus Betere samenwerking om van elkaar te leren	Ontmoeting Verdieping Delen van geleerde lessen Uitwisselen kennis en ervaringen	
	Expertise en ervaringen delen Verbinding tussen gemeenschappen uit verschillende regio's Trainingen ontwikkelen Belang van en visie voor interculturele gemeenschap blijven versterken	Platform waar je wat haalt en je wat brengt Elkaar principes en materiaal aanreiken die vertaald kunnen worden naar de lokale context	
	Platform voor interculturele leiders voor ontmoeting en toerusting	Interculturaliteit als sterke punt	
	Gebruik maken van bestaande expertise Het wiel niet zelf uitvinden	Ervaringen uitwisselen	
	Netwerk van mensen met gelijksoortige missie Uitwisseling "succesfactoren" Uitwisseling van voorgangers uit andere culturen		
	Van elkaars fouten leren Kwetsbar durven zijn Landelijk netwerk intercultureel laten zijn – geen 'wij' voor 'hen' mentaliteit		
	Nieuwe input Persoonlijke contacten		

Labels voor de verwerking van bovenstaande antwoorden op de open vraag van de QuickScan:

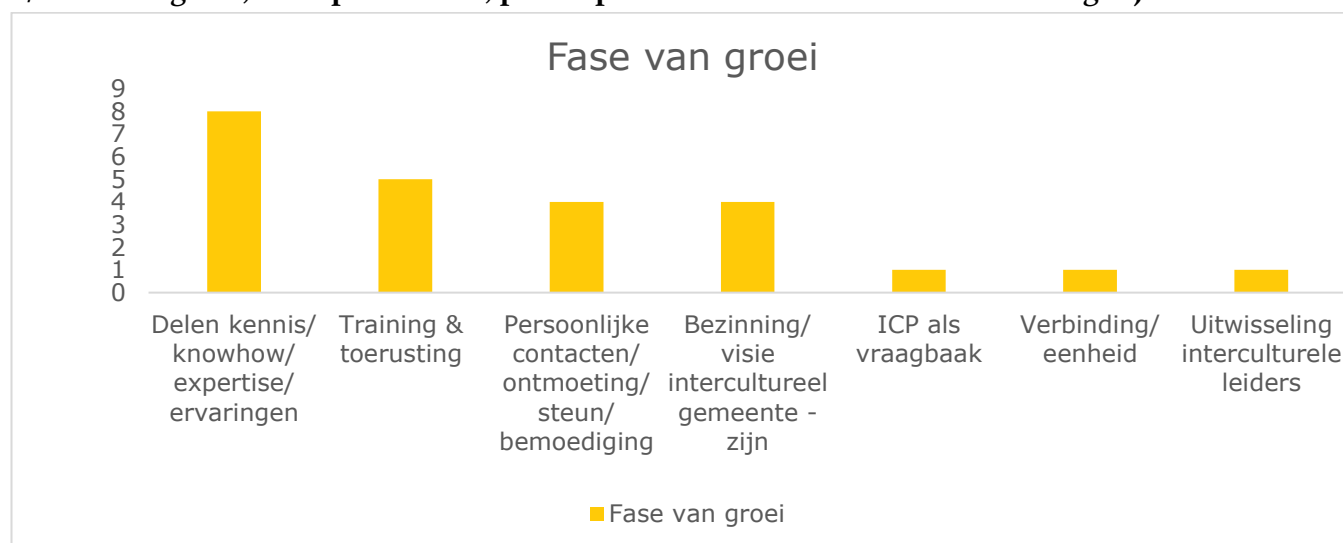
- **Delen van kennis/ knowhow/ expertise/ ervaringen (vanuit ICP als organisatie en onderling)**
 - ➔ Fase van groei: 67%
 - ➔ Fase van continuïteit: 44%
- **Training en toerusting**
 - ➔ Fase van groei: 42%
- **Persoonlijke contacten/ ontmoeting/ steun/ bemoediging**
 - ➔ Fase van groei: 33%
 - ➔ Fase van continuïteit: 33%
- **Bezinning over intercultureel gemeente zijn**
 - ➔ Fase van groei: 33%
 - ➔ Fase van continuïteit: 22%

Open antwoorden in tabellen, gesplitst per fase van ontwikkeling

1/ Fase van kerkplanting, 3 respondenten, per respondent meerdere antwoorden mogelijk

2/ Fase van groei, 12 respondenten, per respondent meerdere antwoorden mogelijk

3/ Fase van continuïteit & revitaliseren, respectievelijk 9 en 1 respondenten, per respondent meerdere antwoorden mogelijk

BIJLAGE 4: UITSLAG QUICKSCAN PER GEMEENSCHAP & GEANONIMISEERDE ANTWOORDEN OP DE VRAGEN 4 TOT EN MET 8³⁴

Vraag 4: Gemiddeld aantal bezoekers per centrale bijeenkomst

Vraag 5: Dit onderzoek richt zich met name op gemeenten uit het netwerk van ICP die de fase van kerkplanting voorbij zijn. Om te bepalen welke gemeenschappen dit zijn, zijn er een vijftal beknopte definities vanuit de literatuur opgesteld. Welke beschrijving past volgens jou het beste bij de fase waarin jouw gemeenschap zich op dit moment bevindt? Kies één van de beschrijvingen.

Vraag 6: Van welke door ICP Nederland aangeboden producten en diensten heeft je gemeenschap al eerder gebruik gemaakt?

Vraag 7: Welke van onderstaande thema's/ onderwerpen zijn op dit moment relevant voor jouw gemeenschap?

Vraag 8: Zou je kort kunnen verwoorden wat volgens jou de belangrijkste meerwaarde van een landelijke netwerkorganisatie met een focus op interculturaliteit kan zijn voor de aangesloten gemeenschappen?

³⁴ Vragen 1 t/m 3 bevatten persoonlijke gegevens die in verband met privacy niet opgenomen werden in dit document

De respondenten zijn ter wille van anonimiteit met codes aangeduid. Coderingen per fase:

- Fase van kerkplanting: KP₁, KP₂, KP₃
- Fase van groei G₁ t/m G₁₂
- Fase van continuïteit C₁ t/m C₉
- Fase van revitaliseren R₁

Fase van kerkplanting KP₁, KP₂, KP₃:

KP₁

V₄ geen centrale samenkomst

V₅ Fase van kerkplanting

V₆

Teamtraining voor beginnende initiatieven

Intervisie voor leidinggevende teams (regioteam of 'huddle')

V₇

Interculturele missie (evangelisatie en diaconaat)

Theologische doordenking van thema's rondom cultuur en context

Financiële uitdagingen

V₈

We zijn niet intercultureel, maar worden wel door ICP steeds op dit punt uitgedaagd

KP₂

V₄ 15

V₅ Fase van kerkplanting

V₆

Landelijke netwerkdagen over thema's zoals discipelschap en leiderschap

Intervisie voor leidinggevende teams (regioteam of 'huddle')

V₇

Interculturele missie (evangelisatie en diaconaat)

Intercultureel discipelschap

Interculturele liturgie

Theologische doordenking van thema's rondom cultuur en context

Financiële uitdagingen

Betrokkenheid van gemeenteleden (ownership)

Toerusting/training voor de teams (sprekers, muziek, kinderwerk, pastoraat etc.) met de focus op interculturaliteit

Behoeft aan een landelijke database over (internationale) organisaties, onderzoek, literatuur, events etc. op het gebied van interculturaliteit

V₈ Kennis en knowhow en advies delen, elkaar bemoedigen, elkaars netwerk gebruiken/delen.

KP₃

V₄ 40

V₅ Fase van kerkplanting

V₆

Songs2Serve website/ materiaal

Zomerkamp

Teamtraining voor beginnende initiatieven

Landelijke netwerkdagen over thema's zoals discipelschap en leiderschap

Persoonlijke coaching vanuit het netwerk

V7

Interculturele missie (evangelisatie en diaconaat)

Intercultureel discipelschap

Intercultureel leiderschap

Interculturele liturgie

Theologische doordenking van thema's rondom cultuur en context

Financiële uitdagingen

Betrokkenheid van gemeenteleden (ownership)

Toerusting/training voor de teams (sprekers, muziek, kinderwerk, pastoraat etc.) met de focus op interculturaliteit

V8

Leren van elkaar, kennis opdoen

Fase van groei G1 t/m G12:

G1

V4 8o

V5 Fase van groei

V6

Songs2Serve website/ materiaal

Songs2Serve trainingsdag

Zomerkamp

Intervisie voor leidinggevende teams (regioteam of 'huddle')

Bezoek door netwerkleiders

V7

Intercultureel discipelschap

Intercultureel leiderschap

Betrokkenheid van gemeenteleden (ownership)

Anders, namelijk: dooponderwijs, basale christelijke geloofsleer die tegelijk de lange traditie recht doet (zeg maar reformatietijd, evangelicale theologie) maar acceptabel is voor groepen uit de diverse christelijke tradities (bijv. katholiek, oosters orthodox).

V8 Je wilt van elkaars fouten kunnen leren. Zijn we al zover dat we zo kwetsbaar durven zijn? Grootste uitdaging is waarschijnlijk: hoe is ook het landelijk netwerk zelf multicultureel. Wie eigent het? Hoe voorkom je dat 'wij' iets hebben voor 'hen'.

G2

V4 4o

V5 Fase van groei

V6

Teamtraining voor beginnende initiatieven

Landelijke netwerkdagen over thema's zoals discipelschap en leiderschap

Persoonlijke coaching vanuit het netwerk

Intervisie voor leidinggevende teams (regioteam of 'huddle')

V7

Intercultureel discipelschap

Intercultureel leiderschap

Theologische doordenking van thema's rondom cultuur en context

V8

Belangrijkste speerpunten beschikbaar stellen via coaching om culturele bruggen te slaan

G3

V4 50

V5 Fase van groei

V6

Songs2Serve trainingsdag

Zomerkamp

Teamtraining voor beginnende initiatieven

Landelijke netwerkdagen over thema's zoals discipelschap en leiderschap

Intervisie voor leidinggevende teams (regioteam of 'huddle')

V7

Interculturele missie (evangelisatie en diaconaat)

Interculturele liturgie

Betrokkenheid van gemeenteleden (ownership)

Toerusting/training voor de teams (sprekers, muziek, kinderwerk, pastoraat etc.) met de focus op interculturaliteit

Behoefte aan een landelijke database over (internationale) organisaties, onderzoek, literatuur, events etc. op het gebied van interculturaliteit

V8

Een verbinding leggen tussen verschillende gemeenschappen vanuit verschillende regio's. Trainingen ontwikkelen, belang en visie blijven verscherpen voor de interculturele gemeenschap. Een platform zijn waar intercultureel gemeenschap leiders elkaar kunnen ontmoeten en toegerust worden.

G4

V4 100-150

V5 Fase van groei

V6

Songs2Serve website/ materiaal

Songs2Serve trainingsdag

Intervisie voor leidinggevende teams (regioteam of 'huddle')

V7

Interculturele missie (evangelisatie en diaconaat)

Intercultureel discipelschap

Intercultureel leiderschap

Interculturele liturgie

Theologische doordenking van thema's rondom cultuur en context

Betrokkenheid van gemeenteleden (ownership)

Toerusting/training voor de teams (sprekers, muziek, kinderwerk, pastoraat etc.) met de focus op interculturaliteit

Behoefte aan een landelijke database over (internationale) organisaties, onderzoek, literatuur, events etc. op het gebied van interculturaliteit

V8 Vraagbaak, toerusting, onderlinge steun en bemoediging

G5

V4 80 tot 130

V5 Fase van groei

V6

Songs2Serve website/ materiaal

Landelijke netwerkdagen over thema's zoals discipelschap en leiderschap

Persoonlijke coaching vanuit het netwerk

Bezoek door netwerkleiders

V7

Intercultureel discipelschap

Intercultureel leiderschap

Interculturele liturgie

Theologische doordenking van thema's rondom cultuur en context

Financiële uitdagingen

Betrokkenheid van gemeenteleden (ownership)

V8 Netwerk met mensen met een gelijksoortige missie. Uitwisseling van 'succesfactoren'. Focus op interculturaliteit. Uitwisseling van voorgangers uit andere culturen (dit laatste is nog niet gerealiseerd, maar is wel een wens)

G6

V4 80

V5 Fase van groei

V6

Songs2Serve website/ materiaal

Songs2Serve trainingsdag

Zomerkamp

Landelijke netwerkdagen over thema's zoals discipelschap en leiderschap

Persoonlijke coaching vanuit het netwerk

Intervisie voor leidinggevende teams (regioteam of 'huddle')

Bezoek door netwerkleiders

V7

Interculturele missie (evangelisatie en diaconaat)

Intercultureel leiderschap

Theologische doordenking van thema's rondom cultuur en context

Betrokkenheid van gemeenteleden (ownership)

V8 We hoeven niet zelf 'het wiel uit te vinden', maar kunnen gebruik maken van de bestaande expertise van andere netwerkleiden.

G7

V4 150

V5 Fase van groei

V6

Landelijke netwerkdagen over thema's zoals discipelschap en leiderschap

Bezoek door netwerkleiders

V7

Interculturele missie (evangelisatie en diaconaat)

Intercultureel discipelschap

Intercultureel leiderschap

Theologische doordenking van thema's rondom cultuur en context

Betrokkenheid van gemeenteleden (ownership)

Toerusting/training voor de teams (sprekers, muziek, kinderwerk, pastoraat etc.) met de focus op interculturaliteit

V8 Nieuwe input en persoonlijke contacten

G8

V4 60

V5 Fase van groei

V6

Songs2Serve website/ materiaal

Songs2Serve trainingsdag

Landelijke netwerkdagen over thema's zoals discipelschap en leiderschap

Bezoek door netwerkleiders

V7

Anders, namelijk: meeste van deze

V8 Expertise/ervaringen delen

G9

V4 100

V5 Fase van groei

V6 Bezoek door netwerkleiders

V7

Interculturele missie (evangelisatie en diaconaat)

Intercultureel discipelschap

Intercultureel leiderschap

V8 Meer eenheid binnen het lichaam van Christus en een betere samenwerking om van elkaar te leren.

G10

V4 90

V5 Fase van groei

V6

Persoonlijke coaching vanuit het netwerk

V7

Interculturele missie (evangelisatie en diaconaat)

Intercultureel discipelschap

Interculturele liturgie

Financiële uitdagingen

Betrokkenheid van gemeenteleden (ownership)

V8 Plek waar ervaring, deskundigheid en kennis samengebracht en gedeeld wordt m.b.t. intercultureel kerk zijn

G11

V4 60

V5 Fase van groei

V6

Landelijke netwerkdagen over thema's zoals discipelschap en leiderschap

Persoonlijke coaching vanuit het netwerk

Bezoek door netwerkleiders

V7

Interculturele missie (evangelisatie en diaconaat)

Intercultureel discipelschap

Intercultureel leiderschap

Interculturele liturgie

Theologische doordenking van thema's rondom cultuur en context

Betrokkenheid van gemeenteleden (ownership)

V8 Delen en levend houden van visie; toerusting & beschikbaar stellen expertise; intervisie

G12

V4 20

V5 Fase van groei

V6

Teamtraining voor beginnende initiatieven

Persoonlijke coaching vanuit het netwerk

Intervisie voor leidinggevende teams (regioteam of 'huddle')

V7

Interculturele missie (evangelisatie en diaconaat)

Intercultureel discipelschap

Intercultureel leiderschap

Theologische doordenking van thema's rondom cultuur en context

Betrokkenheid van gemeenteleden (ownership)

Toerusting/training voor de teams (sprekers, muziek, kinderwerk, pastoraat etc.) met de focus op interculturaliteit

V8 Wederzijdse herkenning, expertise, intervisie, training

Fase van continuïteit C1 t/m C9:

C1

V4 100

V5 Fase van continuïteit

V6

Songs2Serve website/ materiaal

Songs2Serve trainingsdag

Zomerkamp

Landelijke netwerkdagen over thema's zoals discipelschap en leiderschap

Intervisie voor leidinggevende teams (regioteam of 'huddle')

V7

Interculturele missie (evangelisatie en diaconaat)

Intercultureel discipelschap

Intercultureel leiderschap

Interculturele liturgie

Betrokkenheid van gemeenteleden (ownership)

Toerusting/training voor de teams (sprekers, muziek, kinderwerk, pastoraat etc.) met de focus op interculturaliteit

V8 Uitwisselen van kennis en ervaringen

C2

V4 85

V5 Fase van continuïteit

V6

Landelijke netwerkdagen over thema's zoals discipelschap en leiderschap

V7

Interculturele missie (evangelisatie en diaconaat)

Intercultureel discipelschap

Intercultureel leiderschap

Interculturele liturgie

Financiële uitdagingen

Betrokkenheid van gemeenteleden (ownership)

V8 Uitwisseling van ervaringen

C3

V4 350

V5 Fase van continuïteit

V6

Songs2Serve trainingsdag

Landelijke netwerkdagen over thema's zoals discipelschap en leiderschap

Persoonlijke coaching vanuit het netwerk

Intervisie voor leidinggevende teams (regioteam of 'huddle')

Bezoek door netwerkleiders

V7

Betrokkenheid van gemeenteleden (ownership)

Toerusting/training voor de teams (sprekers, muziek, kinderwerk, pastoraat etc.) met de focus op interculturaliteit

Behoeftte aan een landelijke database over (internationale) organisaties, onderzoek, literatuur, events etc. op het gebied van interculturaliteit

V8 Ontmoeting, verdieping, delen van geleerde lessen

C4

V4 500

V5 Fase van continuïteit

V6

Landelijke netwerkdagen over thema's zoals discipelschap en leiderschap

Bezoek door netwerkleiders

V7

Interculturele missie (evangelisatie en diaconaat)

Intercultureel discipelschap

Intercultureel leiderschap

Betrokkenheid van gemeenteleden (ownership)

V8 Ik zie een landelijk netwerk als een platform waar je kunt halen en brengen. Elkaar principes en materialen aanrijden die vertaald kunnen worden naar de lokale context.

C5

V4 110

V5 Fase van continuïteit

V6

Landelijke netwerkdagen over thema's zoals discipelschap en leiderschap

V7

Financiële uitdagingen

Betrokkenheid van gemeenteleden (ownership)

V8 Ik denk dat de interculturaliteit het sterke punt is van ICP. Omdat Hart voor Heerhugowaard niet zo intercultureel is (Heerhugowaard is dat niet) bewegen we ons wat aan de zijkant van ICP. Dat is voor ons prima. Sta helemaal achter de nadruk op interculturaliteit bij ICP.

C6

V4 40

V5 Fase van continuïteit

V6

Zomerkamp

Landelijke netwerkdagen over thema's zoals discipelschap en leiderschap

Persoonlijke coaching vanuit het netwerk

Intervisie voor leidinggevende teams (regioteam of 'huddle')

Bezoek door netwerkleiders

V7

Betrokkenheid van gemeenteleden (ownership)

V8 Landelijk: support bij opstartende teams

C7

V4 50-60

V5 Fase van continuïteit

V6

Songs2Serve trainingsdag

Zomerkamp

Landelijke netwerkdagen over thema's zoals discipelschap en leiderschap

Intervisie voor leidinggevende teams (regioteam of 'huddle')

Bezoek door netwerkleiders

V7

Intercultureel discipelschap

Betrokkenheid van gemeenteleden (ownership)

V8 De gemeenschappen inspireren/motiveren/begeleiden/coachen in het proces van interculturele gemeentegroei.

C8

V4 250

V5 Fase van continuïteit

V6

Songs2Serve website/ materiaal

Zomerkamp

Landelijke netwerkdagen over thema's zoals discipelschap en leiderschap

Persoonlijke coaching vanuit het netwerk

Bezoek door netwerkleiders

V7

Intercultureel discipelschap

Intercultureel leiderschap

Theologische doordenking van thema's rondom cultuur en context

V8 Het feit dat we er niet alleen voor staan en alleen de gedachte al dat we met meerdere kerken samen 'struggelen' én de mooie dingen van intercultureel kerk-zijn mee maken.

C9

V4 40-50

V5 Fase van continuïteit

V6

Landelijke netwerkdagen over thema's zoals discipelschap en leiderschap

Persoonlijke coaching vanuit het netwerk

V7

Interculturele missie (evangelisatie en diaconaat)

Intercultureel discipelschap

Intercultureel leiderschap

Interculturele liturgie

Theologische doordenking van thema's rondom cultuur en context

Behoeftte aan een landelijke database over (internationale) organisaties, onderzoek, literatuur, events etc. op het gebied van interculturaliteit

V8 Inspiratie en doordenking van het evangelie in een snel veranderende context, database van ervaringen.

Fase van revitaliseren R1:

R1

V4 40

V5 Fase van revitaliseren

V6

Songs2Serve trainingsdag

Teamtraining voor beginnende initiatieven

Landelijke netwerkdagen over thema's zoals discipelschap en leiderschap

Bezoek door netwerkleiders

V7

Interculturele missie (evangelisatie en diaconaat)

Theologische doordenking van thema's rondom cultuur en context

Betrokkenheid van gemeenteleden (ownership)

Toerusting/training voor de teams (sprekers, muziek, kinderwerk, pastoraat etc.) met de focus op interculturaliteit

V8 Leden zullen leren om verder/bredere te kijken dan alleen hun gemeente.

BIJLAGE 5: SCHRIFTELIJKE WEERGAVE VAN DE INTERVIEWS MET KORTE BESCHRIJVING VAN DE GELOOFSGEMEENSCHAPPEN

In deze openbare versie van het onderzoek ontbreekt de transcriptie van de interviews in verband met de privacy van de respondenten. Mocht u daar interesse in/ vragen over hebben, neemt u alstublieft contact op met de onderzoeker.

Uitwerking interview met respondent G1 & korte beschrijving geloofsgemeenschap

Deze gemeenschap in een kleine stad (ongeveer 65 duizend inwoners) op de Bijbelbelt is tot stand gekomen uit het verlangen van een aantal christenen om de ongeveer tienduizend medelanders uit hun woonplaats een geestelijk thuis te bieden. Het initiatief werd door twaalf lokale kerken omarmd en wordt nog steeds door hen onder andere financieel gesteund. Het voorgangersechtpaar is Nederlands en wordt bijgestaan door een intercultureel kernteam. De zondagse bijeenkomsten worden gemiddeld door tachtig mensen bezocht. De preek is in het Nederlands, maar wordt naar verschillende talen vertaald. Ook het gebed en de aanbidding zijn meertalig. De gemeente biedt pastorale en diaconale hulp en is betrokken bij verschillende welzijnsprojecten van de lokale overheid, in samenwerking met andere welzijnsorganisaties en maatschappelijke initiatieven.

Uitwerking interview met respondent G2 & korte beschrijving geloofsgemeenschap

Dit initiatief is begonnen in een middelgroet stad (111 duizend inwoners) op de Veluwe en richt zich op de inwoners van de wijk waar de initiatiefnemers woonachtig zijn. Vanuit een holistische visie willen ze aanwezig zijn en mensen ondersteunen op alle gebieden van het leven, zoals bij praktische en sociaal – emotionele vragen. Ook is er aandacht voor rentmeesterschap en milieu. De uitgangspunt van de bediening is het bouwen aan de relatie, waaruit het geloofsgesprek kan ontstaan. Als het gesprek op gang komt, worden belangstellenden uitgenodigd voor de wekelijkse bijeenkomsten, met gemiddeld veertig bezoekers. Naar eigen zeggen is de wekelijkse bijeenkomst het best bewaarde geheim van het project.

Uitwerking interview met respondent G3 & korte beschrijving geloofsgemeenschap

Deze gemeenschap in een grote stad (223 duizend inwoners) uit het zuidoosten van het land begon als een monoculturele migrantenkerk. Een paar jaar geleden kreeg de voorganger, die zelf een Afrikaanse achtergrond heeft, de roeping om de gemeente te openen naar andere culturen. Momenteel bezoeken ongeveer 50 mensen de zondagse bijeenkomsten.

Uitwerking interview met respondent G4 & korte beschrijving geloofsgemeenschap

Deze (wijk)gemeente is in 2005 ontstaan vanuit de CGK in een van de grote steden (meer dan 300 duizend inwoners) uit de Randstad. De voorganger is Nederlands en wordt ondersteund door een kerkenraad van ouderlingen en diakenen. Er komen gemiddeld 150 – 200 mensen naar de zondagse dienst. De voertalen zijn Nederlands en Engels met vertaling naar Farsi en Arabisch. De samenwerking wordt gezocht met de andere wijkgemeente bijvoorbeeld op het gebied van jeugdwerk.

Uitwerking interview met respondent C1 & korte beschrijving geloofsgemeenschap

Deze gemeenschap is gesitueerd in een middelgrote stad (ongeveer 152 inwoners) in het midden van het land. Het verlangen van de oprichters was om de Arabischtalige, met name mosliminwoners van de stad te bereiken met het evangelie. De gemeenschap wordt door de lokale NGK-kerken o.a. financieel ondersteund. De gemeenschap heeft zowel een Nederlandse voorganger als een voorganger met een Arabische achtergrond. De zondagse samenkomsten worden door ongeveer 85 mensen bezocht.

Uitwerking interview met respondent C2 & korte beschrijving geloofsgemeenschap

Deze gemeente is gesitueerd in een middelgrote stad (158 duizend inwoners) in de grootste provincie van Nederland. De internationale gemeente is onderdeel van de CGK. De huidige voorganger is Nederlands. De zondagse diensten die door ongeveer 100 mensen uit verschillende nationaliteiten worden bezocht zijn waar mogelijk meertalig (met vertaling), de prediking is in het Nederlands.

Uitwerking interview met respondent C3 & korte beschrijving gemeenschap

Deze gemeente werd ongeveer dertienjaar geleden opgericht in een van de grootste steden (meer dan 600 duizend inwoners) in de Randstad. Het verlangen van de oprichters was om de inwoners met een buitenlandse achtergrond in de wijk te bereiken met het evangelie. De voorganger is Nederlands, de zondagse bijeenkomsten worden door ongeveer 350 mensen bezocht.

Uitwerking interview met respondent R1 & korte omschrijving geloofsgemeenschap

Deze internationale gemeenschap werd zeven jaar geleden opgericht in een middelgrote stad (152 duizend inwoners) in het midden van het land. De zondagse bijeenkomsten waar de voertaal Engels is, worden door ongeveer 40 mensen bezocht. Het voorgangersechtpaar komt uit een Afrikaans land en werd door een internationale zendingsorganisatie uitgezonden naar Nederland.

BIJLAGE 6: LABELS & TOPICS VAN DE INTERVIEWS

Label ➡	ICP als spin in het web/ loket/ vraagbaak		
Topics ➡	Kennis/ knowhow/ expertise	Interculturaliteit	Relatie
Relevante fragmenten interviews per respondent ⬇			
G1	Kennis uit netwerk bij elkaar brengen. Visie/ ideeën/ handreikingen over specifieke thema's.	Kritisch niet – Nederlands geluid. Met hen i.p.v. voor hen. Vragen rond traditie/ cultuur Nederlandse/ monoculturele kerken doordenken.	

	Gemeenschappen met vergelijkbare vragen koppelen. Relevantie – door input vragen. Is meer dan alleen herkenning problemen.	Opvoedkundige taak richting bestaande kerken. Bestaande kerken intercultureel maken.	
G2	Aansluiting bij vragen waar mensen op dat moment mee zitten. Theologische doordenking. Kennis bij elkaar brengen – zichtbaar maken. Schatkist.	Theologische doordenking. Specifieke kennis – waar vind je die. Bij teamtraining al meer aandacht aan besteden. Let op versmalling van producten die alleen bepaalde type gemeenschap aanspreken. Intercultureel discipelschap: bruggen slaan. In kinderen/ jongeren investeren – leiders van de toekomst.	Stimuleer en faciliteer ontmoeting ook tussen teams. Network of community? Discipelschap = mee lopen met mensen. Relatie i.p.v. procesmatigheid. Intervisie in kleine stappen. Concreet i.p.v. abstract. Vriendschap. Delen (tijd, geld).
G3	Bij vragen mensen aan elkaar koppelen. Geen blueprint i.v.m. verschillen in context etc. Kennis delen vanuit relatie.	Doelgerichtheid naar interculturaliteit op landelijk niveau. Gelijkwaardigheid in de relatie. Wees bewust van de positie van niet – Nederlanders. Investeren -> ontdekken -> waarderen. Interculturaliteit door God gegeven in NL. wees bewust van wat het kost.	Verbinding tussen gemeenschappen. Platform zijn voor ontmoeting. Preekbeurt/ bezoek door netwerkleider. (Kennis delen vanuit relatie.) Elkaar bemoedigen/ versterken. Offers brengen. Investeren. Vanuit het hart. Geestelijke gedrevenheid.
G4	Differentiatie in aanbod (per fase van ontwikkeling). Herken expertise en benader mensen actief.	Landelijke representatie i.v.m. interculturaliteit. Ook richting kerken.	Gemeenschappen regelmatig bezoeken. Kritische vragen -> accountability.
C1	Uitwisseling van kennis en ervaring. Vraag gestuurd werken. Omgeving creëren waar men inspiratie kan vinden naar eigen behoefte/ op eigen manier. Stimuleer input -> kruisbestuiving.	Kennisbank gericht op unique selling point. Dit is je kernkwaliteit. ICP-team meer intercultureel maken. Migrantenkerken bij netwerk betrekken. Zo intercultureel mogelijk klimaat scheppen bij gemeenschappen. Intercultureel gemeente – zijn is een weg – zorg voor toerusting.	Onderlinge contact bemoedigen van mensen met dezelfde missie. Bemoediging.
C2	Database over gemeenschappen. Lijnen bij elkaar brengen (je hebt overzicht). Delen van casussen. Scheelt voor de ander tijd.	Context is complex -> maak het praktisch.	Je komt als gemeente van je eilandje af. Stimuleren van contacten.
C3	Schatkist/ database – hoge kwaliteit.		Ontmoeting. Verhalen delen. Band opbouwen.

	Praktijk + theologische reflectie -> vraag mensen hun belangrijkste ontdekkingen/ lessen. Differentiatie per fase/ in thema.		
R1	Nuttig, mits komt uit de relatie.	Roeping is belangrijkste bij het vervullen van taken. Herken roeping en geef daarvoor ruimte (ook bij niet - Nederlanders)	Verbinding met leiders – help ze, til ze op. Presentie/ zichtbaarheid ICP bij gemeenschappen. Vanuit relatie naar zakelijk. Geen bureaucratie. Verbinding van hart tot hart. Vanuit liefde komt creativiteit.